

Indoctrinatie

Hij waar mar un mènneke nie hil grôot van stuk
Ha veul bruurkes en zusjes, waar dè un geluk?
Hij ha wel ens ruzie, sloeg der dikkels op
Kréég dan van hullie moeder wir op zenne kop.
Dan waar et wir janken et waar nie zèn schuld
Al ha dan zen bruurke ene stevige bult.
Hij moest ok hil dikkels vur straf vruug nòr bed
Nie zonder eeten, of avondgebed.
Elken aovend 't rôozenhuudje, un gebed zonder end
En de litanie van Maria, bid vrons wel gewend.
Jezus de maatstaf, al wier ie bekaant nòt genoemd
Dikke nie meej òn dè bidde, dan wierde verdoemd.
Hij moes nòr de mis toe, elke dag en hêel vruug
Hattie van 't gesnòrk nie geslaope en waar ie nog muug.
Op un drafke nòr school toe vur katechismus en taol
Kréég ie vur et erste un vèèf, waar et tès un kebaol.
Hij zo en moes gelêuve, o wee toch de hel
Waor ge braandt vur oew zonde, mar deej hij ze wel?
Snoepte hij van de sèuker, nie löstere misschien?
Ruzie maoke meej kènder kwam nie òn un lijsje van tien,
Die hij dan moes biechten elke maond in de rij,
Bij de kaplaon in de biechtstoel, want dan waarde wir vrij.
Vurgesteld op pepier waar de ziel dan wir blank
De vlèkskes wir weg de gode zij dank
Deej hij un dōdzonde, wier et pepier hillemaol zwart
Dan kende Heer Jezus om hum hil veul smart.
De hel wier geschilderd as un rèumte vol vuur
Mee allemaol zondaars vur ewige duur.
De heiligmaokende genade die waarde dan kwèèt
Bij die gedaachte alléen, kreeg hij al et schèèt.
Hij dòcht gedurig òn den hemel, de hel
Hij moes nòr den hemel, zonder kommer of kwel.
De angst overheerste want et braande zōo fel
Mar dòcht daor nōot aon bij un ruzie of rel.
Ha dan wir gezondigd, moes dè wir gaon melde
De straf tès al gehad, die ontlipe ie mar zelde.
Vural de onkuisheid, zonde meej stip òn de top
Hij wies nie wet waar, dè waar naa de mop.
Daor wier et toch zwart van, dè witte pepier
Un probleem meej de genade, van giender tot hier.
Et is mar un schets van et geïndoctrineer
Hoe krèèg ik ze rèècht, jao rèècht in de leer.
Veul angste vurkoome waar beter gewist
Positiever benaderd, et lèève un fist !
J.v.T.

***Kosset den brèune
eigelek wel trèkke?***

**Jeugdherinneringen van een
gewone volksjongen**

door

Lodewijk van den Bredevoort

DEEL 2

Tilburg, juli 2007

INHOUD

Nie wille leere	5
Veul blééf zôo et waar	9
Perbleeme	17
De toekomst	27
De vernedering	31
Pokkestad	36
In dienst	45
Et naoike van de kous	48
Op vrijersvoeten	53
Ons toevluchtsoord	60
De ontmoetingen	65
De Liefde	71
Gij zondaar	80
De waotersnôod	91
Het Mandement	95
De trouwpartij	97
De klok trug	107
De wènd der onder haawe	112
Grôte moeial	120
De koppelaarster	125
Braaje, braaje en nog ens braaje	132
Heilig Harthulde	136
Dictatuur	141
Onze paa vèftig jaor	147
Alles geregeld	150
Un bewooge jaor	156
Ze blèève baos	171
Priesterfist	177
Toch un hèùs	181

NIE WILLE LEERE.

Dan kêek ik over de raand van de kiest of ze weg waare de rotzakke die mèn wir ens in de pepierkiest han gefrommeld en klom der èùt. Ik ha ze allêen un bietje staon op te naaie. Dè deej ik aaltij as ik moes vèège. Elke dag moes de drukkerij opgevèègd worre en dè waar et wèèrk van de jongste en dè waar ik. Ik ha nog al gaaw ene grôte mond in et ôog van die heere, die aander leerjongens. Ze waren ok nog ens mêer dan ene kop grôoter dan ik. Stond et ze nie aon wèk ammòl zi, dan wier ik vierkaantig opgevat en in zon kiest geflikkerd. As die halfvol waar, was dè nie èèrg, dan vielde zachtjes, maar waar ie leeg, koste oe èège lilluk zeer doen. Ik waar in de drukkerij gekoome want ik gong vur letterzetter leeren. Ik ha irst vur lôopjonge gespuld mar onze paa vond dèk un vak moes leere. Drukker gong nie, want ene leerling-drukker han ze al ééne, dus kossik as leerling-handzetter in de drukkerij koomen, assik tenminste op mèn liste rapport van de lagere school un zeuve vur Nederlands ha en dè hak gelukkig.

Zon leercontract krèège, gong ok nog nie van un laaie dèkske. De commissie, die daor over gong vond dèt bedrèèf te wèèneg geslaagden afleverde de liste jaore. Op òndringe van onze buurman, die zelf un drukkerijke ha en un bruur, die les gaaf op de grafische school, krêeg ik öteindelek die leerovereenkomst vur den duur van vier jaor. Duuzend aander kerwaaikes, bèùten et vak leere, wiere, mèn opgedraogen. In et begien dòchte die grôte kèrels; we zulle Lodewijk mar proef laote trèkke. Waare ze zelf van dè rotwèèrk verlost. Ze han gezeed hoe ik dè moes doen, dè proeftrekken. Ik moes meeij un galei, un sôort platte schaol, mar dan van èèzer, de gezette regels bij de zetmachines op gaon haolen. Op de proefpers zette, de inktrol der overheene rolle, pepier der opleggen en dan onder de persrol durdraaie. Dan stond de tekst op et pepier. De tekst, kopij leerde ik al gaaw, derbij doen en op et loket in de deur naor de redactie legge, dan wier et daor naogekeeke of der

fouten instonde. De zetter, die et gezet ha, want zen mesjiennummer wier der onder gezet, moes dan de foute dietie zelf gemaekt ha verbeetere. Dan et zetsel meej enne borstel meej benzine schônmaoke, et zetsel wir op de galei zetten en dan op de stéén kwakke. De stéén, de opmaoktoffel waor de kraantepagina's in mekaare wiere gezet. Hêel vruuger bestond zon toffel ôt ene grôte platte stêen van wel twee meter in et vierkaant. Naa waar dè vort un èèzere geval mar et waar stêen blèève hiete. Ze han allêen nie gezeet waor op de stéén ik dè spul nir moes zetten.

Ik zette et daor neer waor plòts waar. De misterknèècht, dè waar den baos. Enne grôte gezette vent meej ene pens, van de grôte maot lèère tuut, vond dè hillemaol nie leuk en waar de mening toegedaon dè dè nog gin wèèrk waar vur Lodewijk. Ik ha binne- bij bötelaands nuuws gezet en stad- en streeknuuws dur mekaare.

'Gij achter den bok en ge leert oew vak irst mar, dan zien we wel wir verder'. Meej die worde kos ik achter den bok de letterkaast vast gaon leeren. Om te oefene zette ik hille verslaoge van de jeugdvereniging, die ik geschreeve ha hillemaol meej de haand en maakte daor enen afdruk van. Die aawere leerjongens kêeke wel op der neus, ze han gedocht van dè rotwèèrk van proeftrekken af te zèen. Netuurluk moes ik nog wel meejhelpe kraante vouwen en der un bendje meej naom en adres om heene plekke. Die wiere meej de post nòr meense gestuurd waor ginne kraantebezörger kwaam. Wij waren ene keer meej te wèneg man en de lóopjonge, die mèn waar opgevolgd, moes ok meejhelpe. De misterknèècht, die dòcht lollig te zèen douwde bij dè mènneke de kwast mee stijfsel in zen gezicht. Dè menneke, nie te lui, vat die pan meej plek en zet die ondersteboove bij diejen dikke op zenne kop. De stijfsel liep over den bril in zenne snor. Vurtie die pan van zenne kop af ha, waar dieje lóopjongen allang gevlooge mar wè hebbe wij gelaage. Rolle pepier meej lossen om de zòveul weken, meej dreug weer nie èèrg mar et moes nie

vriezen of règeene. Of de pers meej waase, ok zon smèrrig kerwaai, wèk gelukkig nie zô dikkels hoefde te doen

Ok kraante op de bus zette, pakke meej honderd, meej vèftig, meej tweehonderd exemplaren of meer, moese meej de bus nòr et bestemde dörp. Et gebeurde wel ens dèk un pak in de verkeerde bus gooide. Zô kwaame de kraante vur Moergestel wel ens in Hilvrenbeek aon of die van Gôol in Ketsheuvel. Dan kréég Lodewijk beheurlek op zen flikker. Ge stondt meej op dè busse wòchte toch gaaw un dik half uur bèute of langer as de busse te laot waare. Meej schôn weer waar dè wel fèèn mar asset störmde of sneuwde waar der gin lol aon. Ik zaag ok elke mèerge hoe meneer en mevrouw, dè waar mènne baos en baozin, öt de kerk kwaame. Héél godsdienstig waare ze. Ineens grôot rumoer, ik moes de pakke meej kraante wir naor binne brengen. Op de vurpagina stond meej grôte letters dè notaris Smits dôod waar en dè kos hillemol nie want mevrouw ha net öt de kerk nog meej mevrouw Smits staon te praote. Alle kraante die al weg waare wiere truggehaold en daor wier ene nuuwe vurpagina gemaakt.

De leerjongen, die irst de jongste waar, mocht lang nie zô veul 'schôn' wèèrk maoke as ik. Et waar mistal mar halvenbak as hij iets ha moete zette. Schôn wèèrk waar, programmabuukskes vur concerten van et toonkunstkoor o.l.v. Louis Toebosch. Buukskes vur concerten van de Nieuwe Koninklijke Harmonie, ondertrouwkaorte, bidprentjes, geboortekaortjes en visitekaortjes, wèk nie klaor krêeg, mocht hij dan doen. Meneer Fraans, die daor over ging, over dè zô dèt genoemd wier, handelsdruk wèèrk, liet ons schetse van de tekst-pagina's en de advertenties maoke. Gullie snapt et al, die van Lodewijk wonnen et elke keer. Kaod dè Wimke de Vogt dan waar. Dè draaide af en toe wel ens èut op echt vèchte. Van den misterknèecht heb ik ok nog ôot bekaant un opdonder gehad. Dè kwaam eigelek omdèk ruzie stond te maoke meej Pietje Sanders, die 's maondags aaltij zat op zen wèèrk kwaam.

'Van den Bredevoort, haawt oew grôte smoel dicht', riep dieje vetmôok nòr mèn.

‘Zegt dè teege Pietje, die kwèkt harder dan ik’, roep ik net zô hard trug.

‘Haawt oewe kop dicht of ik slao hum dicht’, komt ie as ene dolle olifant op me aaf.

‘Dè doede gij dan mar’, geef ik nog as antwoord mar ik lig metêen achter menne bok en dieje misterknèècht slao kaaihard meej zen haand op de letterkaast. Hil de zettters en de drukkers zien dè gebeure, want die haawe wel van sensatie en hebbe de grôotste lol. Un paor collega’s zin naoderhaand nog:

‘Ge moet nòr de pliesie gaon en hum òn gaon geeve, hij heej nie te slaon.’

Dè hèk mar nie gedaon, ik vond dettie al genug vur schut waar gegaon.

Begos ik Kosset den brèune eigelek wel trèkke? Meej mèn geboorte, hier begien ik meej te vertelle hoe mèn werkzame lèève van start gong. Eén van de leste dinge, die ons moeder gedaon heej vur mèn was, mèn aon wèèrk helpe. Ze ha van mèn nog mar half geheurd, dèk van school af wo, of ze zaag terwèèl ze in de kraant kêek, un baontje staon, waarbij ze dòcht, dèè iets vur onze Lodewijk. Ze is op de fiets gestapt en nòr den Heuvel gereeye. ’s Aovens onder et eete wiesse te vertelle dèk ’s maondags om 9 uur op et ketoor van de Tilburgse Courant as lôopjongen kos begiene. Dieje maondaggemèèrge waar ik om negen uur present op de Heuvel op et ketoor van ‘Artse Kraant’. Men schoolboeken hattik ‘szaoterdagsmèèrges mar in van de klassen op ene lessenaar gesmeete. Daor waar gin meens te zien teege wie ik kos zegge dèk niemer kwaam. Ze hebbe trouwes van hullië kaant ok nôot mir niks van der èège laote heure. Alles wetter zal gebeuren, in de jaore, die zulle volge komt in deez verhaol nog òn bod en et waar nie misselek wè ons nog boven onze kop hong.

VEUL BLÊEF ZÔ ET WAAR

Wij waare nao al die jaore, ok nao ons moeders vuls te vruuge dôod in etzelfde hêus blêève woonen. Alléén neffen ons aon ééne kaant, waaren aander meense ingetrokken. Onze ôome Dries en ons Taantida waare meej hil der kender nòr un onderkoomme verhèùsd, dè ôot van enen ôome waar gewist, die pas dôod waar gegaon. Pin me der nie op vaast op deez gegeeve want zô precies weet ik dè naa ok wir niemer. Dè hōshaawe detter naa wōonde ha drie kender, mar daor zon der ok nog zat meer koomme. Van zen vak waar de nuuwe buurman, ene schilder, die aaltij werkte. Nèè, et waar ginne kunstschilder. Waar et gin kwaste bedèerve dettie deej, dan waar ie wel kaomers òn et behange. Dè oudste zōontje van dieje schilder waar un irste klas verwend rotjoch, dè aaltij meej iederêen ruzie maakte. Steevast gong ie dan hullië pa roepe. Die kwaam dan meej nòr et achterpoortje en riep teege de lummels, die zen zōontje geplaogd han:

‘Heej grōote lummels, dan moete mèn vatten, agge dôrft.’

Die grote lummels die et lèève van dè buurmenneke verpestte, blêeve wel op vèllige afstand. Zōiets han wij nog nōot bij et hendje gehad. Wij gongen onze paa nōot roepe, wij loste sōortgelèèke gevallen aaltij zelf wel op.

Dieje nuuwe buurman docht ok nog slim te zèèn toen ie un planneke ha bedòcht om un nuuwe schuur te gaon bouwe. Wij han saome meej onze ôome Dries en ons Tantida aaltij êene achterom gedild. Dè gèngske liep over de grond van onzen ôom en taante. Nōot iemand die gezeed ha, gullie moet zelf mar enen achterom maoke, teegen onze paa en ons moeder.

Naa stonde wij op ene goeie dag vur un meej plaanke dichtgespèèkerde poort en moese we ammòl veurom. Onze

paa net zo goed as wij. Op de schoorstêen stond enen envelop van enen advocaot, die ons verbôoj 'nog langer gebruik te maken van het pad dat over de grond van onze buren liep'. Wij han volgens onze paa rëècht van weegen en dè kon nôot zôomar ongedaon gemaakt wôrre of wij moese dertig jaor gin gebrèùk van dè rëècht gemaakt hebben.

Onze paa gong naor et schòp haolde ene vösthaoer öt de geridschapskiest, lôopt naor de dichtgetimmerde poort en slaoter die plaanke in un mum van tède èùt. Hij gooide ze wè opzij zô dè we'r wir dur kosse. Den buurman of buurvrouw liete der èège nie zien. Wel stond der twee daoge laoter wir enen envelop van dezelfde advocaot op de schoorstéén, daorin wier gedrèègd meeje gerechteleke stappen 'wanneer de aangerichte schade niet direct ongedaan werd gemaakt'.

'Ik zo nie weete wè vur schaoi ik zo hebben aongericht', zi onze pa. 'Die spèèkergaote heej dieje vent gemaakt, die de plaanke der vur heej getimmerd. Die moete ze irst mar ens dicht koome maoke.

Et êenige degge meeje zukke brieve moet doen', krêege wij dan ok as wèeze les van onze paa, te heuren is, 'kepot scheuren en vural nie op reageere. Diejen advocaot wit dondersgoed dè diejen buurman van ons, ginne pôt heej om op te staon, mar ze perberen oe de wènd in de broek te jaoge.'

Nôot mir iets van geheurd van ginnen êenen advocaot en de plaanke waare dags naoderhaand ok weg.

Veul jaore laoter heej onze paa toch mar meeje zen haand over zen hart gestreeken en zelf enen aachterom gemaakt. Den buurman kos naa zen hok op de schaaing bouwen en onze paa nie te lui, bouwde daor un schuur tegenaon.

Daor waar nog meer veraanderd, nèè die rotkaaie, die kènderkôpkes, laage der aaltij nog, dus dur de straot fietse nog steeds nie òn te raoje. Daor reeje gin pèèrd en kèèr, gelaoje meeje vette koole mir dur de straot, want de gasfebriek waar dicht en waor de gashaawers han gestaon waar naa un

grôote open vlakke. Et gas kwaam na vort van de mijnen. De waas kos vort meej un gerust hart bèute gehange wòrre, zonder desse zwarte stippels krêeg.

Alle hènns han wir glas in de raomen en waren opnuuw opgeschilderd. De gaslantèèrns han plots gemaakt vur elektriese lampe. Dè baontje van lantèèrnopsteker waar dus ok overbodig gewòrre, net asset baontje van gasmaaker. Wè die meense naa moese gaon doen, dè ben ik nôot te weete gekoome, ze zulle wel omgeschôold zèn gewòrre, want daor kwaam aaltij mar wir aander wèèrk bij, dè irst nôot bestaon ha.

De strontwaoge zaagde ok nog mar amper, veul meense han waoterspuuling op de plee en waren op et riôol aongesloote. Bij de van den Bredevoortkes waar deze moderne vòrm van w.c.-durspuule nog nie durgedronge. Daor veegde ze der kont ok aaltij nog meej un stukske kraant aaf, asse klaor waare. Ge waart toch nie wèès, pepier gaon te kôope om oew kont meej af te vèège, dan koste oew geld zôo wel in et putje gooien. Enen enkeling van de jong naam de moeite, meej enen emmer waoter de vòllighed weg te spuule, de miste lieten et mar zôo et waar. Mistal stond der wel enen emmer, mar effe zoveul keer waar ie leeg. Hygiène, wè waar dè naa wir vur un moejelek woord.

De helpt van de kènder waar al van de grôote school aaf, daor werkte der un paor van, en paor zaate op de hōshoudschool en intje op de naoischool. Daor kwaam dus méér geld binne. Dè waar nôodig want der moese vort kleere gekocht wòrre. Daor viel niks mir te rèule teegen ene zak èèrpel of un pond koffie of thee. Ons naoiwonder, Hendrien, de nicht van ons moeder, die elke virtien daogen ene dag bij ons aachter et naoimesjien zaat, waar intussen ok aon de (weduw)man gekoomen en ze zo dur de vurötgang, as naoister naa toch zonder wèèrk zèn geraakt. Goed desse dieje weduwman teegen et lèèf gelôope was, waar ze toch nog onder de panne geraakt.

De protestante waaren in al die jaore gin pèèl veraanderd. Nog aaltij gong et in un straf tempo, huudje op, gezicht in de plooi, neus vurèùt, richting turngebouw Olympia, waor hullië dominee zenne zondagse preek hield, twee keeren op zonne zondag liefst. We louwde ze niemer nao, we zaage ze eigelek niemer. Grossier de Graaf holde nog iedere dag naor de kerk om de krösweg te doen om daornao bij aandere gruuntewinkels te gaon kèèke of ze nie goeiekôoper waare dan hij. Den bekker van schèùn tegenover, bakte nog aaltij dè plèkkerige brôod en bròcht dè naor zen klaante meej un grôte maand veur op zen fiets. Hij ha dan aaltij van die kaplèèrze aon, kwaam zen broek nie tusse de ketting. Ik hèt aaltij un potsierlek gezicht gevonde, dieje zwarte krullebol meej dè ziekefondsbrilleke der vlak onder, die net boven die maand meej brôod ötstaak. De gruunteboer gong nog aaltij meej zenne pony dwars dur et hèùs om em op stal te zetten of om em 's mèèrges wir in te spannen. As dèùvekampioen op de lange afstand, waar ie nog aaltij héél bekend en won veul prèèzen en zenne bèùk waar der nie in dikte afgenoome. De pet hattie aaltij op, dus wiese wij nie of ie haor had of dètter ene kaole kop onder zaat.

De jongens, die in Indië waare wiste vèèchte, bij ons öt de straot, wiere bij trugkomst öt de koloniën, zôo dè toen nog hiete, meej muziek en bloemen ingehaald. Den oudste zoon van gruuntegrossier De Graaf waar giender gebleeve. Hij vond dèt weer daar beter waar, denk ik zôo. Alléén twee zoone van den NSB'er tegenover ons zon nôot mir töskoome, den êene waar gesneuveld òn et Oostfront en den aandere zuchtte, zôas dè zo schôn hiet, mar et hillemol nie is, in Russische gevangenschap, krijgsgevangen gemaakt bij Stalingrad. Ze kwaam wel ens bij ons, derre nôod klaogen, et moederke, zij hatter wèèinig òn kunne doen desse dur dieje krankzinnige vent van der, twee van der drie zonen kwèèt waar geraakt.

Eéne avend in de week kwaam Piet de schoenlapper nog aaltij bij ons òn, om de kepotte schoen te rippereren. Et

blêef naa vort bij verzoolen. Afgescheurd bovelèèr wier niemer gerippereerd. Et zaat der vort aon om dan mar nuuw te kôope. Meej oew schoen liepte in ieder geval niemer vur schut. Zen vrouw Trudy, wies aaltij nog van iederêen wè en liet dè heuren ôok.

Onze paa dur zen wèèrk den hille dag bèute viel dan mistal in slaop en moese wij dieje klets ammòl aonheuren en naor dieje schoenmaaker kèèke, die de spèèkers vur dettie die in et lèèr sloeg in zenne mond staak, nie hillemol mar tusse zen lippen. Af en toe kosser nog wel ens intje nie hillemol krom zèn geslaon en lillek in oewe voet prikken agge dieje schoen wir aondeedt. Wij moese der ene keer naor toe, naor dieje schoenmaaker, meej un bôodschap van onze paa.

‘Zô jongens, des hil braaf van jullie dè gullie dè komt zegge, gullie lust zeker wel un taske thee meej un beschötje?’, zi mevrouw, et aawmeut.

Daor waare wij nie vies van, un paor jong van heure buurman honge der ok zon bietje rond en han ok wel zin in un beschötje. Trudy zette waoter op en pakte de beschötebus en haolde der zoveul èt asse nôodig ha, smèerde der hêel zèùnig boter op, strooide der sèùker overheenen en gaaf ons der ieder intje. Ik bekêek dè zô ens en vond detter wel iets meer boter en sèùker op ha gemeuge. Ik zeg dè zô, nie al te hard tegen ons Jaoneke. De week der op komt Piet as te doen gebrèùkeluk meej die aawmeut van em om schoene te maoke. Zeej ze ineens tegen mèn:

‘Zaat er te wèèning boter en sèùker op oew beschötje van de week, zèèdet hier beter gewend soms?’

Ik wies nie wèk hurde, wiere zukke onneuzele dingen ok al durgebriefd, of waar der geheur zô schèèrp dèsse alles hurde, dan kos ik vort wel bij alles wèk zi, irst wel ens nao gaon denke, kan ik dè hier wel zeggen of moet ik mèn commentaar mar inslikken. Ik zo der nog veul ongemak van ondervèene, van mèn ‘flap et der mar èt’. Naa wies ik ineens wèrom ze ons zôo op et hart drukten in den oorlog, nergens

over te praoten en ons moeders gezegde springlèèvend wier: 'Verraajers slaope nôot'.

Héél veul kennisse han onze paa en ons moeder nie. Intje, ene tónder kwaam naa, veul bij ons over de vloer. Nao ons moeders dôod waar dè eigelek onze paa zenne kameraod. Hij ha onze paa nôodig assie un schuur moes bouwen om zen mesjienes kwèèt te kunnen of un nuuw kas moes zette.

Zen vrouw waar ok zonder meer goed van de tongriem gesneeje, om et woord aawmeut nie subiet te gebrèùke. Ze waar nie onaorig om te zien en vriendelek zat. Meej de grôte schônmaok hielp ze meej, en dè kwaam goed van paas, want alléén lukte et onze paa nie, ok al hielpe de meskes nog zô meej, dè kerwaai in un paor daoge te klaore.

Ze han saomen ééne zoon, Heintje, en omdetter bij ons vrouwvolk zat rondliep, hasse der vast mar êen ôtgezocht, diese wel bij Heintje vond paasse. De zusters van de ôtverkoore dochter, die netuurlek aachter mekaare dur han, hoe de vörk in de steel staak, plaogde heur daor meej. Heintje ha wè dè betrof, niks in de pap te brokkelen, assie et al in de gaote ha. Et is eigeluk nôot echt òn gewist.

Et waar gin volk dèk naa vond paasse bij onze staand, as we die al êene han. Schèùne praot, schunnige opmerkingen, die ik onze paa of ons moeder nog nôot ha heure gebrèùke, waare daor mar hêel gewoon. Onze paa kos der schènt goed meej opschiete want hij waar der gehaawe en geslaon, nao ons moeders dôod. De kapelaon, die op den dag van ons moeders begraofenis beloofde nog ens langs te koomen, om te heuren of onze paa et wel ònkon en of der gin hulp van bèùtenaaf nôodig waar, is nôot van ze lèève nog langs gewist.

Ginge wij, toen wij hêel klèèn waaren en dè waar nog vur den oorlog, zondags snoep kôope vur ene cent tegenover bij Rèène. Daor laag et snoep ôtgestald op de toffel in de vurkaomer, ge kost der langs lôope en iets meejpakke, waar ge zin in hadt. Bij de deur zaat paa Rèène om de cent aon te

neemen en te kèèke of ge niks meejschoepte. Naa gonge we as we zondags ons traktement han gekreege, meepesaant nòr un endje verderop in de straot nòr Hertogs. De Rèènes, die de gaaw bröloft nog gevierd han, waaren intussen al lang dôod en begraove. Hertogs zelf werkte gewoon op et gasfabriek of de elektriciteitscentrale, dè maag ik kwèèt zèèn. Zen vrouw, nog un nicht van ons moeder, waar kort nao den oorlog in de vurkaomer un snoepwinkeltje begonnen. Ik kocht daor mistal vur veftien senten ene mars. Ik krêeg der aaltij wel verrekkes taandpènt van mar ik vond dieje karremel, die tusse de seklade en et binnenste zaat zôo lekker, dèk elke zondag ôt al die lekkere dinge, toch mar wir ene mars kocht. In den oorlog hak nôt gin taandpènt gehad mar dur die tablette seklaade van de Engelse, die we elke zondag net nao den oorlog aaltij ene hêele, krêegen en in êene keer opaate, waare der gaote in mèn taande gevalle. Ge hadt de wolf in oew taand, zin de meense. Van cariës han ze nog nôt geheurd en van taandepoetse wel geheurd mar dè vond ik toen mar onzin.

Ons hoofdketier, dè gat in de grond in onzen hof waar allang dichtgegooid en kiepe han we ok al gin mir. De aajer waare wir zô goeiekôop degger gin kiepe vur kost haawe. Et kamoeflazjenet veul irder nòr et stòrt gebròcht tegelèèk meej de èèzere plaote, die we nog bij de Engelse geschoept han of waare ze van de Dôtsers gewist, wiese daor ôtèndelek meej nòr toe genoome heej, maag Joost weete.

Ok wier der dur ons niemer gevoetbald. We ginge nog wel nòr et voetballe kèèke, dè wil zegge naor Willem II. Ze wiere zelfs laandskampioen en dè waar nao den oorlog niemer vurgekoome. Volgens wèt pròtje waar, han alle speulers un kamgaore pak en un nuuw fiets gekreege, omdesse laandskampioen waare gewòrre. Of dè waor waar, weet ik nie, hak ok mar van heure zegge. We zèn ze op den Heuvel nog in wiste haole. Ze waaren in Amsterdam kampioen gewòrre dur van Ajax te winne. Daor waar hil wè volk op de béén.

Et êenigste wè we nog deejen in et stròtje, wè meej voetballe te maoke ha, waar, koppen. Op den achtergevel van et magazèntje van den buurman han we un goal getêekend. As we dan meej driejen of meer waare, stond der êenen in de goal en die aander kopten, mistal meej ene tennisbol naor mekaaren over en dan onverwachts op goal, de kieper moes daor wel op berekend zèèn. Assie der tien dur ha gelaote, kwaam de volgende in de goal.

Naa der ok gin gas mir wier gemaakt, in de febriek bij ons in de straot, gooide ze ok gin sintels mir in et stròtje. Daordeur wier et er, asset geregend ha, meer en meer un slèèkstròtje, waor ge te voet nie dur heene moest gaon of ge moest lèèrze of klompen aon hebbe. Ik gong bekaant nôt achterom want ik gong aaltij te voet naor den Heuvel en achterom waar om.

PERBLEEME

Onze paa, sinds ons moeder dôod waar, zin wij gin vadder mir, mar paa. Wij vonde dè vort ôt de tède om vadder te zeggen en om in et Nederlands vader te gaon zegge, waar wir iets te veul van et goeie gewist. Et zo net zèen gewist of elke keer as we em zôo zon noeme, we et Onze Vader op wouwe gaon zegge. Wij waare wel rôoms mar ok wir nie zôo. Onze paa hattet er nie gemakker op gekreege. Hoe hield ie dè hösshaawe draaiende in zèn intje? Ons moeder waar de liste jaore wel veul ziek gewist, mar hij hasse aaltij nog om raod en steun kunne vraoge, assie et efkes nie zaag zitte. Waar zen haor, toen ie drie maonde ziek waar gewist in den oorlog, van kriezwarz in zilvergrèès veraanderd, wettem nie gek stond, naa wier et zachtjesaon steeds witter.

Ik zaag dè zôo nie mar onze Co wel, omdè die aaltij pas bij tiene bij de Graaf vendaon kwaam. Dan laag ik mistal al in bed want ik moes 's mèèrges al om zeuven uur begiene bij de kraant van Arts. Pas asse daor bij De Graaf et rôozenhuuke ginge bidde, spolderde onze Co op hèus aon. Onze paa zaat dan vur zen èège ôt te staore bove zen borreltje meeje de fles snevel bij de haand. Hij viel anders niemer in slaop, zittie teegen onze Co, assie der nie un paor opha. Toen viel et onze Co op van die haor. Onze Co wies ok nie wettie tegen diejen, eens zôo opgerèùmde meens, moes zegge. Hij zaag ene piekerende gebooge figuur vur em. Hij zi dan mar gaaw weltruste en klom de trap op.

We sliepen ok niemer op enen open zolder meeje dè beroemde of zôo get noeme wilt, beruchte gerdèen in et midde. Ze han drie kaomers laote timmere, êen vur de jongens en twee vur de meskes. Nie dè we daordeur mêer plots han. Meeje un stuk hardboard en un stuk van dè aauwe gerdèen han ze in un huukske van die kaomer, dè naa vort ons domein waar, ene halve meter in et vierkaant afgeschaai, dè waar ons klirkaast. Ik moet zegge, daor waar nog plots over, wij zaate nie zôo dik in de kleere. Den ééningste die

overjassen en pakken genug ha, waar ons Jaoneke. Ons Fraanske zotter wel niemer ingroeien asset ons Jaoneke te klèèn wier. Al wè mèn te klèèn waar, kos onze Co ok niemer aon want die waar net zo grôot as ik. Ons Jaoneke, un stuk klènder, kos kieze. Doe ik vendaog deze grèèze overjas aon of diejen aandere grèèze. Vur ons Fraanske, moese ze wel aaltij nuuw kleere kôope, hij kos slèècht meskesklerin afdraoge.

Wij han na vort wesse praivesie noemen, un geleerd woord öt et Engels en dè betékende, ge kost naa vort iets zegge, zonder dettet iederéén heurde. Ons Jaoneke heurde elke dag nuuw bakken op de ambachtsschool, waor ie vur elektriezjèèn leerde en die vertelde ie dan aon ons. We hebbe wè afgelaage in bed, ok wir nie al te hard netuurluk. De mèskes, ons zusters, han der niks meej te maoken en om ons Fraanske hoefde wij ons gin zörge te maoke, die sliep aaltij wel zô vaast, dettie der nôot wakker van is gewörren. Et gekke is, ik heb der zô wèèinig moppe van onthaawe. Et zal òn et sôort school geleege hebbe want op de mulo hakker vruuger bekaant nôot gin geheurd en zeker nie zon schèùn as ons Jaoneke ze ons vertelde. Ik vond et eigeluk hêel zondig van mèn om der naor te löstere en perbeerde men oore meej men vingers dicht te stoppe, mistal lukte dè nie want ik waar wir te nuuwsgierig en ons Jaoneke vertelde stug deur, dan didde mar zonde, ge kost aaltij nog te biechte gaon.

Hoe laot onze paa naor zenne nist gong, hij hattet aaltij over zenne nist, assie zen bed bedoelde, weet ik nie. 's Mèèrges waar ie toch aaltij wel et irste op en riep ons onder òn de trap. Van drankmisbrèùk nôot niks gemerkt. Wij moese, naor ons wèèrk. De meskes naor school en ons Thea moes et höshaawe doen. We aate vort brôod van un bordje, dè han die gezinsverzörgsters ingevoerd. Die vonden et mar niks, dè wij ons brôod zô op toffel han liggen, as wij 's mèèrges of 's aovens brôod aten. Ok laag der vort un toffelklééd op de toffel. Der waar ok wir servieswèèrk zat te kôop. De grôotste van et höshaawe, waor ik ok bijheurde, han

vort un mes, nie om oewe bottram op te smèère, dè zo te schaoilek zèn gewist, nèè dè deeje de mèskes, mar om et brôod in stukke te snije. Ene vörk? Zôo vèr waar de emancipatie nog nie durgedronge. Brôod vatte in oew haand om op te eeten en gin enkele sneekes mar dubbele bottramme, die waaren ok beter in oew haande te vatten.

Eèrpel hoefde ons Thea nie te schelle, dè deeje de manne, die dè al jaore deeje, 's aoves nao den bottram. Ze moes wel de bedde dekke, zwabberen en de waas doen. Dè waar gin bietje, mar veul wèèrk. Sinds der ok nog zon stuk of vier van onze en heur zusjes, regelmaotig opoe zaage, hasse aon de waas der haande mêer dan vol. Wij han die ötdrukking van 'opoe zien' ok mar ôot ergens geheurd en wiese verder ok niks. De emmers stonden aaltij afgedekt in et schòp. Wij wiese bè God nie wè dè waare, waor ze vendaon kwaamen of waor ze vur diende, die lappe meej al dè bloed der aon. Vraoge? Hoe vraoge? En aon wie?

Pas op men wèèrk heej ene meens die etzelfde vak ötoefende as ik, enen aawere letterzetter, verteld hoe dè in mekaare zaat bij et vrouwvolk. Hoe et te praot kwaam weet ik niemir mar we han et er ineens over.

'Wieste gij dè nie menneke?', zittie. Dè menneke wies dè dus hillemol nie en hatter om eerlek te zèèn zen èège ok nôot druk over gemaakt.

Ons Thea stond der dus hillemaol allêen veur, zeuventien jaor oud. Van et wèèrk op de koekfabriek hasse afscheid moete neemen en ok van der vriendinne, diese daor ha gemokt. De dienstbodebaontjes diesse irder ha gehad, hasse al langer achter der gelaote. Dees bròcht veul meer op en ge kost es lekker aawmeute meej mekaare. Ok dè gemevrouw en gemeneer ha heur nôot zô geleegen en dè 'netjes' praote waar ok nie zô gemak. Ze krêeg naa de leiding, zeg mar de regie in haande, van un ingewikkeld bedrèèf, un höshaawe en wè vur êen!

Daor mankeerde mar êen ding aon heur.

Ons Thea kos dè nie. Ons Thea kos dieje strêûp jong nie in bedwang haawe en tegelèk eete kooke, schônmaoke en waase. Ze ha dè gezag nie, dè overwicht dè ons moeder van natuure ha. Ze kos zeker et mansvolk nie te baos. Die trokke der èège ginne moer van heur aon, ze wier dur hullie vernederd en in den hoek gezet. Ik net zo goed as de rest, heb nie zonne schône rol gespêuld in de hille anarchie, de onverbiddelijke chaos waarin dè hōshaawe van ons òn et wegzinke waar en ik vèèn naa nog dèk dè nie goed kan praote. Wie waare wij toen? Echte pubers? Ok meej geld kos ze nie omspringen, ons Thea. Onze pa vroeg zen èège dikkels genoeg aaf en aon heur:

‘Thea waor hède gij dè geld toch ammòl aon ötgegeve?’ Dè wies ze dan wir nie, nôot goed in reekene gewist.

Dan waar et kwèèke geblaoze. Hij moes ze dan wel wir trōosten, et keind waar pas zeuventien en dieje laast, die op heur nog zô jonge schaawers kwaam te ruste, vuls te zwaor. Ze kende wèèinig variatie in et kooke, héél dikkels verse worst, dè waar gaaw klaor. Daor wier nog mar één vèèrke per jaor geslacht, dus minder spek. Ze waar verzot op klèèn jong. Vural die van de buurvrouw krêege van heur alle òndaacht. Irst wōonde daor ons Taantida en onze ome Dries, mar die waare verhèùsd mar dè wiese gullie al. Daor wōonde naa un jong hōshaawe waor et kiendjes kōopen as dezelfde sport wier beoefend, as vruuger bij ons. As ons Thea mar efkes de kaans krêeg, en die krêeg ze, niemand die heur in de gaote hield, stond ze meej zonne klèène brak op der heup. Héél dikkels stond ze dan ok nog teege dè soepie in et achterstròtje te aawbètten.

Ons moeder ha der ôoge öt derre kop geschaomd asse dè ha moete meemaoke. Ons Thea ha der nog ginnen èèrg in. Die achterbuurtwèève han ok nie zōveul verstaand om teege dè meske te zegge:

‘Hedde gij niks aandere te doen?’, ze wiese toch dondersgoed dè zij et hōshaawe moes doen en dus hillemol

ginne tèèd ha om gaon staon te aawmeute, want meer waar et nie.

Netuurluk waare der ok jongens, die heur wel zaage zitten. Intje waar zô brutaol dettie aon de vurdeur kwaam om te vraoge of ze ene keer meej em naor de bioscoop wô.

‘Nèè, nie meej jou’, zi ze kortaaf en sloeg de deur vur zen neus dicht. Ons Thea moes hillemol niks van jongens hebbe. Ze wô wel un paor kiendjes, zizze aaltij mar daor maakte ze der èège toen nog nie druk om.

Ze ha wel un vriendin, ietsje aawer en nie zô héél lillek, wè zeg ik toen de knappers op waare, stond zij bij de lillekerds bij de irsten in de rij. Eén ding waar ze wel, slank oftewel brôodmaoger en ze ha amper borste, waarmee ons Thea naa wir rèèkelek gezeegend waar.

Ôn onze paa vraoge, maag ik naor Net, want zô hiete dè scharminkel, dôrfde ze nie. Hij zo zeker gezeet hebbe, ‘wè moete bij die mèèd gaon doen en isse nie un bietje te oud vur oe?’

Ze ha de volgende truuk bedocht. Ze schrêef briefkes en douwde die bij ons tèùs in de brievebus. Op die briefkes stond de volgende tekst as ik mèn èège nog goed herinner:

‘Beste Thea, ik was van de week aan de deur, maar er was niemand thuis. Zou het gelegen komen dat jij zondag naar mij toe komt, dan kunnen we samen mijn zus opzoeken die in het Cenakel zit. Groetjes Net.’

Onze paa ha dan gin bezwaore mir, ze gingen in ieder geval nie aachter de manskèrels aon. In un klôoster kos ze wèinig overkoome, ze moes der toch ok ens èùt, ze môog dus gaon.

Dè gong un paor keere goed, toen hong ze meej der stomme briefkes. Ons Treeske, de haaibaai en aaltij haontje de vurste, ha gezien desse die briefkes schrêef en hil de familie moes weete hoe ons Thea de zaak fleste. Onze paa mopperde nog wel un bietje en dôcht bij zèn èège, ik waar vruuger ok nie zonne brave jongen. Ze môog dus zoveul asse wô, zondags dan, meej Net naor der zuster in et Cenakel. Wè

zal blèèke in het vervolg van deez' verhaol, ze krêeg roeping, of zaat et toch nie zô diep asse ons wô doen geleuve?

Et lèève gong zen gewone gèngske, eigelek net of der nôot iets gebeurd waar. Daor gebeurden ok leuke dinge, net as dieje keer dè onze Co aon onze paa vroeg:

'Maag ik un zwaor sjèkske van u draaie?'

'Hier', zittie en gooide de sjèkbèùl naor em toe. Wij laage, daor staaken ammòl vèrkes öt dè bèùltje.

'Zèn ze wir beezig gewist de rotzakke, hedde wir efkes nie opgelet, douwe ze un dooi veugeltje in oewe jaszak', zittie toen ie et zaag. Wij han et grôotste plezier.

Et liefste wè onze Co deej, waar die klèèn 'mannen' aonkleeje. Dan hattie ons Mientje wir òngekleed as Charlie Chaplin meej waandelstok en al en van ons Corrie maokten ie un daanseresje dur van aaw gerdèene, die han we toen nog zat, ene balletjurk in mekaare te flansen, en die klèèn spèùlde dè effe hard meej. Ons Fraanske wies ie om te tóovere in ene kaboutër meej puntmuts. Hoetie òn de spulle kwaam, wies ie soms zelf nie. Dan wierter gelaage en dòcht der niemand òn de zörge dieter waaren.

In de weeke vur Siendereklaos waar elk huukske van et hès wel bezet dur den êene of den aandere die meej kerton, pepier en stijfsel un suppies in mekaar zaat te draaie. De persôon vur wie et bedoeld waar mocht niks te weete koome. Et moes ammòl geheim blèève, mar dè lukte bekaant nôot. Soms lêek et nergens op, enen aandere ha méér geluk en iederêen wies op suppiesaovend wèt vurstelde en vur wie dèt et waar. Ik timmerde aaltij iets in mekaar. Ge moest der dan nie meej oew haand ingaon want dan zaate meepesaant vol schramme van de spèèkers dieter in ötstaake. Ok prachtige en nie rèemende gedichte wiere der geschreeve. Den êene kos dè beter dan den aandere. Ge kost dan mekaare ens lekker de waarheid zeggen en un bietje peste heurde daor ok bij.

Hil de höskaomer laag dan op Siendere- klaosaovend tot op kniehôogte vol pepier en aandere rotzooi, zôas houtwol

of krulle. De klènste vonde dè wel leuk, laoter hebben ze daor in de ballenbak van MacDonalDs nog van geprofiteerd, ze kosse toen ze allang zelf jong han, die kender leere hoeze dreug moese zwemme. Siendereklaos reej vur die klènè nog op toffel. Ze han nog gin benul van suppriese maoke.

Meej zen ammòlle zingen, elke keer un aander lieke, om zen beurt inzetten en agge der gin mir kende, waarde aaf en mochte niemer meejdoen, dè wil zègge ge krêegt gin burt mir. Van alles waar toegestaon van kerstliedjes, kerkliedjes, siendereklaosliedjes, deuntjes die we van de radio kende, liedjes van school vruuger. Zonne wedstrijd in zinge, kos soms wel un paor uur duure want wij kende der un zoi. Elke aovend, in de wèntermaonde, un paor pötjes damme tegen onze Co waar vaast tarief. Nôot bijgehaawe wie naa de miste won en figuurzaoge nie te wèèinig.

In die donkere kille tètèd van et jaor, op dinsdagaovend, lösterde wij nòr de radio, radiodistributie, wel te verstaon, nòr den bonte Dinsdagavondtrein van de AVRO. De radio stond dan op de nòrregt want in de kaomer zitte waar der dur de week nie bij. Daor stòokte ze ok nie, alléén op zaterdagaovend en op zondag môogde in de kaomer zitte. Dur de week nao et middageten lage we op de kokosmatte en perbeerde un dutje te doen, dan hoefde ommers et licht nie aon want dè licht scheen hêel duur te zèèn, agge onze paa moest gelèûve tenminste. Wij gongen ok dikkels naor tenéélaovende. Dè zaat zôo, onze Co werkte op un wollenstoffefabrik, hij waar daor ònknèûper en waar daor ok tegelèèk lid van de persenéélsvereniging. Daor kossie twee tot drie keer per jaor, vrijkaortjes krèège vur ameteurtonêel. Tegen un lêegere prèès kossie dan ok nog kaortjes bijkôope, zòdè we meej zen ammòlle kosse gaon. We gonge der aaltij meej un hil stel heene. Et liefste naor un blijspel, koste nog ens laage. Drama's waren nie zôo in trèk. Ok bij ons in de perochie waar un tenêelvereniging, Uit eigen Cringhe hiete die. Ze hebben ôot De Vrek van Molière opgevoerd. Dè waar ôt de kunst, mar et mist hebbe wij toch

moete laage meej et stuk Tom Mix de Tweede, ene koiboj, die nie wies hoetie moes schieten en zenne revolver achtersteveure vaasthield. Zôo wè iederéén rolde bekaant van zenne stoel, van et laage. Bôkpènt han we'r van gekreegen.

Ik heb, neffe die leuke dingen wel ene keer iets hil vervelends meejgemaakt. Ik moes meej ons Gonnie, die kwaam net onder ons Treeske, un hil stil verleege mèske, in tegenstelling meej der zus, nòr de tandarts. Ze ha twee rotte taande van veure in heure mond, twee rotte snijtaande zôgezeed.

Ons Thea waar al ene keer meej heur dur onze pa nòr de tandarts gestuurd mar toen ze de verdôvingsspèut ha gekreege waar ons Gonnie dur un aander deur gewoon naor bèute gewaandeld. Ze ha der fiets gevat en op hès òn gegaon. Ons Thea heej mêer dan un uur zitte wòchte, vur ze in de gaote krêeg dè de vogel gevlooge waar. De week derop zeej onze pa:

'Lodewijk, gij hèt tussen de middag toch twee ure vrij, gij kunt meej ons Gonnie wel naor de tandarts gaon.' Ik zit daor bij dieje kiezetrekker, ons Gonnie is al verdôofd, zeezie ineens teege mèn:

'Jongeman, neem hier ook even plaats' en zet dieje stoel wè lêeger. Ik kan nie veul aanders doen dan mar te gaon zitten en de dinge die koome mar af te wòchte.

'Doe uw mond ook eens open', ik doe dè.

Metêen douwt ie zon spèut in men verhemelte, dè deej gloeiend zeer.

'Ja, ik ben genoodzaakt, die twee kiezen rechts-achter boven te verwijderen'. Han ze mèn bij menne slip. Daor hak na hillemol nie op gerekend. Ik ben nôot mir meej iemand nòr de tandarts gewist, ok nie gehoeve trouwens.

Wij gongen elke dag naor ons wèèrk, we kwaame tusse de middag gewoon thès om wèèrm te eete net as onze paa. Die gong net as vruuger assie alles op ha nòr zenne 'luie stoel', kêek efkes in de kraant en viel dan achtermekeare in

slaop. Wij volgde dè vurbild allêen moese wij ons èège mar op de vloer ötstrekke, want in ene gewoone leunstoel vielde nie in slaop. De meide deeje den omwaas en der waar af en toe flink herrie want assen ergens aaltij ruzie wier gemaakt, waar dè assen afgewaase moes wòrre. Wij deeje de kaomerdeur dan mar dicht, dan han we'r ok ginne laast van.

Ons Jaoneke, die ondertussen al zòveul geleerd ha as elektrizjèen, dettie wies hoeveul stròom detter op êene draod kon staon, agge die in un stopcontact staakt. Hij wies ôok dè dè wisselstròom waar en degge zonne draod nie meeje oew blòote haand aon moest vatten, as de isolatie der af waar. Op de nòrregt laag de moter van et wasmesjien, die digget niemer. Ik waar hillemaol nie nuuwsgierig naor die dingen en hoefde ok nie te weete hoe dè zòiets in mekaare zaat. Ik vond dè mar smèrrig wèèrk zon ding öt mekaare haolen om te kèèke wetter naa eigelek kepot waar, omdettie et niemer di.

Hij hatter wel un paor aaw kraante onder geled, aandens zo de nòrregt van dè vèule vet en ôlie niemer schòon te krèège zèn gewist. Nao veul geschroef en gepoets hattie dè ding zò wè hillemaol in schroefkes, moerkes hulskes en draoikes ötgespraid ligge op dieje kraant. Iederêen in de keuken, want ergens aandens zaate dur de week nòot, zaat kouse te stoppe, te braaje of naor de radio te löstere. Ik hèt gevonde riep ons Jaoneke, nie dè wij daor van opkêeke, wij han daor gin verstaand van. Ons Jaoneke vat un tengske, knipt ergens iets deur, maakt twee draoi òn mekaare meeje ene lasdop en stikt de stekker meeje zen rechtse haand in et stopcontact, terwèèl ie meeje zen linkse de net gerepereerde spoel vaasthaawt. Ineens begient ie te springen en te joekeren en die meide van ons vèènen et zon kemiek gezicht desse meeje zen ammòlle in un laagbui schieten. Ik ha zò gaaw niks in de gaote mar onze paa wel, die trok de stekker vlog öt et stopcontact. Den dèùm en de wèèsvinger van zen linkse haand ware lillek verbraand en dè deeje verrekkes zeer. Hij heeter zeker un half uur meeje onder de kraon gestaon. De

moter waar wel gemaakt, mar et ha slèècht meej ons Jaoneke
af kunne lôope.

DE TOEKOMST

Over ons moeder wier nôot gepròt. Zi onze paa vruuger as we zaate te eeten al nôot veul, naa zittie der mistal hillemol ginnen ééne mir. Waare we bang om over ons moeder te begiene, bang dè we êen vur êen zon gaon zitte janken as we iets over heur zon zeggen? Ieder van ons heej et der op zen èège manier moeilijk meej gehad. Detter hillemol nie over heur wier gepròt, deur gin man, daor hèk aaltij versted van gestaon. Zelf waar ik ok nie zonne held en te bang, om wè dè los zo kunne maoken, assik der iets over zo zegge. Jaore laoter, ik waar ondertussen ok al tije lang getrouwd waar ons Lia ziek. Hij komt binnen bij ons, onze paa, zieter te bed liggen en zi toen:

‘Jonge zörgt toch goed vur der, dègge vural nie meej moet maoke, wè ik heb meejgemaakt’.

Dè is den êenigste keer gewist dettie zen èège tegenover mèn heej ötgelaoten over wettem toen overkoomen is.

De mèskes han et onder mekaar misschien wel, over ons moeder, dè weet ik nie, daor waar ik nie bij. Ze ha de leste jaore al veul verstek moete laote gaon, dur ziek te zèèn en in et ziekenhèùs te ligge. Naa zon ze zegge ze ‘waar al zô lang bèùte bild gewist’.

In de tèèl gingen allêen de klenste nog op zaoterdagmèèrge, rèècht öt school, in bad. De grôotere dochters, mèskes, gonge meej enen emmer waoter, un stuk sunlicht zéép, un washandje en ene handdoek der èège boven schôn boestere. Gin lolletje ’s wenters, vraog et mar ens nao, agger êen kent, die dè heej gemoeten. Ons Thea ha ginne tèèd om bij dè klèèn grut, ’s zaoterdags asse öt bad kwaamen, ok nog ens paviejetjes in hullie haore te draaie, wè ons moeder vruuger wel aaltij deej, behalve dan bij ons Fraanske. Asser dan ’s zondagsmèèrges ötgehaold wiere, die paviejetjes, han die meidjes allemol van die schône pèèpekrulle. Naa han ze ammòl wir van dè stèèl haor. Daor

kos de strik diese in hullie haor krêege, nie tegen op. Ze ha êen geluk ons Thea, dèt gin oorlog mir waar. Hoe ha dè keind ok nog bij al die mèskes de lèuze moete gaon vange vur ze naor school gonge.

's Aovens gong ik naor de Sociale School van den bond, van de KAB, twee aovende in de week, drie jaor lang. Onze paa zaag in mèn iemand, wettie gèere zelf ha wille wòrre, vrijgestelde van den bond.

'Dan hoefde niemer te werke meej oew haande en koste vort aaltij in et goei pak lóope,' zittie.

Ik ha daor zôo mèn èege gedaachten over. Ik heb op die school de grondbeginselen van de economie geleerd. Hoe de maatschappij in elkaar zaat of, volgens hullie in elkaar moes zitte. Sociologie hiete dè. In et Nederlands; Maatschappijleer. De Publieke Bedrijfs- organisatie bleek un maatschappijmodel dè in dieje tèèd as et ideaal wier gezien. Baoze en arbeiders saomen in êen club. Alle geschille tusse die tegengestelde belange moese aon toffel ötgepraot kunne wòrre. Staokinge waare vort ötgesloote. Den arbeider, tegesworrig hiet dè werknemer, môog meejpraote over werkduur, weekgeld en werkomstandigheden. Over de investeringen of het beleid dè wier gevoerd, kreeg ie niks gin zeggenschap. Un futuristisch, dè woord hèk op die school geleerd, bild, wè meej de werkelekhèd gin rekening hield. Fascistisch vonde de socialisten, en die han wel un bietje gelèèk. Et bleek allêen bij de boeren te werke, tenminste dè dôchte de vroede vaderen, daor hiete et: Het Landbouwschap ofschôn Boer Koekoek en zèn partij daor hil aandere over dôchte en der lijnrèecht teegenover stonde van wè dè Landbouwschap ammòl vur de boere regelde. Dè hij nie den éénigste boer waar, dieter teege waar, bleek bij de verkiezingen in dè jaor. Hij haolde mar liefst zeuve kaomerzetels. Deze utopie, deze gedaachtespinsels van un paor bevloge maatschappijhervormers, bleek nie et doel waor iederéén naor op zuuk waar. Nao die tèèd nôot mir iets van geheurd, van die Publieke Bedrijfsorganisatie, ene zachte

dôod gestôrve issie, hiet dè dan. Ok et ministerie detter vur in et lèève geroepe waar en waor mr. A. C. de Bruijn, oud-vurzitter van de K.A.B., den irste minister van was, hebbe ze toen hij meej pensioen gong, ok mar opgeheve, de grôte vurvèèchters van dè maat- schappijmodel waaren toen ok al dôod.

Un half jaor naodè ik mèn diploma van deze school meej glaans ha gehaold, kwaam de kapelaon waor ik godsdienst van ha gehad, op welke school krêegde in die tèèd gin godsdienst, ens praote. Zelfs op de vakopleiding krêege de kattelijke jongens et leste uur godsdienst, de aandensdenkende, protestante, socialiste of jongens, die niks waare, môogen un uur irder dan wij naor hèn, die moese et zonder godsdienst stelle. Dè vonde ze hillemol nie èèrg. Die vakopleiding wier gegeve op un kattelijke ambachtsschool, vendaor.

‘Jij moet naar het A.C. de Bruijninstituut in Doorn verder studeren’, zi dieje kapelaon tegen mèn. Dè instituut diende om arbeidersjongens un kaans te geven om verder te koome, die daor aandens nôt aon gedòcht zon hebben omdesse mar ôt un èèrm hōshaawe kwaamen en dè zeker gin geld ha om iemand te laote studeren. Et vormingscentrum in Doorn, diende veural om jongens tot vakbondsbestuurder te vörmen. Ik ha dè wel gewild, ik zaag et ôok wel zitten. Onze pa hil efkes nie.

‘Ik kan et lōon dettie elke week meej naor hèn brengen, echt nie missen’, liet ie dieje kapelaon weeten en daormeej waar de kous aaf.

Ik weet nie wèk gewòrre zô zèèn, assik daor wel ha meuge gaon studeren, ik heb der eigeluk nôt verder over naogedòcht.

Ons Jaoneke gong naor de aovendschool vur zen monteursdiploma elektrotechniek. Die waar wel bij de tèèd ons Jaoneke, alléén hij studeerde nie zô gèère, hij deej alles liever meej zen haande. Hij werkte bij un hil klèn baoske, letterlek en figuurlek. Hij waar der êenigste knèècht. Onze Co

gong bij De Graaf aaltij kieste laoje assie van zen wèèrk
kwaam en zen brôod opha. Dè deetie mist om dicht bij êen
van de dochters te zèèn, waor ie smoor op waar... Doortje de
Graaf waar zèn grôote liefde. Ons Fraanske moes nog op tèèd
naor bed en spulde tot die tèèd meej de mèskes.

DE VERNEDERING

Onze paa kende wij nao den oorlog allêen van bij et eeten en dettie tusse de middag van zen wèrk, zen èèrpel amper dur zen kèèl hebbend, in de luie stoel in slaop viel. 's Aovens nao den bottram, schoor ie zen èège, waaste boove de gôotstêen die grôte jatten en dè gezicht van em. Maokte dè drêûg meej ene blauwgblokte handdoek en dan verkleedde ie zen èège, meej aander worde, hij trok zen zondagse pak aon en zen blauwgestripte bazeroen meej de stropdas. Hij gaaf ons moeder gin kusje, dè hêk em alléén ôot in et ziekenhêus zien doen, toen ze daor in laag. Hij zi allêen dettie weg waar. Zen werkkleren en schoene kos ons moeder vur em oprèume. Hij moes nòr de vergadering.

Hij moes soms wel drie keer in de week 's aovens nòr un vergadering. Hij waar vurzitter van de parochiële afdêeling van de R.K. Werklidenvereniging, vurlôoper van de K.A.B. Hij zaat in et bestuur van de kerkcollectanten en in dè van de Katholieke Actie, wè dè percies in hield hêk nôot geweete. Hij zörgde der ok veur dètter elk jaor un collecte gehaawe wier vur de Katholieke Universiteit in Nijmegen, die wier nie vur honderd percent dur et rijk betaold omdesse levensbeschouwelek onderricht doceerde, in dees geval et kattelijke. Et waar hêel belangrijk dètter kattelijke intellectuele kwaame. De kattelijke moese derre achterstaand inhaole op intellectueel gebied, omdesse honderdvèftig jaor lang vervolgd waare gewòrre dur de protestanten en daordeur alle baontjes die de regering te bieje ha waare misgelôope, om dè die kattelijke ok nie de kaans han gekreegen om iets meer te wòrre dan rècht toe vort.. Ene kattelijk kos toen nie verder studeere, ten irste vanwege zen gelôof en ten twidde kossie et nie betaole, studeere waar

alléén mar weggeleed vur meense, die, én nie katteliék én rèèk waaren.

Toch vond ik vond die collecte aaltij zonne grôte kwats. Die manne gongen, asse afgestudeerd waare drie tot tien keer meer verdiene dan ene jongen of mèske, die wel et verstaand ha, of nie ha, mar nie in aonmerking kwaam, of in de gelegenheid gesteld wier, om verder te leere. Vur die manne gong ie collectere mar vur mèn kosset nie, dè vond ik meej twee maote meete van onze paa. Wij moese die lui, die de kaans krêege hōog op de maatschappeleke ladder te koome, zōas dè hiete meej un gedilte van ons toch al èèrmzaolig lōontje steune, daor moes onze paa mèn wel un bietje gelèèk in geeven, al dittie dè nie gèère.

Toen ons moeder un tètje dôod waar en hij bij ons tès de zaak steeds mêer zaag verslonze, trok hij de conclusie, die hij wel zwaor vond valle. Hij gong kappe meej dieje handel, meej hil dieje vergaderzooi. Et hōshaawe hatter harder nôodig, hij kos die jong van em gin drie aovende per week allêen laote. Daor wier aaf en toe gevochte, gejankt en gescheene onder mekaare. Hij kwaam et aaltij te weeten, aaltij waar der wel intje, die vur kleptiet spulde.

Op ene avend heetie zen èège gewaase, zen zondagse pak aongetrokken en issie naor de pastorie gestapt, hij zogget de pestoor öt gaon legge dettet niemer gong. Hij ha de zinne dietie zo gaon zegge van bèute geleerd. 'Meneer pestoor, wegens het feit dat mijn gezin mij in deze tijd, sinds het overlijden van mijn dierbare echtgenote, hard nodig heeft. Ik kan eigenlijk niet gemist worden, zie ik mij genoodzaakt de functies van voorzitter van de parochiële sectie van de R.K. Werkliedenvereniging, bestuurslid van de collectanten en bestuurslid van de Katholieke Actie neer te leggen. Ik zal 's zondags nog wel met de schaal rondgaan in de Heilige Mis van kwart over negen. In de bibliotheek bij de boekenuitleen op donderdagavond en zondagmorgen zal ik mijn assistentie blijven verlenen.'

Hij hattem al wel vèèfentwintig keer gerippeteerd, dieje tekst, mar toen ie vur de pestoorsmèèd stond, dikke Merie genoemd, vuulden ie zen èège al niemer zô zeker.

‘Jao, ik zal meneer pestoor subiet roepe, gao mar efkes in deez’ kaomer.’ Hij vuulde zen èège steeds minder op zen gemak en zeker van zen zaak. Dè wier der nie beter op toen de pestoor eindelek verscheen en meepesaant vroeg:

‘Wat kom jij eigenlijk doen? Je kunt zo maar geen beslag op mijn toch al kostbare tijd leggen, je had van tevoren toch wel een afspraak kunnen maken.’

‘Jao’, zeej onze paa, die hierdeur steeds zenuwèèchtiger wier.

‘Daar heb ik helemaal niet aan gedacht.

De zaak is namelijk deze, ik wou komen bedanken, dat wil zeggen mijn functies neerleggen’.

Verder kwaam ie nie. Dieje pestoor, ok nog deken van Tilburg, liep rôod aon en kweek:

‘Wat maak jij me nou, als iedereen bij de minste of geringste tegenslag in zijn leven, zijn taken die hij opgelegd heeft gekregen, zo maar zou verzaken, zou er van de wereld en zeker van onze Moeder de Heilige Kerk weinig terecht komen. Hoe durf je, hoe heb je de brutaliteit om mij hiermee lastig te komen vallen. Regel dat maar met de betreffende kapelaans, die zullen er ook niet blij van worden. Daar is de deur, eruit en nooit meer erin, ik wil van mijn leven niks meer met je te maken hebben’.

Volslaoge van zen stuk gebròcht, lam geslaon, of ie ene linkse hoek op zen kien ha gekreege, niemir in staot om nog fetsoenlek nao te denken is onze paa de pasterie ötgelôope, hij heej de pestoor gin haand gegeeve, heej nie gewòcht tot de pestoorsmèèd de deur opendeej, dè heetie zelf gedaon en hêel hard achter zen kont dichtgetrokken. Asser ôot ene meens is gewist diese tot in et diepste van zen ziel geraokt han, waar dè op dè moment de ziel van onze paa. Ik zaag em töskoome, dòcht nog wè is die gaaw trug mar zaag et subiet, hier zit iets goed fout. Hij zitter nie achter mekaare

iets van teegen ons. Mar zôiets moete toch kwèèt teegen iemand en hij ha op dè moment niemand aandere dan zen kènder. Bij bietjes verteldenie wè dieje pestoor hum ha aongedaon. Wij vreesde toen meej grôte vreeze dettie nôot mir naor de kerk zo gaon. Wè waar dieje meens kaod, ik hattem nog nôot zô kaod gezien. Hij vervloekte dieje pestoor dietem dè ha aongedaon en 'dettie mar naor zen èège moes kèèke. Waar nie pas nog aon et licht gekoome, dè zenne boekhaawer, den administrateur van et dekenaat vur mir dan honderdduuzend guldens achterover ha gedrukt.'

Dè wiese wij naa meepesaant ok wir. Dieje deftige meneer meej zen sigarewinkeltje zaat naa in Berdao, in de pèreplu. In de kraant hattet nie gestaon. Zukke zaoke kwaame toen nie in de kraant. Korte tèèd laoter wier dieje pestoor en deken, dieje 'fèène heer', die vruuger bij ons de ziele kwaam opschrèève en die ons moeder et verbild van de perochie noemde, de pestoor, die onze paa as un stuk vèul ha behandeld, van zen 'functie as deken ontheven'.

Dè stond wel in de kraant, mar nie hoe lang dieje boekhaawer heej moete zitte. Onze paa gong dus nôot mir in zen èège perochie te biechten ok al moes ie daor un hil end verder vur lôope, hij gong eerlek gezeed, mar eens per jaor.

Trouwes dè gebid van ons moeder hattie nie durgezet en daor waare wij nie rouwig om. Et rôzenhuudje wier nog wel ens ôot gebid mar nie dikkels. Waor moesser vur gebid wòrre, den oorlog waar vur ons goed afgelôope, onze pa waar beter gewòrre, toen ie in den oorlog zôo dôodziek waar gewist. Allêen bij ons moeder ha dè bidde niks geholpe, ze waar toch dôod gegaon, dus òn de wèerde van dè gebid twèffelde ik sindsdien allang. Ons moeder ha nie dôod meuge gaon.

Meej al zen gepieker is onze pa toen tot de conclusie gekoome, detter iets moes gebeure. Hij kos et allemol niemer bijbêene. Hier moes iets gedaon wòrre. Vural over et vrouwvolk maokten ie zen èège grôte zörge. Dè blêeven ok gin kender, as daor et mansvolk lucht van krêeg, waare de

gevolge nie te overzien. Wè zottie nog ammòl vur zen kieze krèège. Waor kwaame die vrènde mòkkeltjes, as die zoone strak gonge vrije, der èège tegen òn moeie?

Op un gegeeven ôogenblik, krêeg ie un ingeving en wies ie wettie gong doen, Hij gong zen èège opgeve bij un deur en deur kattieliek huweluksberoo. Hij ha in de kattielieke illustraasie un advertensie zien staon en dè leek em de oplossing van al zen perbleme. Hij waar as vent van achter in de virtig ok nog lang nie versleeten en daor liep vaast en zeker nog wel un vrouwke rond dè hum nog wel zaag zitte. Hij liet foto's maoken en liet zen èège vur enne hille kwak geld inschrèeve bij zon koppelinstituut op kattielieke grondslag, daor waar et nie goeiekôoper deur.

Hij vertelde ons niks mar we kwaame der achter.

POKKESTAD

Iets verschrikkelijks overkwam de stad un jaor nao ons moeders dôod. Daor waar un besmetteleke ziekte ötgebrooken. Un ziekte waarvan ze dôchte dettie niemir bestond. Hôogèùt kwaam die nog wel ens veur in un ontwikkelingslaand, de missie zin ze toendertèèd, waar ze't nie zô nauw naame meej de hygiëne en waor ze nie genoeg te eete han, al gonge der nog zon bèerge zilverpepier naor toe. In un laand as Nederland moes dè toch nie kunne. Mar et kos wel en nie in un streek waor ze nie ingeënt waare tegen besmetteleke ziektes, vanwege hullie gelôof.

Nèè die ziekte waar ötgebrooken in de schônste stad van et laand en dè waar un ramp. Alle festiviteiten, as die der al waare, bijeenkomste, sportwedstrijje, vur de irste paor maonde, wieren afgelast. Wij moesen ammòl ingeënt wòrren. Et holp nie dèk zi, un paor jaor van te vurren al te zèn ingeënt. Ik wies et mar al te goed nog. Wè waar ik toch ziek gewist, ik kos men bed nie èùt en et waar toch zon schôn weer. Daor laag ik te zwêeten op Hemelvaartsdag en de vrije daoge daornò.

Moes ik dè naa wir meej gaon maoke. Ik krêeg die drie stripkes op menne linkse bovenèèrm bij de Geneeskundige Dienst nao dèk wel un uur in de rij ha gestaon. Nao drie of vier daogen, ik weet dè niemer percies moeste dan terugkome, dan kêeke ze of et al waar gaon zwèère. Ik gong terug mar bij mèn waar der niks gaon zwèère, ikke blij. Ze dôchte schèènt desset nie goed gedaon han want toen kraste ze nog mar ene keer drie stripkes op menne bovenèèrm. Wir nao zoveul tèèd terugokome. Wir gin ontstekingen, ikke wir blij. Naa geleufde ze pas dè die inenting van vier jaor daorveur nog werkte en ik nog steeds beschermd waar tegen die ziekte. Dè waar un hille opluchting.

Bij ene drukker, die bij ons werkte han ze wel meej de ziekte te maoke gekreege. Un dochter van hum laag meej de

pokke hillemol van iederêen afgezonderd in et ziekenhèùs. Hij, meej hil zen höschaawe heej, ik weet nie percies mir hoe lang, binne moete blèève. Hij heej al die maonde tèùs moete zitten en nie op straot meuge koome, dè betekende; gin bôodschappe doen, zondags nie naor de kerk. Nie naor de bibliotheek Un boek gaon lêene, dè kos al hillemol nie. Gin beter middel de ziekte te verspraaje dan dur un boek. Aander meense deeje de bôodschappen en zette die bij hullie vur de deur. Alle contact meej aander meense waar ten strengste verbôoje.

Et heej nie veul geschild of ik ha ok nie naor school gemeuge. Ik moes êene dag in de week nòr de grafische school in Rôosendaol. Eigelek han de hoogmogende heren dè ok liever nie gehad. Alle Tilbörgers krêegen op die manier et etiket van ziekteverspraaijer opgeplèkt, wè in mèn ôoge nergens op sloeg.

In hil de stad waar et, en daor wôonde toen toch ok al meer dan 100.000 meense, mar bij un paor gevalle gebleeven. Om daor zôo van in paniek te raoke waar volgens mèn mening mêer dan belachelek.

Daor gebeurden ok plezaante dinge, zô krêeg ik eindelek un nuuw fiets, ene Sparta, un heerefiets, blij dèk van de merrie verlost waar meej wel veur un lamp mar ginne dinamo om die lamp te laote braande, naa kos ik 's aovens ok op de fiets weg.

Halfweg et jaor wier de afzondering opgeheeven en dè waar mar goed ôok. Onze perochie vierde der vèftigjaorige bestaon. Op et Boterplein wiere dur de verschillende jeugdvereniginge, daansen opgevoerd. Demonstraties van de drumband van de K.A.J. Den blekke Jozef, zô noemde wij de perochiehermonie bròcht, zôo as dè hiete un muzikale hulde. Daor wier un turndemonstratie gegeeve, dur 'Snel en Behendig'. Aachter de kerk, op de spulplaots van de mèskesschool han ze un tenêel gebouwd en der ene kwak stoelen ôt et patrenaat nirgezet, vur et volk dè zo koome kèèke.

Uit eigen Cringhe, de tenêelvereniging van de perochie ha un historisch stuk, un openluchtspele ingestudeerd om dè daor op te voeren. Liefst vèèf keere zon ze't opvoere. Jan Naaijkens, dieje schrèèver van openluchtspeule hattet geschreeven, et hiete 'De galg der glorie'. Neffe de leeje van Uit eigen Cringhe deeje nog wel honderd meense meeje, die et volk moese speule, zôgenaomde figurante. Ik zèè nie wiste kèèke. Ik wies hoe et af zô lôopen en tenéelstukke waarvan ik weet hoese aflôope, daor vèèn ik so wie so al niks aon. Et gong der naomeluk over hoe de martelaare van Görcum êen vur êen opgehange wiere omdèsse nie won toegeve dè hil die veraandering in lichaam en bloed van Christus in de consecratie mar flauwekul waar. Zij de martelaare van Görcum waren de petrônheilige van de perochie. Ze zèèn ginne éene aovend ôtverkocht gewist, meeje der openluchtspele. Ze moese der nog geld vur hebben ôok, mar liefst êene gulden vèftig, dan zaate nog mar twidde rang, of et geld op oewe rug groeide.

Gelukkig waar, toen we op kamp gonge, de bui van die pokken al over, anders han ze et evenement waor we elk jaor wir naor ôtkeeke, ok nog dur ons neus geboord.

Et kamp viel dè jaor ok nog zwaor teege, dè zulde dan aaltij zien. Et waar un gemeenschapskamp van wel tien afdêelinge van et jongensgilde ôt hil et laand. Et ideaal; un sôort verbroedering, tusse de jongeren kon daordeur ontstaon. Daor is wèèning van terèchte gekoome. Ze verstonde dè taoltje van ons nie en wij vonde dètter ene hêop kak bij zaat, bij die aander dan. Wij zaate nie te wòchte op kak en dè Hollands dè ôt hullië bek kwaam, vonde wij mar aonstellerij, ge kost toch ok gewoon praote.

Daor waare wij wel hillemol naor toe gefietst, naor dè gemeenschapskamp. Meeje de nôodige strubbelinge van lekke baande en aflôopende kettinge, han we'r bekaant vèèf uur over gedaon.

Op un grôte waai teege de helling van ene heuvel bij Groesbeek han wij onze tenten opgezet. Prachtig weer waar

et, snikhéét eigelek en broeierig. Bij den boer die op de top van den heuvel wôonde han wij onze strooizakke vol gedouwd en onze slaopzakke meej deekespelden in elkaar gezet. Ge vouwde un deken zôo dègge un sôort zak krêegt, daor ge in kost krèupe. Laokens die waare nie nôodig. Goed muug lage we teegen un uur of tien in de tent op onze strôoizak en et duurde gin ketier of iederêen waar in drôomelaand. Ik weet nie hoelang wij geslaope han, mar ineens schrikke we wakker van ene harde knal en is de tent ineens hel verlicht. Nog gin minuut laoter klettert der ene wolkbreuk op et tentdoek. Dur mèn vurötziende blik hak de jongens van mèn ketier ene greppel rond onze tent laote graove, gelukkig diep genog zôas naa bleek. Un ketier bestond ôt un groep jongens onder leiding van ene schout. Ze han wel gemopperd van:

‘Wèrom moet dè naa? En et is toch vuls te hêet’.

‘Doeget naa mar, misschien hebbe we’r nog plezier van’, zi ik daorop. Et irste ketier dè meej zen tent zon vèftig meter van ons af stond, han ok wel ene greppel gegraove mar zullie stonde meej hullie tent hillemol onderaon den heuvel en moese dieje naacht bij den boer boven op de hofsteej, plaanke gaon haole om in de tent te legge want die waar compleet ondergelôope. Waoter strôomt naa ênmaol aaltij nòr et léégste punt.

Hil die week isset vort snertweer gewist. Toch gonge we nog zwemmen in Mook, in de Plasmolen. Stoere jongens, ferme knaape, mar niemer toen dè waoter onze hêùd raakte. Koud!!! Jizzus wè waar dè waoter koud, onzen aosem wier der compleet dur afgesneeje. We wiese nie hoe gaaw we der ôt moese koomen. Et Uddeler Meer, stelde hillemol niks veur en waar as zwemwaoter nie geschikt. Et is dè we tèùs niks gewend waaren, aandere han we op et eeten ok nog te kankere gehad. Wè we naoderhaand nog wel gedaon hebbe. Veul van onze kameraoj hebbe bekaant un week honger geleeje, omdèsse et ‘voeier’ zôas ze et noemde, nie lustte. ‘s Zaoterdags fietste we in de strôomende regen naor hèùs trug..

In Den Bosch zèn we efkes gestopt, daor hebbe we onze schoene leeggegooten en onze kousen ötgewrongen en wir aongetrokke. Nao dan nog un goei uur gefietst te hebbe, waare we blij wir tös te zèèn.

‘Wè ziede gullie der èùt’, zin de thösblèèvers.

Wij han gin weegschaol tèùs, mar jongens daor ze’r toevallig wel êen han, wiesen op de irstvolgende gildenaovend te melde desse afgevalle waare. Toen wij op de bonte avond onze belèvenisse van dè kamp öt ginge bilde, ben ik op un paor lange têene van de hoofdleiding gaon staon. Ik ha in un schaduwenspel öt laote bilde hoe bij iemand die dè bewuste kamp òn den lèève ha meejgemaakt, dur ene ‘chirurg’ un andijvie-abces wier weggehaold. Wij han naomelek op dè kamp ene keer stamp van rauwe andijvie te eete gekreege, iets dèk ok nog nôot van men lèève opha. Zelfs de commissaris, den hōogste baos van et Jongensgilde spraak der schaand van, nie van diejen andijviestamp, mar dè wij daor de spot meej drêeven en dè kamp belachelek maakten en dètter nòr humme zin te veul meej gelaage wier. Hij vond:

‘Dat daardoor aan het ideaal van een gemeenschapskamp afbreuk werd gedaan.’ Wij zèn nôot mir op gemeenschappelek kamp gewist, we waare der in ineens en vurgoed van geneezen en de leiding ôok.

Gevuul vur humor waar bij de ‘autoriteiten’ toen ok al ver te zuuke.

Nog jaore naodien wiese ze ons, op gildedage, wanneer aander vendels bij ons op bezuuk kwaamen et onder ons neus te wrèève, dèt toch mar un pokkestad waar dè Tilburg en dè hebbe wij nôot leuk gevonde.

Ik spulde nog wel meer tenêel asse mèn daor vur vroege. Piet êen van de leerjongens waar lid van un fanfare, die om geld bij mekaar te krèège ene revue in mekaar han gezet. Hij ha mèn ok gevraoge en nog un mèske dè bij ons op de redactie werkte. In un sketsje moese wij un verliefd stellige speule, wè eigelek hillemaol mis liep want ik waar nog nie zōo bedreeven in kusjes geeve. Zij trouwes ok nie.

Die akte van de revue wier dus gin sukses. Et waar nie wègge noemt un lillek mèdje mar ik zaag ze, om daor naa verliefd op te wòrre nie zitten, ik moes et speule mar ik ha toen nog un heilig ontzag vur vrèmde mèskes. Dèè gelukkig toen ik echt gek wier op un dochter van aander meense nogal ens vlug meeje overgegaon. De publieke belangstelling waar nie grôot, onze paa waar meeje êen van men zusjes nog wel koome kèèke mar vond der eigelek ôok wèèning aon, dus de fanfare heeter nie veul òn overgehaawe.

In de herfst van dè bewooge jaor wier der ok stilgestaon bij et feit dè de jeugdbeweging in onze perochie, vèèf jaor bestond. Die waar wir heropgericht nao den oorlog. Ok dè moes gevierd wòrre. De jeugdbeweging bestond èt: Verkenneren, welpen, jongensgilde en gidsen. K.A.J. en V.K.A.J. heurde der nie bij, want die wiere tot de standsorganisaties gerekend en dè waar wezelek aandere, volgens de geleerden. Die jeugdvereniging han ammòl ene petrôonheilige zôas: Sint Paulus, van de verkennerij. Sint Franciscus waar van de welpen, Sint Joseph de petrôon van et Jongensgilde en Sint Oda van de gidsen. Die figuren wiere gespeuld dur: Fraans van der Meer, Pietje Kops, Lodewijk van den Bredevoort en Mientje Odijk.

Jao, ze han mèn ötgekoozen omdèk goed kos vurdraoge. Dè waar êen van mèn hobbies, ik waar ens ene keer in de hèud van de pestoor van Scharrebeek gekroopen en meeje dè optreeje han ze veul moete laage.

Ieder lid, hoe klèèn ôok, van welp tot gids, spulde in deze revue meeje. Dè ballet van de gidsen op echte spietsen en in echte tutu's. Wè òn de mollige kaant waare ze wel, wèk men èège naa nog lèèvendig kan vurstelle. Daor daansde der un paor bij, knap man en dan as echte ballerina's. Ze zongen op de wèès van het Lied aus Wien van Fraans Sjoebert:

'Kom op de Bijstere maar kijken, de vreugd zal u blijken, wij gidsen wij flitsen in 't zonnige licht. Wij brengen een glimlach op elk gezicht, wij gidsen wij maken het leven licht. Wij zoeken en vinden een zon(d)ig spoor, zo gaan wij

als gidsen het leven door. Joechei sa sa, klinkt er van vreugde ons lied want dan treuren en zeuren wij gidsen niet.'

Zôo romantisch, as dè der ôtzaag en dè dè klonk. Tot op den dag van vendaog doe me dè nog aaltij iets, assik die melodie heur en et irste koeplet kan ik nog aaltij meezingen. Intje zie ik der dan nog aaltij vur me. Dè waar wè wij noemden un malse mèèd en verrèkkes knap. Dè wij bij et zonnig spoor ergens aandars òn dòchte, laag òn de lèèftèèd moete mar denken. Ok de kledij van die daanseressen, alle vörme van et mèskeslèèf kwaamen òn et licht, iets waor wij dus ok nie òn gewend waaren. In dieje tèèd, wier zôiets mar net gedoogd. Daor waare meense bij diej et ongeheurd vonden en die et vur un mèske 'geen pas gaf, zo gekleed te gaan'. Dè waare der nog ôt de tèèd dè mèskes hillemaol nie meej jongens saome tenêel môoge speule.

De Morrisdansen, van oorsprong stammend ôt Schotland wiere dur et Jongensgilde meej verve opgevoerd evenals et zwaardddansen.

Wij as petrônhellige moese die optredens dan van commentaar vurzien. We waaren ok as echte helligen ôtgedost. De regisseur ha bedòcht dè hellige der zôo ôt moesse zien, ik ha zelfs enen echte baord òngeplèkt gekreege dur enen echte grimeur. Allêen meej goei boter kossik em der naoderhaand nog afkrèège en jêûke meneer den dokter. Wij han meej dieje bonte aovend hêel veul sukses. Dè waar te heure naodè ik et slotwoord ha moete ôtspreken, zôo hiete dè. Wèk der van onthaawe heb zèn de woorden:

'Ja beste mensen, ik ben ook huisvader geweest en ik weet wat er komt kijken om de kinderen goed op te voeden'.

Volgens mèn hattie der mar êene opgevoed, dieje hellige Sint Jozef en die waar van zen èège al heilig, dus wèk daor ammòl moes zegge waar ok nie waor, volgens wè de kerk ons leerde dan en dè wies ik nao al die jaore katechismusles mar al te goed. Ik kos slèècht zegge dèt ammòl nie waor waar. Dieje schrèèver van de revue hattet naa inmaol zôo opgeschrêeve, dus moes ikket zôo vertellen.

As toetje, krêege we dè jaor ok nog de missie. In elke perochie kwaame vrènde gisseleke preeke. Virtien daogen òn un stuk, ge waart verplicht om te gaon löstere, nie elke aovend wier der geprikt mar drie tot vier keer in de week. Et waaren ammòl paoters. Kappeciene, Redemptoriste, Jezwiete, Benedictijne, Augustijne etc. etc. Te veul ordes om op te noeme. Ze kwaamen ons bekeere vanaf de prikstoel. Meej spiegeltjes en kraole, waormeej ze de negers wiese te paaie in dieje tèd, zo bij ons niks ötgehaold hebbe. Ze kwaamen ons as et waare terugdrèève in de moederschoot van de Heilige Kerk. Wij waaren afgedwaold, wij èèrme schaope. Wij waren et spoor bijster geraakt. De waare leer, et echte gelôof ha zenne glaans verloore. Zullie kwaamen dè wir oppoetse. Zullie stippelde de weg èùt die wij moesse gaon, moesse daor nòr trug, naor dieje rèchte weg. Elken aovend stond der dan wel den êene of aandere fanaat meej un krösbild te zwaaien op de prikstoel.

‘Wat hebben jullie door jullie zonden deze mens niet aangedaan? Terwèl ie op et krèus wees. Wie heeft er ooit meer geleden dan Hij, Hij die gekomen is om jullie te verlossen en al het kwaad weg te wassen. Bekeer u, bekeer u, laat de duivel met zijn mooie praatjes niet toe. Ga naar Hem, biecht je zonden, erken je tekortkomingen. Hij de Heer zal jullie dan binnenlaten in zijn rijk en het eeuwige geluk zal jullie ten deel vallen.’ Dègge dan irst wel dôod moest zèn zin er die gladjanusse nie bij, de miste meense dòchte bij der èège, laot dè eeuwige geluk mar efkes wòchte, ik hè volgens mèn nog tèd zat.

Daor moet der êene gewist zèn, ik waar der zelf nie bij, die zôo van de wèrld waar, van wèttie stond te raoskallen en zen èège op te naaie, dèttie et krösbild, waortie meej stond te zwaaië, dwars dur de kerk smeeit. Bij et voetballe ha de M.E. em zeker in de kraog gegreepen en in un pelisiecel gegooïd wegens poging tot doodslag. Gelukkig hattie niemand geraakt. Mar de perochie kos opdraaie vur de onkoste van un kepot krösbild en un paor versplinterde

stuultjes. En et volk, dè waar koome löstere, omdèsse vonde dettie zô goed kos preeke, den dieje, waar der èège kepot geschrokke.

Ze waare nie op der mundje gevalle, die missiepaoters. Et maakte hier en daor wel indruk want de 'statistieken' weezen èùt dètter in zon missieperiode veul mêer meense zelfmoord pleegde, dan gewoonlek. Of dè weetenschappelek beweezen is, weet ik nie of dèt mar pròtjes waaren. Om de vèèf of tien jaor, wier der 'grôte schônmaok' gehaawe, zô noemde et gisseluk dè. De Jezwiete waare de 'ergste'. Die liete de miste meense rille van schrik zô kosse ze hullië fantesie over de hel in de verschrikkelekste vörme, naor veure brengen. Ik vroeg men èège aaf, wè zal enen echte misdadiger dan wel nie moete ondergaon assie dôod is, as ons simpele ziele zôiets al te wòchte stao.

Bèute de pokke kos der dè nog wel bij. Ik geleuf dèk naodien dieje poppekaast nog êene keer heb meejegemaakt mar ik waar toen al lang getrouwd en de miste meense 'gelêûfden' et toen al wel.

Tilburg heeter nog jaore laast van gehad, desse toen zon heisa gemokt han dè jaor over un paor gevalle van pokke. Tilburg waar wel wereldnuuws gewist, mar zô, ha naa ok wir nie gehoeve.

Hil de wereld kende toen Tilburg en dè waar toch ok winst. Allêen zulle de miste meense wel nie geweete hebbe, waor et percies laag, die schônste stad van't laand en dan nog: Welk laand?

IN DIENST ?

Ene grôte envelop zie ik op de schôorstéén staon, ak tussen de middag tèuskoom. Hij is nog dicht en menne naom staoter op. Ik pak em, scheur em open en lees dèk de week derop, zôo en zôo laot in Berdao moet zèen in de Kloosterkazerne om gekeurd te worre vur militaire dienst.

‘Gij laot oe èège mar afkeure, dès vur jou nie moejelek want as gij zegt degge un half jaor te bed hêt geleege meej un vlekske op oew longe, hoefde nie in dienst,’ zi onze pa, toen ik vertelde waor ik de komende week naor toe moes.

Eigelek hak ok nie zon zin om seldaot te wòrre, ak der onderöt kos koome, waar dè mooi meegenooome. Van den aandere kaant wierter gezeej, agge nie in dienst waart gewist, koste ok nie bij de overheid gaon werke. Daor hak nog gin èèrg in, in zon opmerking. Wè moes ene typograaf bij de overheid doen?

Op dieje bewuste, vrijdag waar ik om aacht uur present in de Kloosterkazerne in Berdao. Ik meld men èège aon en moet men èège meepesaant ötkleeje tot op men onderbroek. Dè waar un frisse bedoening op oew blôte voeten op dieje kaole vloer in oktober.

Ik krêeg ene leege zjèmpot in men haand gedouwd meej et bevel: Doe hier maar even je plasje in. Als je klaar bent hier weer inleveren. En asset er naa nie ammòl in kos, omdègge toch al hôoge nôod hadt, moeste de rest mar in de w.c. laote lôope, zin ze der nog bij.

Enen dokter beklopte mèn ‘breeje’ borst, lösterde meej dè ding dè elke dokter aaltij om zenne nek heej hangen, ene stethoscoop, nòr mennen aojemhaoling. Nòr et schènt heurden ie niks dè nie goed waar. Hij trok men onderbroek naor beneeje en begos aon menne zak te friemele en de hèùd van menne plasser trug te douwe, wèk nie zô fèen vond.

‘Blaas ens op je hand’, ik blaos op men haand en hij friemelt verder. Dan wikkelt ie enne baand om menne

rèèchse èèrm en pompt die op, 'au' zeg ik, 'dè doe zeer', hij kèkt ens omhông en doe dieje baand wè lossen, vat un spèùt en stikt die in menne èèrm en tapt twee böskes bloed bij me aaf. Ik kèèk mar efkes nie, want dè niks vur mèn. Hij douwt der un watje op en zegt: 'Doe je arm maar krom, zodat het watje blijft zitten en je broek maar weer omhoog'. Ik wòr verder gestuurd om durgelicht te wòrre. Alles goed schènt. Dan kan ik men èège wir aonkleeje, op mèn kousen en schoene nao. Bij den ôogarts waor ik dan verzèeld raok, blèkt dèk ginne bril nôodig heb en den orthopeed wit te melde dèk gin mankementen aon men onderdaone heb en kunne de kouse en schoene ok wir aon.

Dan isset middag en hèk honger as en pèrd. Wèk toen vurgeschoteld heb gekreege zal wel goed gesmaakt hebben, anders hak wel onthaawe wèt gewist waar.

Nao et eete krêege we nog un oefening in et opschrèeve van lange en korte tône, diese liete heure. Dè gong van langzaam tot steeds vlugger. Op den duur kostet niemer bijhaawe, ikke tenminste nie. Daor ging et nie om, ze moese weete wieter, assie in et leger kwaam geschikt zo zèen om opgeleid te wòrre tot marconist en tegelèk wiese ze of dègge goed kost heure.

Dan moet ik me melde bij de psycholoog. Daor vraoge ze me et hemd van mèn lèef. Van waor ge op school hèt gezeete, hoe grôot et höschaawe is waor ge ötkomt. Welke enge ziektes ge ammòl onder de leeje hèt gehad. Ik vertel nòr waarheid dèk un half jaor te bed heb geleegen omdèk un vlekske op men longe moet hebbe gehad. Assik dè vertel zitter ineens êene as ene raozende te tiepe. Hij tiept alles op pepier wèk vertel, want assik meej mèn verhaol klaor ben, schèùve ze de afgelegde verklaoring, de getiepte tekst, onder men neus en maag ik et leezen en der meej un balpen van et leger mèn handtékenig onderzetten. Ik kos gaon.

As afslèuting van de keuring, krêegde oew rèsgeld trug en moeste op oew beurt wòchte om bij den overste te koomen. Een vur êen wierde binnegeroepen en krêegde te

heuren of ge goedgekeurd waart, dè wil zegge ge wiert seldaot, of afgekeurd waart, ge hoefde nie in dienst.

‘Ga zitten’, zeej enne vent in vol ornaat meej ene flinke handvèèger onder zen neus, tegen mèn.

Ik doe dè en hij bekèkt de pepiere dietie in zen haand heej.

‘Het zou slecht gesteld zijn met het leger als wij zo’n flinke kerel, als jij bent, af zouden moeten keuren. In deze papieren lees ik, dat je ooit iets aan je longen hebt gemankeerd. De arts, die je destijds behandeld heeft, heeft in dezen het laatste woord. Je zult dus even af moeten wachten of je af- of goedgekeurd wordt. Dat bericht krijg je thuisgestuurd.’

Zes weeke laoter stond den brief op de schôorstêen meej daorin et bericht dèk afgekeurd waar vur alle dienste.

Onze pa waar nog et miste blij, hij dòcht òn de centen en ikke, dè weet ik eigelek nie mir zô zeker, eigelek ok wel un bietje.

Mèn schônvadder in spé, ik vreej toen net al un paor maonde, waar hillemaol nie blij. Dè bericht viel alwir in mèn naodéél èùt. Naost dèk mar ene snotneus waar, kwaam deez der ok nog boven op.

‘Wè vur gevolge kos die ziekte nie hebbe vur de kender dieter ôot zon kunne koome.’ Waor docht ie aon? T.B.C. waar un belaoje woord, de tèrring zin ze vruuger en’t waar eigelek schaand degge ze onder de leeje hadt of der meej besmet waart gewist. Ge krêegt un stempel op gedrukt degge zôo mar nie kwèèt raakte.

Aon mèn bruurs, die naoderhaand wel in dienst gonge waar et der nie slèècht van eeten en drinken in et leger, ze han der allebaai ene dikke nek aon over gehaawe, diese naoderhaand wir effe snel kwèèt waare

ET NAOIKE VAN DE KOUS

Zoas elke dag koom ik, as te doen gebrèùkelek, van men wèèrk tussen de middag thèùs, om te ete. Daor stao enne brief op de schoorstêen, die al opengescheurd is. Et is un soort gewôonte van ons, om alles wè opengescheurd en op de schoorstêen stao efkes te leze en is ie nog nie open dan mokte gij em open. Irst nie kèèke of ie wel vur jou is, ben de gek, wij meuge toch alles van mekare weten. Ik lees diejen brief mar ik ben der meej men gedaachte nie bij en denk dè is un ötnodiging vur één of aandere vergadering van onze paa. Ik zit goed en wel meej al men bruurkes en zusjes in de keuken aon toffel, meej un bord èèrpel vur me en heej ons Thea net 'Den engel des heren' gebid, zeej ons Treeske ineens:

'Onze paa die vrijt'. Wij het manvolk:

'Gij kletst öt oewe nek'. Zij kos dè zôo zeggen omdè onze paa der nie waar, die waar op rèès meej de collectanten. Ze stao op van derre stoel en gao dieje brief haole.

'Naa leest em dan zelf suffers dè ge zèèt' en gift em aon mèn. Ik haol dè epistel öt diejen envelop en lees tot men stomme verbaozing of ie in de gelegenheid is zaterdag a.s. om vier uur 's middags op het centraal station van Rotterdam te zijn voor een eerste ontmoeting met mejuffrouw zus en zo mar dieje naam ben ik ondertussen allang vergeten.

Hij moes meej enne kraant in zen rechterhaand ötkèèke naor un dame, die gekleed waar in un blauw maantelpekske meej un anjer in et linkerknupsgat van der jeske.

Ik waar der compleet ten ondersteboove van, net as de rest van ons trouwes. Waor draaide dè op èùt, welke rampe honge der naa boven onze kop?

We han der ammòl un hard hoofd in. De stemming aon toffel waar bedrukt, jè merkte der intje op, 'we moete der et beste mar van hoope'. Han we der toen al un vurgevuul van wetter ons te wòchte stond?

Den brief wier wir netjes dichtgeplèkt en op de schaaw trug gezet. Donderdags, twee daoge laoter zeetie ineens onder et eete:

‘Zeg Lodewijk, witte gij hoe laot de treine naor Rotterdam vertrekke?’ Tegelèèk krèèg ik un stamp van onze Co tegen men scheene. Zô onneuzel as dèk men èège haawe kan zeg ik.

‘Drie over het half en drie over het hèèl uur.’

Ik wies dè omdè ik vur men opleiding tot letterzetter êene dag in de week meeij de trein naor Roosendaol, moes mar dè wies den oplettende lezer al. Die stamp tegen men scheene deej verrèkkes zeer mar ik moes net doen of ik niks ha gevuild, ik zô’m nog wel krèège dieje Co van ons. Dieje zaoterdagmiddag waar hij in zen goei pak, zen zondagse, ineens foetsie, zonder iets te zeggen, onze paa.

Dè die escapade op niks waar ötgelôope laaze wij in de volgende brief. Hij moes naa nòr Zutphen, beval die volgende missive. Naa moes ie un bloem in et knupsgat van zenne jas hebbe. Die brieve laaze we niemer asse op de schaaw stonde. Hij verbèèrgde ze. Ons Thea wies waor en ze wies de sleutels te liggen. Elke zondagmèèrge assie naor de bibliotheek waar om boeken öt te lééne, ik waar daor ôok naaw bij betrokken. In dè half jaor dèk te bed ha moete blèève, hak zoveul boeke moete leeze dèsse mèn in staot aachten un oordêel öt te spreekken over de nieuwe aanschaf van boeken. Ik moesser dan zon vèèfentwintig van un merk vurzien, dè wil zegge vur de rèèpere lezer, vur de begiener of de intellectueel. Zij pakte de sleutelbos en gong naor de linnekaast, maakte die open en meeij et klènste sleuteltje, maakte ze et schöfke open, dè onder òn un laoj zaat. Daor laage al die brieve van al die hunkerende juffraawe, die der op öt waaren ene vent aon den haok te slaon. Ik heb der wel ôot un paor van geleeze, van die hunkeringe, ik vond der gin pest aon. Die meide, die mèskes van ons zaagen et as un sport om op de hógte te blèève meeij wietie naa wir in aonraoking kwaam.

Hij zi niks, hij zi nôot, ik moet op rès. Of ik ben op zuuk. Eéne keer zottie toch ens iets moete zegge, dôchte wij. Ik weet nie wettie dôcht mar hij ha nie meeje zotjes te doen, dès zeker.

Hattie gin vertrouwen in ons? Waar ie bang vur et commentaar dettie zo krèège? Hij kwaam aaltij alles te weete, want de vrouwvolk bij ons klepte aaltij alles òn em deur assen un stel mekaare wir ens flink afgeraanseld han, meeje ene riem of un stuk touw of te schuppe teege mekaars scheenen. Un tas die kepot waar gevallen, of detter un paor han staon vloeke. Deez' echte nuuws, wè ons ammòl raokte en waor wij ammòl van op de hoochte waaren, wier dur gin meens òn em trug verteld. Et leste nuuws detter, vanöt et schöfke van de linnekaast nao aanderhalf jaor of meer van vergeefse treinrèeze, te melde waar, was dettie bij un boeredochter op bezuuk waar gewist. Daor wier gemeld dettie der al drie keer gewist waar. Et begos der op te lèèke dèt mèènes wier.

Dè ene meens nie geschaope is om alléén te blèève, daor waare wij al wel aachtergekoome. We wiese de eigelek al omdè God in et aardspardijs Eva schiep om Adam gezelschap te haawe en vur naogelacht te gaon zörge. Dè liste van de naogelacht zin ze der toen nog nie bij. Wij gelêufde toen nog alles wè ons 'geleerd' wier. Dè vur naogelacht zörge, waar in et geval van onze pa nie mir nôodig of die nuuw vrouw moes der hil èèrg op staon te kèèke.

Ik wier toch ok wir nuuwsgierig toen ik op zekere dag, men eten goed en wel dur men kèèl hebbend, in de höskaomer onze paa ene brief zaag wegmoffele. Ik deej net of ik niks gezien ha en gong langèut op de matte ligge dutte. Toen ie naor zen wèrk waar, zi ik tegen ons Thea:

'Hij heej wir ene brief gekreege', 'wanneer dan?, ik heb niks ginne post gezien of geheurd.'

'Ik zô't nie zeggen assik et nie zelf gezien ha, misschien heetie dieje postbôj bèute opgewocht, witte gij veul'.

‘Ik kèèk un zondag wel in et laoike, et lèkt me stèèrk dettie naa wir un aander heej.’

Et kos nie snel genoeg zondag wòrre en wij zaaten em bèùte te kèèken. Eindelek waar ie weg. Ons Thea pakt de sleutels en gao nòr de kaast, maok et laoike open en jawel daor ligt ene brief, die we nog nie irder zaage, geadresseerd aan de heer Govert van den Bredevoort. Ik trek den brief der èùt en begien te leeze.

‘Gère hardop’, wier der van verschillende kaante geroepe. ‘Jao, mar et is eigelek nie vur jullie oore bestemd’, zeg ik trug. ‘Goed dan, ik zal et vurnaomste vurleeze.’

‘Beste Govert, Ik heb je al verschillende malen bij ons mogen begroeten als jij bij Miep op bezoek bent. Ik ben namelijk Sjan, de zus van Miep. Ik moet zeggen dat ze geen slechte keus gemaakt heeft. Je ziet er altijd uit als een heer en je weet je ook als zodanig te gedragen.

Ik heb op dè moment nog gin taalfout gezien.

‘Gao naa verder’, wordt er geroepe.

De ware reden dat ik je schrijf, is een heel persoonlijke en ik zal het eerlijk bekennen. Ik zie je graag en ik kijk elke keer weer uit naar de dag dat jij ons komt bezoeken. Begrijp me goed, ik wil geen spelbreker zijn, ik wil de liefde die je voor Miep voelt niet verstoren of jullie toekomstige geluk in de weg staan. Ik schrijf je dit omdat mijn gevoelens voor jou alleen maar groeien en dat ik me ongelukkig zal voelen als je toch met Miep verder wilt gaan. Dat zal ook wel weer slijten maar ik wilde je dit toch even laten weten. Voor altijd jouw Sjan’.

Dè waar wègge noemt echt nuuws, iets waar we van opkêeke, daor wier om onze paa gevochten. Ondanks zenne streup jong, laag ie goed in de mèrt. Enen echte liefdesbrief, waar menige jongedame un puntje òn kos zèùge.

Hoe en waarom onze paa vur heur avances zwichtte, weete we nie en dè heetie ok aaltij vur zen èège gehaawe, waar ie gròot gelèèk in ha. In ieder geval wier Sjaan, pardon Sjan onze surrogaatmoeder. Hoe Miep toch nog aon de man

kwaam, leesde verderop nog wel en wè daor de gevolge van
waare.

OP VRIJERSVOETEN

Wè'n moeite wier der nie gedaon om aon de man of de vrouw te koomen. Asset op un normaole manier, et toevallig mekaare tegekoomen, nie lukte, moes et mar via un koppelketoor. Wènnne kwak geld waar daor nie meej gemoeid. In ieder geval onze paa, die al op veul stations waar gewist de leste aanderhalf jaor, ha eindelek beet. Daor liep wè vrouwvolk rond op zoek nòr de waare Jacob, waar ie onderwèl wel aon de weet gekoomen en gin eens gin lillike, allèen asse heurde, detter zonne kwak kender van em afhankelik waare, keerde de kaanse en han ze ineens ginne zin mir.

Hij kwaam terèchte op et plattelaand. Koste dè eigelek wel zô noemen et vlakke laand, de ekkers en de waaien in et Brabantse. Bij plattelaand denkte irder aon polders en breeje slòote en gin of wènnig bôme meej héél in de verte ene kerktoore. Hier kèekte gij nie zô ver weg, daor stond aaltij wel un bos in de weeg of un grupke schêefgezakte aaw boerderijkes.

Op elke hoek van wir un landweggeske, waor ie langs kwaam, stond un kapelleke of aandere han ze der wel un krösbild, meej un benkske derveur neergezet. Hij hield wel van un stevige waandeling en die afwisseling. In die waaie liepe 's zomers wè koeikes en kèlfkes, et waaren in deez streek ok ammòl mar keuterboerkes, allèen waar et naa oktober dus gin koei of kalf te zien. Et waaide nogal, zôas et in de herfst aaltij waait. Van stoepe han ze ok nog nôot geheurd in deez achteraaftstròtjes en soms waar der niks as zaand waor ie dur moes.

Apart in un waaie stond hier en daor ene 'bels' of zô ge wilt den 'brèune', die et mar moes zien te trèkke, brééd op vier pilèere van pòote meej van die flosse, die over zen hoeve vielen as gerdène. Zon pèrd stond aaltij te dròome, meej ène pòot opgetrokke. Wè moes der in dieje gròote kop wel nie omgaon. Dè docht ik wel ens as ik dur de velde fietste want

ik waar verzot op fietse. Op zen mooist kwaam ie èùt vur de ploeg, dan zaagde gij de spiere spanne en ontspanne, dan trok ie et. Hij liep aaltij rèècht toe vort. Den boer hoefde em nie te stuuere. Bèùte de stad, in et laandeleke gebied, koste dè in et Brabantse overal zien. Dè kloeke pèrd vur de ploeg of in den ôogsttèèd vur un kèèr hōog opgetaast meej korenschoove. Trekkers kwaamde hier nie teege, welk boerke ha zon ding òn de gang kunne krèège.

Of onze paa daor in de voettocht naor et ‘beloofde laand’ ôog vur ha, weet ik nie. Ik fantaseer der mar en endje op los. Et êenige dèk weet is, dettie op ene zaoterdaggemiddag meej de trein naor dè dōrp van den overtreffende trap is vertrokke. Rechtstreeks gong nie, hij moes ok nog ene keer overstappe. Hij moes, assie ôtgestapt waar, dan nog wel un verrèkkes end te voet gaon want ik heb der naodien, in de vurberaang tot de brōloft toe twee keer toe un bezuuk òn diejen boerestōlp gebrocht. Allêen gong ik nie meej de trein, dè kos mènne brèùne nie trèkke, ik fietste der heene.

Et verschil in et landschap hier, vergeleeke bij ons, zaat em in de rije hōoge bōom, beum zin ze in deze contraaie. Ze waren nog rèèchter dan rèècht en ze stonden ammdl keurig in rije, langs wegen en slōote. Daor maokte ze klompe van, daor waar zelfs un febriek, die niks aandere deej. Ge hadt der nog wel die et klompemaake as bijverdienste deej, mar nie veul.

In één van die schêefgezakte mar nie zon klèene steej moes ie zèèn. Hij ha alles bij mekaare toch wel un dik uur gelōope van et station aaf.

‘Godgloeïend’, vloekten ie, ‘wè wōont die aachteraaf’. Daor waar ginne hond die begos te blaffen en et zaag er nogal verlaoten èùt. Hij liep op de irste de biste deur aaf, douwde de klink naor beneeje en stond ineens in de kaomer, hij viel asset waore meej de deur in hèùs. Den boer, wè wōonde der toen aandere op un boerderij, zaat sjuust meej zen hōshaawe te eeten, of waren van plan dè te gaon doen.

Hij zaag un vrouw, ongelukkig, zô te zien, hillemol in mekare gekrompe meej der haor strak langs derre kop getrokken en achter derre kop in un knötje gedraaid. Un nogal dikkig mèske van un jaor of dertien waar net de èèrpel òn et opschepe. De reuk kwaam em wel bekend veur, waar et gin gebakke spek dettie rook.

‘Ik ben verkeerd, zie ik’, zi onze paa, toen zen ôoge òn et halve donker gewend waare.

‘Dès mar net vur wie ge komt’, zi den boer terwèèl de rest van de hungerigen onze pa zaat òn te staore.

‘Ik ben dur un huwelijksberoo nòr deez’ adres gestuurd vur un irste kennismaoking meej un kandidaat-echtgenote’. Hoe waar ie daor naa wir zo gaaw opgekoomen, op dè kandidaat-echtgenote, dieje boer zo wel denke, wènne stadse meneer.

‘Die dames woenen òn de vurkaant van et hès, kom ik lôop wel efkes meej’. Heurden ie dè goed, dames!

Den boer schoot in zen klompen en kloste vur onze pa èt, hillemaol naor de kop van de boeresteej. De deur in et midden meej aon weerskaante un raom. In veul boerderije waar die deur, de vurdeur.

Agge binnen gingt, kwaamde in ene gang meej aon iedere kaant un kaomer. Die kaomers waaren in de miste steeje de pronkkamers, daor kwaamde gij allêen mar in bij hōog bezuuk. In deez boerderij wiere die kaomers bewōond dur twee dames, zusters van de vrouw van de boer. Onze paa vond et wel vrèmd, hij kwaam der toch mar vur één, Miep van der Kaai hiete ze, volgens zèèn pepiere. Nou kwaame der ineens twee op zen pad. Hij wier wel nuuwsgierig.

‘Hier is et’, zi den boer, ‘gij vèènet verder wel’ en draaide zen èègen om, klopte op de deur en kloste trug. Onze paa kêek naor zen schoenen, hattie ze daor veur gepoetst. Veul tèèd krêeg ie nie om daor over nao te denke want de deur zwaaide open en ie zaag un vrouwke vur em, meej rooj haor, klènder dan de moeder van zen jong, nie onvriendelek lêek ze, meej en goeiekōop brilleke op der neus.

‘Ik ben Govert van den Bredevoort en ik ha un afspraak meej Miep van der Kaai, wôont die hier soms?’

‘Ge bent aon et goeie adres want dè ben ik’, zi et vrouwke meej et vriendelke snötje. ‘Komt er in en doe aawe jas mar èùt’.

Dieje jas waar hillemol nie oud, hoe kwaam ze daor naa bij, misschien zaag ze slèècht.

‘Waor hedde zin in, moet ik koffie zetten of luste un kumke thee. Wèn raor taoltje praote ze hier, docht onze paa.

‘Ik moet irst efkes watter gaon haole in de put.’

Hij waar al meer in deez’ streek gewist. De jongste zus van zen overleeje vrouw wôonde ok in deez’ gat, mar dan hillemaol òn den aandere kaant. Die kwaam nie öt deez’ gewest dus die pròtte gewoon. Zelfs waoterleiding han ze hier nog nie en et elektriek waar ok nog nie zo lang geleeje òngeleed. De bèùze waar de draoier van den elektriek dur liepe, zaage der nog as nuut èùt. Opeens kwaam ie der achter desset tegen hum ha, zô zaat ie in gedaachte.

‘Jè docht ik bij men èège, ik kan wel hier blèève zitte, saome meej men zuster, mar dè ok nie alles. Trouwes, Nelis heej die kaomers van ons eigelek hard nôodig. We zitte nie op ene schupstoel mar ie zaag ons gèere vertrekken. Ik heb et ok nie slèècht mar daor gebeurt hier niks, ik koom nergens want ik kan amper fietsen en gao mar ens ergens te voet heene, vat allêen al meej de trein meegaon, ge zèet un uur onderweege vur degge bij et station zèet. Meej de bus zo ok wel gaon mar daor wòr ik aaltij ziek in’.

Jè et waar un godsklere end dè wiesie naa wel. De Jacobus de Meerdereweg. Al die weege waare hier nòr heilige genoemd. De Bernardus van Clervauxweg, de Ignatius van Loyolastraat, de Franciscus van Salespad etc. Nòr et schènt un hêel kattelieke streek, zittie teegen ons, laoter, toen we wiese waar ze vendaon kwaam, die nuuw ‘moeder’. Ze waare daor zô katteliek detter nog nét gin wijwaoter regende, assen waoter öt den hemel viel, mar veul schille deejt dè nie. Nie dè dè geholpe zo hebbe. De grond

waar der schraol en der waar veul mest nôodig om der iets te laote groeie, dè hattie ondertusse wel gezien, hij ha nie vur niks un diploma van de landbouwschool tès aon de muur hangen.

Intussen raotelde Miep mar deur; desse eigeluk zô wèèinig variatie ha in der lèève en dèt eigelek un dôods bestaon waar. Un gezin meej wè kender zaag ze wel zitte. Daor zo ze hillemol van opbloeie, dècht ze zô.

‘We môoge vruuger niks, we wôonde te wèèd van et dôrp, daanse hèk nôot geleerd en jongens kwaamde hier nie teege. Ge moest vuls te vruug thös zèèn, dus gongde mar nie. Ons êenigste ôtstapje waar de zondagse mis en daor kroop ok enne kwak tèèd in. Hèel soms meej de kermis kwaamde ens los, mar dè waare ok mar drie daoge per jaor. Veul minse spraakte dan ok nie want ge wôt schommelen, et êengste vermaak. Ze zin daor minse in plots van meense. We zèn van tès èùt meej zes maskes, wir zô stom, jongens waren der bij ons gin. De oudste, ons Cor, is getrouwd en wôont in dè dôrp waar dieje grôte stoel in et midde van et dôrp stao. Jao, ok meej ene boer, Bertus hietie, en ze hebben aacht kender. Ons Marie kan, sinds de geboorte van den oudste, die ok de êen of aandere aondoening heej, waardeur ie spastisch is, niemer lôope. Et is un sôort rimmetiek en ze is getrouwd meej Nilles, die kende al want die heet auw de weg geweze. Ze hebbe vier kender, drie jongens en un maske. Ons Hanna ligt in et sanatorium, die heej t.b.c. opgelôope in den oorlog en moet daor zeker nog un jaor kuure, die is net as wij ok nôot getrouwd gewist. Ons Sjaan is kraomverzörgster en wôont hier meej mèn saomen en de jongste, ons Thea is non bij de Zusters van Schijndel en zit in Rooi.’

Daor gong de flèùt van de waoterketel. Efkes rust in de tent. Terwèèl ze koffie ging zette, kéék onze paa ens rond. Naa wies ie tenminste meej wietie nog meer te maoke krêeg, meej un kraomverzörgster. In den hoek van de kaomer stond op un hêog toffeltje un grôte Heilig Hartbild, meej zen èerne ôtgespraaid. Op de kaast stonde nog twee heilige ieder onder

enne glaoze stölp. Twee lèère leunstoelen, un toffel meej vier stoelen en kokosmatten op de vloer. Et waar der nogal donker want de lambrizinge waren donkerbrèùn net as et plefond en vur de raom honge nogal dikke gerdèèn.

‘Ge wit öt de pepiere die ge gekreege hèt, dèk meej un hil grôot höshaawe zit, ik weet nie of gij dè wel aon zult kunnen’. Onze paa naam ene slok van zenne koffie, dietie nogal aon de slappe kaant vond en gong verder.

‘Men oudste dochter, un hêel goei mèske, kan al dè wèèrk nie aon en et mèske, de dochter, dieter onder komt is vier jaor jonger. Daor zitte drie van die knaape tusse, die bèùte et èèrpelschelle, ginne pòot in et höshaawe ötsteeken. Ik verwocht van un vrouw desse nie allêen nie bang is van un bietje wèèrk mar desse ok vural die jongens te baos kan, die doen percies wesse gèère wille’.

Opeens ging de deur open en onze pa zaag un dame, nou dame, hij zaag un vrouw meej van die bēen waor gin model òn zaat, net kolommen en nie al te lang, de kaomer binnenstappe. Die bēen van der waaren ok un bietje aon de kromme kaant, net of ze op jonge lèèftèèd al pèrd gereeye ha.

Ene vent kèkt aaltij irst naor de bēen, verdomd asset nie waor is. Gracieuze schoene ha ze ok al gin aon, die zon trouwes nie gestaon hebben onder zon rèèchte waaipaolen. Et waare van die vierkaantige bakke, diese aonha, waor ge nog nie meej omvielt al zoddet willen. Onze paa stond subiet rèècht en stelde zen èège veur. Èèrg onder den indruk leek ze nie. Onze paa trouwes ok nie, ze ha van dè verschoote rooi haor en zon zelfde brilleke as Miep.

‘Hèdde vur mèn ok un kom koffie’, zizze nie al te vriendelek teege Miep. Miep waar al weg.

‘Dus gij komt ons Miep hier weghaole. Ik hè geheurd dègge meej un streup jong zit te haawe, diege nie te baos kunt, dè kan ons Miep zeker nie, daor isse vuls te goed veur.’ Kik dè kossie vast in zenne zak steeke, dòcht ze.

‘Hoe was het op uw werk’, wô onze pa weete, hij moes toch iets zegge. Hij waar hillemol in de wèèr van wettie

in korte tèèd ammòl te heure krêeg. Naa hattie ene spraakwaoterval òngeboord.

‘Nou op de plòts waor ik naa òn et wèèrk ben, zèn bèùte de baby, die ik bij de moeder òn moet leggen en op zenne tèèd ene schôone luier òn moet doen, nog drie van die jong in de lèèftèèd van twee tot vèèf jaor. Die moet ik bezig haawe. Ruzie maoke om et minste en et geringste, ge wordt gek van dè geblèèr. Straffe maag ik ze nie, ge kunt kènder allêen opvoejere meej goed te zèèn vur ze en alles positief te benaadere, volgens die jonge aawers. Daor ben ik et dus hillemaol nie meej eens. Op tèèd straffen en nie te zachtjes is mèn standpunt.’

Naa van die kaant ha onze paa et ammòl nog nôot bekeeke. Gelukkig kwaam Miep der al aon meej de koffie vur hullie Sjaan.

‘Krèège we vendaog niks bij de koffie’, wir nie al te vriendelek.

‘Och jao, dè zo ik bekaant vergeete zèèn en nog wel naa we ene gast hebbe’. Ze waar zô terug meej un ronde trommel meej mèèle moppen. Onze paa kréég der één gepresenteerd.

‘Vatter mar twee, want gij hèt al zon end moete lôope’, zi Miep, terwèèl ze heur kuukske in derre koffie sopte. Onze paa ha naa stof genoeg om over nao te denke.

‘Nèè, hij blééf ginne bottram meej eete, misschien de volgende keer assie tenminste nog ens trug môog koome.’

De jong han wir lang genug allêen gezeeten en misselek wesse naa wir ötgespôokt han. Hij gaaf de dames un haand en moes beloove dettie de volgende keer vúr de middag zo koomen op ene dag dè Sjaan ok vrij waar, dan kossie blèève eete.

Hij waar blij dettie bèùte stond en op de weg naor et station, liep ie zen èège suf te piekere, welke van de twee moes ie naa kieze. Die Sjaan stond wel nie ingeschreeve mar den indruk die hij van der krêeg, waar, desse eigeluk nog harder òn ene vent toe waar dan Miep.

ONS TOEVLUCHTSOORD

In de tèèd, vlak nao ons moeders dôod, fietste wij, de jongens, regelmatig nòr ons taante Gerrie. Zij waar de jongste zuster van ons moeder en iederêen van ons, jongen of mèske waar der wel ôot op vekaansie gewist, enen enkeling ôtgezonderd of gong der in de vekaansies nóg heene. Ik ha in et verleje ok wel ens un paor daoge bij hullie gelozjeerd. Et waar toen verrekkes schôn weer dè weet ik nog wel en de jong van ons taante Gerrie zeurde heur op ene dag dere kop gek, meej:

‘Meuge we in Rooj naor et zwembad’?

‘Dè meugde wel mar Lodewijk dan, wè moet die doen?’

‘Meej ons meegaon’, ‘mar hij heej gin zwembroek. In die van jullie kan ie nie in.

Ik weet wel iets’, zizze nao desse efkes ha naogedòcht.

‘Ik heb nog wel un onderbroek van mèn èège, die paast em wel’.

Ze kwaam ònzette meej zon roze directwaar, die ons moeder ok aaltij droeg. Ik dòcht, ik doe dè gekke geval nie aon, doe ik dè nie dan kan ik dus ok nie meej gaon zwemme, dòcht ik toen wir. Ik moes kieze tusse zwemmen in en damesdirectwaar of nie zwemme. Witte wè ik doe, kwaam der toen bij me op: Ik ren nòr et waoter, spring der in en koom der pas èt as we wir naor hès moete. We zèn meej zen ammòlle naor Rooj gefietst en ik heb percies gedaon van wè ik net heb opgeschreeven. Et waar nie zô ver nòr de kleejhökskes. Ik denk dè de miste meense et gineens gezien hebben, vur wèffer zwemboek ik ònha. Ik ha gezwommen en dè vond ik toen bekaant et fènste wegge kost doen.

Ons taante Gerrie ha zelf tien kènder, negen jongens en êen mèske. Dè mèske kos rapper in de bôm klimme dan menige bruur van der.

Ge waart der aaltij welkom en zonder eete liet z'oe nie gaon, agge der wir ens heene waart gefietst. Ik dörf gerust te zeggen et waar mèn twidde moeder, ge kost overal meej der over praote. Ok vroeg ze mèn wel om raod, wesse moes zegge tegen der jongens as die meej vraoge kwaame:

'Van waor koom ik vendaon, en hoe komt dè dan'. Nie dèk zonne deskundige waar, mar ik zi aaltij mar desse gewoon de waarheid moes zegge. Dè vond ze naa wir zô moejelek Ze ha nie geleerd over zukke zaoke te praote, ikke trouwes ok nie.

Et waar schôn weer, dieje dag dè ik docht: Ik neem ene middag vrij en ik fiets wir ens naor ons taante Gerrie. Aachter un solexke hange bròcht de tèd, dieger fietsend over did trug tot un uur. Et waar wel dertig kilometer. Dè zwéét dreugde venèeges wel wir op.

'Hallo, hier ben ik dan wir'.

'Dè zie ik', zizze, 'mar jongen ge moeder ginne wedstrijd van maoke, moet ens zien hoege zwit, hier drêûgt oe èège aaf ', terwèèl ik den handdoek opvang, diese nòr me toegooide.

'Luste un bekske ik heb em net gezet?' 'Aaltij dè witte wel, et is dorstig wirke'.

'Komt er mar in Koba', zi ze teegen un vrouw die dur de raom nòr binnenkêek.

'Jao mar gij hèt volk zie ik'.

'Die doe niks en moet alléén maar taante tegen mèn zeggen'.

Et bleek un vrouw öt de buurt. Eén, die et leste nuuws verspraaide.

'Hedde gij dè al geheurd van Sjaan van der Kaai?'

Ons taante Gerrie ha niks geheurd.

'Ik ken gin Sjaan van der Kaai al val ik der over'.

'Gij moet ze kenne, ze is un jaor of aanderhalf twidde mèèd gewist op de pasterie, ze heej rooj haor'.

'Et zo best kunne dèk ze daor ôot gezien heb, zô dikkels koom ik nie bij de pestoor'.

‘Nou’, raotelde Koba verder, ‘daor isse op un gegeeven ôgenblik bèute gegooïd.

Et praotje gao en kaoi tonge beweere desse iets ha gehad meeï den jongste kapelaon.’

‘Jè goei tonge spreekken allêen de waarheid’, zi ons taante Gerrie.

Koba liet der èège nie van de wèès bringe.

‘Dieje kapelaon heese ene keer op dere kop in de pèreplubak gezet en dè waar gin schôn gezicht, dè kan ik wel zegge. De pestoor zaag dè, eigelek kwaam ie op et kabaol aaf desse maakte en die heeter aachtermekaare wèèrk van gemaakt heur wir op der bêene gezet en op straot gezet, al kweek ze’t halve dörp bij mekaar. Hum hebbe ze nòderhaand overgeplòtst.’

Daor zon wel gin pèrrepluus in gestaon hebben, in dieje bak, aandere waar dè volgens mèn nòot gelukt. Ik ha dè ok wel ens wille zien. Dieje kapelaon zal gedòcht hebbe, dieje lilleke kop van der ken ik naa wel, misschien desse òn den aandere kaant knapper is. In die tèèd waare der nog gin penties of lange broeke vur mèskes, vandaor. Zon sjerretelle waar de vrouwen en mèskes vruuger der lange kouse meeï op hielde, zal ze wel gin òn gehad hebbe. Sjerretelle zaate òn un kesjet vaast en jonge mèskes droege gin kesjet. Allêen moeders meeï kientjes han zon ding aon of meskes die al wè aawer waren. Ons moeder zi vruuger aaltij:

‘Assik dè ding òtlaot, krèèg ikket allejizzus in menne rug’, ze bedoelde der kesjet.

’s Zomers asset goed hêet waar gebeurde dè welles dan ha ze ok gin kousen aon. Ons Thea ha wel zon gordeltje, dè zaag ik welles aon de waasdraod hange. De aander mèskes han zon ding nie. Die gebròkte weckringe, die nao êene keer dienst te hebbe gedaon eigelek weggegooïd han moete wòrre, om der kouse meeï op te haawe. Et zulle dus dus ok wel van die ringe vur de weckflessen zèn gewist, waar ze der kouse meeï ophield. De broek, diese aonha zal wel un gebraaide zèn gewist, zon ketoene, waar et petrôn op oew kont viel af te

leezen, agge efkes gezeete hadt. Op wè vur gedaachte dègge kunt koomen agge zon roddelverhaol moet aonheure!

Nie gaon zitte fantasere Lodewijk, löstere, want naa komde enen hille kwak aon de weet. Waor ge naa niemer achterheene hoeft.

‘Naa werkt ze as baoker, mar ze noemt der èège kraamverzörgster, dè stao deftiger. Ge zult denke Ger, wèrom vertel ik dè ammòl? Dè zal ik auw zegge.

Die Sjaan van der Kaai, die baoker, die ontslaoge pestoorsmèèd, gao trouwe. Nao wè ik heb heure zegge, meej ene mins en die heej, ik weet nie hoeveul kender. Hij is al drie jaor weduwan en et klènste kèènd moet vier zèèn en et oudste virtien’.

‘Ze dörft wel, wô’k mar zeggen’, deej ons taante Gerrie ene dèùt in et zèkske.

‘Ze trouwt nie meej em om de jong in tòm te gaon haawe, mar om hum. Hij moet enen hille knappe vent zèèn en ze is smoorverliefd op em.’

‘Ik moet zeggen as dè ammòl waor is, is dè wel gròot nuuws in deez meej kraante dicht geplèkt gat. Komt ie hier öt et dörp?’ wier ons taante Gerrie nuuwsgierig.

‘Nèè, hij komt hillemaol öt Tilbörg.’

‘Dan gaotie et ok ver zuuke en lóopt ie der in mèn ôoge zat goei vurbij.’

‘Et mooiste is eigelek dè hullie Miep, waor Sjaan meej saomenwôont der èège in ha laote schrèève bij un huweleksburo. Daor heej dieje mins öt Tilbörg op geschreeven en zij van heure kaant hum ötgenodigd om kennis te koome maake. Die Sjaan, dè geraffineerd bist heetem eigelek van Miep afgetroggeld. Et fèène weet ik der nie van mar daor koom ik nog wel achter.’

‘Ge hèt hil oewe thee koud laote wòrre, mar ik giet der wel wèèrme bij.’

‘Ik heb der un schraole kèèl van gekreege, ge heurt tegesworig de vremdste dingen, mar deez’ nuuws moes ik toch efkes kwèèt. Die Miep moet un hêel zacht meenske

zèèn, die waar mar wè blij toen ze vur dag en naacht op de pasterie in dienst waar, die Sjaan. Toen kwaam ze allêen zondagsmiddags tèùs en hoefde Miep nie aaltij de dienstmèèd te speule. Et moet ene verrekese baos zèèn en wit aaltij derre zin dur te drèève. De minse daor ze as baoker is gewist, hebbe van der lèève nog nie zô slèècht gegeeten as in de daoge dè zij kôokte en dè wil toch ok wel iets zegge.'

Dè den oudste zoon naa ok percies op de hôogte waar gebròcht meej wè sôort vrouw zenne paa et ha aongeleed, kos zij nie weeten en dieje oudste zoon, ik dus, wier der nie geruster op.

'Ge moet alles nie gelêuve, wè de meense zegge, Lodewijk', zi ons taante Gerrie, toen Koba wir weg waar, mar ze kos toch alle onrust nie bij me wegneeme.

DE ONTMOETINGEN

Op ene zaoterdaggemiddag, ik stao men èège te waase meej wèèrm waoter in et omwaastèèltje boove de gôotstêen. Der waar aaltij nog mar êen kraontje in hil et hèùs. Wèèrm waoter krêegde allêen dur ene moor onder de kraon te haawe en vol te laote lôope en dan op et gasstel te zetten, et gaskraontje open te draaien, un lucifer aon te schrappen en bij de gaspit te haawe en dan te wòchte tot dèt woater kôokte. Dan goot ge die leeg in et afwaastèèltje en didder kaaw waoter bij, zoveul as dègge de wèrmte aon oew haand hebbe kost. Onze paa stao dêeg te kneeje op de keuketoffel, vur de krentenmik dietie gao bakken. Ineens zeetie:

‘Ik gao trouwe’.

Wè moete meej zon mededeling. Ondanks alles schrikte toch. Ik kos slèècht zegge:

‘Dè han wij allang in de gaote’. Ik zeg:

‘Jè paa, as gij dè van plan bent, moete dè doen’.

‘Jè’, zeetie, ‘dè kan zô nie durgaon, ons Thea laot hil et hōshaawe verslonzen. Ik weet nōot waor ze elke week meej et geld dèk ze geef, blèèft. Naa hèk un vrouw gevonde, ze is kraamverzörgster’, ik zaag de beebies al wir vurbij koome.

‘Ze heej ok wel un paor centen en die koomen aaltij te paas. Volgende week zondag komt ze meej der zuster, waor ze meej saome wōont op bezuuk. Jouw mèske maag ok koome, mar de kameraoj van onze Co en ons Jaoneke hak der liever nie bij.

Dèk ondertussen verkering ha, ha’k nog nie verteld. Daor kwaam al wel ene schōonvadder in verbaand meej seldaot wōrre in deez verhaol vurbij. Ik ha ze leeren kennen op un zomerkamp van et jongensgilde. Ik waar ondertusse vaandrig en meej nog ene hopman en ene vaandrig, waor ik ondertussen ok kameraod meej gewōrre waar, han wij de leiding van dè kamp van ongeveer twintig jongens in de lèèftèèd van twaalf tot virtien jaor.

We sliepe der op strooizakken in de stal waor 's wenters de koei stonde, die naa in de waai liepe te graoze. Un bruur van diejen aandere vaandrig, die ik ok kende, kwaam op de bezuukdag meej de fiets en ha un schôon knap mèske bij em.

'Is dè et mèske van jullië Jos?', vraog ik òn mènne kameraod.

'Dè is ons Lia', ik denk nog dè stom, wie gaot er naa meej zen zuster fietse. Wij onze Co, ons Jaoneke en ik han ons Thea ok ens meej öt fietse moete neeme van ons moeder.

'Dè meske stao aaltij allêen, dan heese ok ens iets', wij moese daor niks van hebbe. Ze is ok nôot mir meej gewist en heeter ok nôot mir om gevraoge. Wè waar ze muug, der tong hong op der schoene.

Meej dè mèske moet ik ens praote, daar moet ik meej in contact zien te koome, docht ik in goei Nederlands, meej die zus van Arnold. Den hopman stuurde mèn op dè moment weg naor et dörp, dè kwaam dus eigelek nie zô goed èt vur mèn, saome meej zon vèftien jongens, moese wij et bezuuk dè nog verwòcht wier van de bus gaon haole, anders wiese die meense nie waor ze moese zèèn. Toen wij daor van terug kwaame, der waare mar twee stel aawelui op koome daage, waar Jos meej zen zus gevlooge. Pech gehad, dòcht ik. Enkele weeke laoter zeej Arnold, menne kameraod:

'Gaode zondag meej naor Nuuwkèùk, daor heb ik un bruur in et klôoster en daor is zondag de bedevaort van Sint Bernardus.'

Ik ha toch niks anders te doen en bedevaorte kosse best gezellig zèèn, wies ik nog van vruuger, bij onzen opa. Nao un uur fietse, dwars dur den dèùn, reeje we onder un poort deur waor boove stond: 'Mariënkroon'. Daor zaag ik Lia wir. Ze waar as vèfde rad aon de waoge meej hullie Hannie en Adrie meej naor die abdij van de cisterciënzers gefietst. Ik begos gelèèk, grapjes te maoke en men èègen òn te stellen om heur aondacht mar te trekke, dè gong me goed aaf. Over et algemeen waar ik toch nie zonne Don Juan.

Nao de percessie en et lof, waorin ik liet heure dèk alle liederen, dieter gezonge wiere kos meezinge, verkende wij de abdij en pingpongden in de recreatiezaol dè de stukke der vanaf vlooge. Nao dè we ammdl nog un paor brooikes han gegeete, waar et tèèd om wir naor hös te gaon. Daor waar êen perbleem. Moes Lia dan den hille tèèd allêen fietse, hil dè klere end. Witte wè we doen zi Arnold:

‘Ik fiets de irste twee kilometer neffen ons Lia en dan nimde gij et over’.

‘Des goed’, zeg ik en ik fiets tussen Arnold en Lia en Hannie en Adrie in. Nao die twee kilometer roept Arnold:

‘Lodewijk, naa zèède gij aon de beurt’. Ikke nie te lui, gao aachtermekeer neffe der fietsen, ik hè ginnen èèrg mir in de kilometers. Et praote gong van èèges, we hebben et overal over gehad. Ik ha nog nôot van zen lèève zô ongedwongen, ik weet et is gin Tilburgs, meej en mèske gepraot. en Arnold mar op en neer sjeze tusse zèn twee zusters meej der ònbidders. Hij vroeg ok niemer of ie mèn af moes losse. Bij hullie thèùs, zin ze:

‘Gaode gullie mar efkes friet haole’, de frietzaak waar tegenover hullie. Wij naor de frietboer en ik ondertusse mar denken, ik breng Lia straks naor hèùs want ze waar vur daag en naacht in betrekking en nog wel bij ons op de Klinkert. Mar gullie raojen et al, as wij meej die bèùle friet thöskwaame, waar de vogel gevlooge.

Ze moes op tèèd in heur betrekking zèèn, anders zwaaide der wè.

Ik kos dieje naacht héél slèècht in slaop koome. Hil de tèèd zaag ik dè bild van Lia vur men ôoge, ik ha gin afspraokske mee der gemaakt. Goed ze waar un paor jaor aawer dan ik, mar ik waar nog nôot iemand tegegekooome, waar ik zô vertrouwd meej ha kunne praote. Et waar net of ik ze al jaore kende, ik vuulde heur aon en zij schijnbaar mèn ôok.

Ik moes ze te spreeke krèège. Elke dag van die week ben ik wel ene keer langs dè hèùs gelôope waar ze werkte

mar ik dörfde nie òn te bellen. Op dieje donderdag, dèt dan eindelek lukte, ben ik, denk ik wel vier keer langs dè hès gewaandeld, waor ze in feite wònde. Ik dörfde nog aaltij nie aon te belle. Bij de vèfde keer belde der iemand anders aon en jawel Lia deej open en ik treuzelde net zò lang desse mèn wel moes zien, dieje vent die iets te kòop ha, waar ze gaaw kwèet en ze nodigde mèn binnen. Dur ene lange gang kwaam ik in de keuken terèchte. Naa weet ik niemer of ze mèn un tas thee inschonk of ene bak koffie. Et doe eigelek ok nie ter zaoke. Ik viel mar meej de deur in hès en vertelde dèk de afgelòope week slèecht geslaope ha en mar steeds aon heur moes denke. Ze waar der compleet beduusd van. Ze kuste me en dè vond ik ok wir nie zò gemakkelek vuule. Dè kusse han we van thès èt nie meejgekreege. Ze vond et goed dèk ze op der vrije aovende vort kwaam haole. We reeje dan irst wel ene hille hoek om vur ik ze tès afzette. Op dieje irste zaoterdagaovend zo ik ze naor hullie tès brengen en dan wir naor hès gaon. Zò gezeed zò gedaon. Ik heb ze tès afgezet en fiets wir nòr de Klinkert. Ik zèè nog nie binnen of onze pa zeej:

‘Gij moet naor De Haon koomen, Arnold waar toen net hier en die zi dè. Ik keer men fiets om, spring der op en kar wir naor Lia’s tès. Hil de familie zaat in de höskaomer, want et waar fist. Dieje bruur van Lia, dieje cisterciënzer waar nao un jaor wir vur den irste keer tès en dè betèekende gròot fist. Ik koom dus binnen en gao pontificaal neffe Lia zitten of dè de gewòonste zaak van de wereld waar.

’s Anderendaogs moes ik òn dieje vadder van der ötleggen dèk holderdebolder waar van zèen dochter, iets waar ie nie op zaat te wòchte, wier ik wel gewaor. Zò zi ikket ok nie. Ik vroeg hêel beleefd of dèk verkering meej heur môog hebbe. De preek die ik daarop te heure kréég is de één oor in en de aander wir ötgegaon, ik hè der niks van onthaawe. Onder vurwaorde krêeg ik toestemming en dè waar et vurnaomste. Den irste bèèrg waar ik over, ik ha tès verteld dèk dieje middag over enne hòoge bèèrg moes.

Zô kréég Lodewijk, ikke dus, verkering.

Zij, Lia mocht der dus ok bij zèèn as onze pa zen nuuwe vrouw aon ons zo vurstelle, per slot van rekening kwaam Lia toen al aanderhalf jaor bij ons tèùs over de vloer. Ze laag goed in de kaast bij ons mèskes, men zusjes en men bruurs kosse ok goed meej der opschiete, dè zo nie lang mir duure, die wittighèd.

Wij zaate dus meej zen ammòlle rond de toffel in de höskaomer. Vol verwòchting? Waar et bange verwòchting? Onze Co hatter un hard hoofd in. Hij zaag et hillemol nie zitte detter un nuuwe moeder kwaam. Onze pa vroeg van ons dè we moeder zon gaon zeggen assie getrouwd waar meej heur, dè wier ons mar vast ingepeperd. Daor gong de bel. Irst kwaam der êen meej rooj haor en meej ene bril op binnen. Ze stelde der èège nie veur. Vlak achter die rooje, kwaam der nog êen, net zô rôod en meej dezelfde bril op, ok zij stelde der èège nie veur. Ze gonge tusse de mèskes in zitten. Ons Thea en ons Trees goote de thee in de tassen, et hiete nog gin kumkes, die al klaor gezet waare. We krêege vur deze gelegenheid ene koek, we mochte kieze tussen ene sprits of ene kokoskoek. Wij zaate der tegenover, tegenover die dames en die keeke mar, naor Lia en mèn. Welke hattie naa ötgekooze? Die meej dè vriendeleke snötje en wè verleegeen overkomend of die meej die strakke kien, die dòcht dè laage zêer deej. Knap kos ik ze gin van baaje noeme. Hoe ze hiete won wij weete. Nou ze hiete Van der Kaai en die êen waor onze paa et loef op ha, Sjaan van veure, mar ze noemde der èège om meej de tèèd meej te gaon vort Sjan. Die aander et minst brutaole tiep hiete Miep. Wij vuulden ons èège as vee op de veemèrt, zô wiere we bekeeken en gekeurd. De mèskes moese toch ens laote heure hoen schôn liekes ze wel nie kende, daormeej kosse ze et verleege zèèn kamoeflere. De nuuw moeder hiete dus Sjan.

Die Sjan perbeerde ons öt te heure over onze gewôontes en wè we in onze vrije tèèd deej. Vural ons Lia wier bekaant òn un krèùsverheur onderworpe, wèk steeds

onplezieriger begos te vèène. Ik wô der blanco tegenover staon, ik wô ginne dwarsligger zèèn mar hoe zij den irste keer op ons overkwaam, beloofde nie veul goeds vur de toekomst en begos ze me teege te staon. Misschien moes ik onze Co dan toch nog gelèèk geeve, dèt niks gedaon waar meej zon vremd wèèf over de vloer. Van die mèskes van ons wierde ok nie veul wèèzer. Ze vonden et wel leuk un nuuw moeder, der èègeste han ze amper gekend, ziek of onderweege. Ze wiese nie wè dè waar un moeder te hebbe, ze han nôot aandere dan surrogaat meegemaakt..

Om un uur of tien bròcht onze vader ze wir naor et station. Wij haolden opgelucht aojem, blij desse weg waare. Hattie niks beters kunne krèège dan deze öt et Brabantse zaand omhòog geploegde vurhistorische creatuure. Hattie daor zò veul geld vur nirgeteld om die teege te meuge koome. Had al die aander wèfkes, daor ie naor toe waar gewist ok ens laote zien, ha ons ôordêel ok ens gevraagd. Waare wij dan van die onmondige wezens in zèn ôoge, moese we mar doen waor hij zin in ha, alles mar vur zuute koek slikken.

Et waar hard nôodig dè bij ons tès iemand kwaam, die de touwkes in haande naam, daor waar ik zelfs van overtèugd mar wèèrom net die trut, die onze vurgevuulens öt zo laote koome.

DE LIEFDE

Ik ha dus verkering en daor krèùpt neffen alle aandere dinge daor ge meej bezig bent, onnoemelek veul tèèd in. Gao mar nao; elke dag aachtenunhalf uur werke. Overwèèrk nie meegeteld. Twee aovende per week naor de Sociale School, êene dag in de week naor de Grafische School in Rôosendaol. Hös wèèrk maoken en enen aovend in de week leider speule over un groep van zon twintig jongens, in de ‘kaoje’ lèèftèèd zôas ze hier zegge. Daor kwaam dus de verkering bij. Ik heb toen mar un punt achter dè leiderschap van et jongensgilde gezet, et wier mèn ammòl un bietje te veul.

Ik gong Lia aaltij op zaoterdagaovend, om zeuven uur haole, dan waar ze eigelek klaor en begos dere vrijen avend. Ze moes dan aaltij nog de toffel afrèùme en nog omwaase, ze wier der in mèn ôoge ôtgebuit bij et lèève. Wè hèk men èège dikkels op zitte vrèète bij die ‘nathielen’ in de keuke. Nog ginne bak koffie kos der aaf, al zaat ik der un uur. Zondagsmiddags hoefde ik nòot te wòchte mar elke woensdag- en donderdagavend waar et er etzelfde lieke. Hij, dieje ‘heer’, waar, volgens onze pa ene vent die op koste van de fraters ha gestudeerd en der tussenèùt gekneepe toen de ‘rokken’ aon moese. En naa hong ie de grôte heer èùt. Tèùs han ze ginne naogel gehad om der kont te krabbe. Kaole kak waar et en daor waar alles meej gezeej. Ons Lia hattet daor nie zô naor derre zin. Ze han daor zeuve kènder en den oudste, waar ene tiran waor zelfs de aawelui bang van waaren.

Op enen avend koom ik tèùs van de Sociale School, zit Lia bij ons.

Ik kèèk der aon en metêen begient ze te janke.

‘Jè, ik ben weggelôope bij Van Arendonk omdèk un volle waoterkrèùk naor menne kop krêeg gegooid. Die vloog teegen et akwarium, overal glas en gruun en dooi visse. Daor waaren ok nog un paor tegels kepot. Ik heb menne jas gevat en ben gegaon en naa zit ik hier.’

‘Wocht nog mar un half uur vur degge teruggaot’, zi onze paa. ‘Laot ze mar ens goed in derre piepzak zitte.’

Dôdongerust waar un dochter van dere dienst al wiste vraoge of Lia soms bij ons tès waar.

‘Ik hèn ze nie gezien want et is vendaog toch gin donderdag’, ha onze paa gezeej.

Dags naodien, wô de mevrouw alles weete hoe et gekoome waar en waarom ze waar weggelôope. Aon den dader kos ze’t nie vraoge, die ha zen èège opgeslooten op zen kaomer en vur gin meens dittie oope.

‘Ge moet ens goed naor me löstere mevrouw, ik laot men èège nie as un stuk vuil behandelen en eten naor dieje zoon van oe brengen doe ik ok nie. Ik neem mèn ontslag. Zaoterdag ben ik hier vur et list en ge ziet mar degget stelt’, sprak mèn Lia in stads meej heikaants, heure baos toe.

Ze heej volgens Lia nog wel staon te lamenteere, dèk der nie zô zwaor aon moes tillen, en hoe et naa moes, zonder hulp. Dèk et vural nie verder moes vertelle wetter vurgevalle waar. Ge kwaamt ok nie zô gaaw òn iemand aandere en meer van dè gezéever. Lia hield voet bij stuk, en de week derop werkte ze bij ene môlder.

Die van Van Arendonk waar nie der irste dienstbetrekking. Nèè, daorveur waar ze bij en meubelzaak in dienst gewist. Op den duur moesse daor steeds meer et zwaore wèerk doen, zôas rolle zèèl meej ötrollen, asse meubels kwaame brenge, die meej ötlaoje en die meubels naoderhaand meej ötpakken en dè ammòl teegen un hongerlòontje. Toch waar ze daor wel gèere, mar op den duur waar et toch te zwaor. Zô kwaam ze bij Van Arendonk terèchte. Et leeke heur keurige meense tot dèsse op ene keer et karpèet in de höskaomer öt moes kloppe, ze heeget vur de helft opgerold asse ineens un briefke van twee guldevijftig zie liggen. Isset dan toch waor, schiet et dur derre kop.

‘Hedde gij nog niks bezunders meejgemaakt, ge werkt hier nog mar pas’, zin ze tegen Lia, de twee knèchte van de febriek waor heure petrôn de laokens ötdéelde. Ze moese

ene keer ene traptreej koome ripperere, die versleete waar en vervange dur ene nuuwe. Dieje Van Arendonk stuurde aaltij mar un paor werklui van de febriek assen iets gedaon moes wòrre bij hum tès, dè kostte niks.

‘Wij trekke dieje lôoper los, aandere kosse we der nie bij en wè ligt daor un briefke van tweeguldenvijftig.’

‘Hoe zo dè daor naa terèchte kunne koome, vraoge wij meej tweejen ons èègen aaf. Neergewaaid, onmeugelek, öt ene zak of portemonnee gevallen, as dè zô waar gewist had et nôot onder dieje lôoper kunne koome. Et is der neergeleed om te kèèke of wij wel eerlek zèn. Dè zulle ze weete, zin wij teege mekaar.

Witte wè we toen gedaon hebbe?’

‘Nèè’, zeej ons Lia.

‘Wij hebben dè briefke meej wel twintig kopspèekers op ene traptree vaastgetimmerd. Ze leggen overal zogenaamd ‘verloren’ geld neer. As gij dan zôiets vèndt, hoope ze, ze rekene der eigelek op, degge zegt:

‘Mevrouw ik heb geld gevonden en dan zeej den ééne of den aandere wel, ‘och dat ben ik gisteren verloren’.

Ge zult mèn nie hebben, denkt Lia en stikt dè bankbiljet in dere zak van dere schort. Ze klopt dè karpèt èt en legget wir op zen plòts trug.

’s Aovens asse ammòl aon toffel zitte, Lia ha wè ge noemt ‘huiselek’ verkeer. De miste mèskes, dienstmeisjes, moese allêen in de keuken eeten, as de familie aon toffel gong en meej zen ammòlle in de eetkamer derre kanis vol zaate te douwen. As de bel gong moese ze de vèùl borde van de soep afrèùme. Iederêen un schôn bord vur zen neus zette, de schaole meej èèrpel, meej gruunte en vlêes gaon haolen en dan zoveul opscheppen asse wôn hebbe. Lia hoefde dus nie allêen in de keuken te eete mar wel al dè aandere, borden afrèùme, opdienen en alles wè daor meej te maoke ha.

‘Ik zou graag iets willen zeggen’, nimt ons Lia op un gegeeve moment, et woord. Iederêen òn toffel kèkt der aon,

zôiets hebbe ze nog nôot meejegemaakt dè de dienstmèèd, zonder iets te vraoge hullie iets gao zeggen.

‘Ik heb vanmorgen de huiskamer schoongemaakt en het vloerkleed opgerold en buiten uitgeklopt. Ik heb ook gehoord dat hier regelmatig geld rondslingert, dat dat geld uit zichzelf echter midden onder dat karpet komt te liggen, lijkt mij uitgesloten. Wanneer hier mensen zijn, die mij niet vertrouwen, heb ik graag dat ze dat in mijn gezicht zeggen, en mij niet op zo’n kinderachtige manier willen testen op mijn eerlijkheid. Hier hedde oewen knaak trug de volgende keer isset de mènne’, viel ons Lia op et end van dere toespraak nog öt dere rol.

Mevrouw waar de hille week vort poeslief teege der want die dòcht, naa hèk der êen die van wante wit en ik ben ze mèèrge wir kwèèt. Van de oudste dochter heurde Lia, dè der oudste bruur aaltij die kunstjes flikte en desse der èège der mar niks van aon moes trekke.

Ik waar der vruug bij, zin ze.

‘Ge zèèt nog zonne snotneus’, zi onze paa, toen ik et em vertelde dèk verkering ha.

‘Gij waart ok mar amper negentien, heej ons moeder mèn verteld, toen ge meej heur gingt’, gaaf ik as antwoord.

‘Laot oew opleiding der nie onder lije’, zi den grèèze wèèze, die ôot nog mèn schôonvadder zô wòrre en òn wie ik ha moete vraoge of ik meej zen dochter verkering môog hebbe.

Meej menne zotte kop hèk ons Treeske nog ene bos bloeme laote haole en die vur Lia meegenooome, die dòcht dè die vur der oudste zus waare. Die twee kwartjes diese kostte heej ons Treeske toen vurgeschooten en volgens mèn nôot van mèn trug gehad.

‘Daor hedde niks aon, òn zon jong menneke’, zin heur zusters.

‘As die, aander meskes leert kenne, laot ie jou zitte, dan bende gij te oud’.

‘Witte wè, hij moet zondagsaovens mar tèùs gaon eete, nie vadder, et is toch ammòl al duur genoeg’, wies der êen, die op de hōogte waar en wie waar dè daor nie, hoe hullië vadder op de cente zaat, hum om te lullen om Lodewijk, mar tèùs te laote gaon eeten op zondagaovend.

Lodewijk kos dus elke zondagaovend om un uur of zes afscheid neeme, tèùs gaon eeten en wir terugkooome. Lodewijk wier daor nie blij van en welke opmerkingen ie naor zenne kop krêeg assie dan wir tèùs aonkwaam, daarover zal ie mar nie ötwaaie.

‘Zèèn die meense zô èèrm desse vur jou ginne bottram hebben, of perbere ze oe te lozen’? krêeg ik nòr menne kop. Onze paa zi mar wèèselek niks, die ha ongeveer etzelfde meejgemokt toen ie bij ons moeder tèùs gong vrije, wies ik van ons moeder.

Dè haawt ie nōot vol en is ons Lia van dieje kèrel, dieje snotneus verlost, dòchte die baozige aawere zusters, dieter zelf aaltij neffe gevat han. Ze han et welzèèn van hullie Lia nie op et ôog, bende belazerd, nèè ze waren zô verzuurd, desse heur dieje jongen nie gunden. Enen aandere vrijer Adrie van hullie Hannie koser in de pap schèète en mocht aaltij meeëten. Hullie Hannie wies et aaltij zô te draaie dè heur woord wet waar. Ok in der kont overal vanaf draaie, blonk ze èùt. Asser afgedrêûgd moes worre bij et omwaasse, zaat zij aaltij op et schèèthèùs want dan hasse aaltij zô mar ineens hōoge nōod. Daor spulde nog iets, as der zusters et huwelek tegengemòkt wier, kos Hannie daor leuk gebrèùk van maoke. Bij êen van der zusters is dè ok gelukt en die kwaam daor pas achter, toen ze dan eindelek ens nie naor heur lösterde en alsnog meej ene vent ging saomenwoone. Toen hadde die Hannie moete heure: ‘Schaand, schaand, mêer dan schaand’. Dè waar et nie, ze zaag heure geldschieter, sponsor zegge ze vendaog den dag, afhaoke. Ons Lia liet ok te veul over der èège lōope, vond ik, mar doe der iets aon, dè koste toch nie en ge dōrfde nie, ge waart te

bang opgebròcht. Òn ruzie maoke hak ene grôte hekel en dè zotter gegarandeerd van gekoome zèèn.

Allêen de oudste bruur van ons Lia, die gewoon waar, zondags assie meeje vrouw en keind tès op visite waar, meeje te blèèven eete, stond op en zi:

‘As dieje jongen hier ginne bottram krèègt, gaon wij ok mar tès eete’. Ze stapten echt aon en hil dè volk zaat meeje zen bakkes vol taande. Hij heeter zondagsaovens nôot mir gegeete. Die bruur hatter vur gezörgd desse bij mèn op men wèrk ok al wiese dèk verkering ha. Hij kwaam bij den boekhaawer over de vloer, en netuurlek mar achter mekaare inlichtingen ingewonnen wèk der vur êene waar, zô gong dè toen. Ik waar nie zô gesteld op al die belangstelling, ik wier der verleege van.

In et begien naam ik brôod van tès meeje want dè op en neer holle waar ik al héél gaaw muug. Ik haolde dè vur den dag as iederêen òn toffel zaat. Un tas koffie kosser nog net aaf. Dè heje geduurd tot dieje keer dèk der definitief un punt achter zette. Wij han bij ons tès net geslacht en ik ha èègegemaakte zult op men brôod gedaon. ’s Middags waare Lia en ik wiste fietse. De toffel wier gedekt en ik wil mèn brôod ôt de kaast haole, waar ik et in ha geleeje. Gin brôod te zien.

‘Ge vèèn et toch nie èèrg hi Lodewijk, die bottramme zaage der zô lekker èt en dèrum hebbe wij die mar opgegeete. Naa maag ie vur ene keer hier wel ene bottram meeje eete bij ons, war vadder?’, zi den hèperd, die Hannie.

As ik wè meer lef ha gehad, wè meer dôrf, ik weet nie wèk ze gedaon zo hebbe. Godverdomme, wè waar ik kaod, mar om ons Lia, die ok al nie zô brutaol waar, hèk men èège ingehaawe. De volgende zondaoge, in de tède dèk vreeje, hèk nôot mir bij Lia’s tès gegeete, bij ons thès kèeke ze nie op ene bottram.

Hoefde we ons èège ok niemer te verantwoorde wèrom we nie naor et Lof waare gewist op de zondagmiddag. Et waare hèel kerkse meense bij heur tès. Dè Lof zaag ik al

hillemaol nie zitten, et waar al èèrg genoeg dègge iedere zondagmèèrge nòr de kerk moest. Wij gonge dus niemer naor et Lof al gonge ze op dere kop staon. Mènne toekomstige schônvadder gong elke zondag naor twee missen en et Lof, as die nie in den hemel kwaam!

Vur meense die deez' leezen en nie weete wèn lof is. Un lof is, et wordt eigelek geschreeve meej un hoofdletter, un godsdienstige plechtigheid vur en dur kattelieke. Mistal gehaawe op zondaggemiddag. Un koor zingt dan Latijnse gezangen dieter speciaal vur geschreeve zèèn en de meense, die nòr et lof gaon zinge die meej. Omdesse trouwe bezuukers zèn kenne ze die liedjes van bèùte. Op et altaar stao de priester meej un paor misdienèèrs, die de uitgestalde hostie die Jezus moet vurstellen, ingelijst in de monstrans, die van goud is, meej et wierooksvat lof toe te zwaaië. Dè ruukte dur de hille kerk, ik vond dè wel lekker ruuke, mar daor waaren ok meense dieter hartstikke misselek van wieren. Et is dus eigelek hulde brengen òn Jezus omdettie ons verlost heej van de erfzonde. Ik weet nie dè ik, assik Jezus waar, op zonne poppekaast zaat te wòchte. Et duurde mistal un half uur, zon lof, soms prikte de priester ok nog, mar nôot zô lang as in de zondage mis. Toen de miste meense der verstaand vort liete werke, hebbe ze die ceremonie mar as irste afgeschafft.

Assie dan töskwaam, mèn schônvadder in ònleg, waor ie ok vendaon kwaam, stond iederêen klaor in de ontvangsthouding om meneer van dienst te zèèn.

'Loes hier menne hoed', Loes wies nie hoe gaaw ze dieje hoed òn moes pakken om em weg te legge.

'Kees help me ens efkes meej menne jas', Kees stond al klaor vur dettem iets gevraagd waar.

'Piet waor is mennen aandere bril?' Piet stond der al meej in zen haande. De toffel wier van de kaant geschoove, zôdè meneer in zenne riete stoel meej et kusse kon gaon zitte. Hullie Gertje laag al op zen knieëns om de veters van zen schoene los te maoken en hullie Mientje kwaam der al aon

meej zen pantoffels. Zèn pèèp kos ie zô vatten mar de lucifers zaag ie nie. Ginne nôod, meneer hoefde mar te kikken. Ik heb dè ritueel nie êene keer mar wel tientalle keeren òn moete zien. Ik dòcht dan, isser naa ginnen êene die dôrft te zeggen, 'ik ben oewe knèècht nie', of ge het zelf toch ok twee hèndjes. Assie zen pèèp ha leeggerôokt klopte hij die teege de tegels èùt. As et rôzenhuuke wier gebid, mistal waar ik dan al weg, legde hij zen boek, waarin ie zaat te leeze nie weg mar kêek over zenne bril of wij wel baaden en zelf laas ie gewoon verder.

Bèùte baos op un wollenstoffefabriek waar ie ok nog broedermister van de percessie Tilbörg – Kevelèèr en gong ie in één mis, hij gong der zondags aaltij nòr twee, nog ene keer vermeld om et nie te vergeete, meej de schaol rond.

Ge komt der wel achter, gij die deez' ammòl leest, dettie ok goed zen best ha gedaon onze Moeder de Heilige Kerk van dienst te zèèn op et gebied van kiendjes kôope. De moeder van Lia waar net as ons moeder jong gestörve. De oudste dochter, ze zaat aaltij op ene stoel, ze kos dur un spierziekte, nie lôope, regelde daor den hille boel. Et waar der druk, en as ik schrèèf druk, moet ik dè eigelek meej HOOFDLETTERS schrèève. Daor waare der un hil stel vur dag en naacht in betrekking aandere han ze nôot meej zen ammòlle tegelèèk nòr bed gekund om de dôodeenvoudige reeje, ze han gin rùmte genug om iederêen un bed te bieje en de jongens van de mèskes geschaaje te haawe. Ze han der al un hêel grôote keuke meej un toffel nog grôoter as waor ge op kunt pingponge. Hullië vadder zaat ok nie net as bij ons tès òn de kop van de toffel mar in et midde meej zenne rug tege de muur, dan kon ie et zaakje beter overzien

Om de zôveul weeken, iederéén kwaam òn de beurt moeste meej dè mèske in derre rolstoel gaon waandele. Gelukkig kwaam dè nie zoveul veur want dè gold allêen asset goei weer waar en nie regende. Ik ha daor ene godsgloeiende hekel aon, dè koste wel zeggen. Aanders zaagde nôot gin

man mar dan kwaamde ammòl kennissen en collega's teege. Die informeerden dan 's maondags:

'Is dè jouw moeder of die van heur en wè menkeert ze eigelek'?

Ik waar daor hillemol nie van gediend en ik moet eerlek zegge dèk men èège kepot schaomde, assik neffe dieje rolstoel dur de stad moes lôope. Ik gong duuzend keer liever bèùte de stad waandele, mar dè gong nie want daor waar et ammòl zaand en koste nie vurötkoome meej zon rolmeubel.

Die zuur taantes, die 'lieve' zusjes van Lia, hebbe der ons ok nog ens aongehange toen we naor de film van Don Camillo waare gewist. Stom van ons Lia omdè te ontkenne, ze han ons gezien. Hullie mochte wel naor de film asse wouwe. Et waar op enne aovend dè we mekare nie môoge zien. Dè waar de zonde! Ge moest mekaare zôo wèèinig meuglek zien, ge moest nie aaltij bij mekaare hange. Waorum?

Daor gebeurden ok wel leuke dingen bij heur tès, et waar der nie allêen kommer en kwel. Op verjaordage, as de ôoms en taantes kwaame, liete ze der èège van dere biste kaant zien. Dan trakteerden ie op sigaare, ge moet dan wel aaltij heure dèt zen liste waare. Meej zen verjaordag wier dieje vurraad elk jaor wir òngevuld. Ik dòcht, laot mèn men èège ok ens van de goeie kaant zien en naa ok ens wè doen. Ik kos reedelek vurdraogen al zeg ik etzelf dus vroeg ik et woord vur 'Vrouwke Misère'. Ik heb der sukses meej gehad, elke verjaordag as hullie taante Toos kwaam, waar et:

'Lodewijk draogde gij Vrouwke Misère nog ens veur, dè vèèn ik zôo schôn. Ze begosse me un bietje te waardeere, nie dèk naa ineens in de kaast kwaam te ligge. Mar ze vroege me vort asser un lieke gemaakt moes wòrre en dan waar ik nie te lui, ondanks alle tegenwerking en dwarsdrèverij die Lia en ik moese verduuren. Ik stelde men èège, wesse tegesworrig zegge, toch positief op. Dè wier onderhaand ok wel tède, et waar vur wirskaante beter om nie dwars te gaon ligge.

GIJ ZONDAAR

Wij waren opgegroeid en opgebròcht in de katholieke leer dieter vural op nirkwaam, gin zonde te doen. Ze han oew geweete zô gevörmd en geboetseerd dèt op un boekhouwbalans leek, of meer op un verlies- en winstrekening. 'Hoever kan ik gaon om gin dôodzonde te doen.' Oew zieltje, wè laoter vanèeges ziel wier, moes vural rein blèève, haogelwit op zen Tilbörigs. Daor môoge wel un paor vlèkskes op koome, wè daogelukse zonde vurstelde, mar vural gin dôodzonde, want dan verloorde de heiligmakende genade en wier die ziel hillemaol zwart. Ge waart dan vort bèùtegesloote. Ge heurde der niemer bij. Ge kost niemer te communie want dan didder nog êen zon dôodzonde bij. Et zieltje, ziel wier dan zwarter dan zwart, iets wèk nie hillemaol snapte. Ge gongt dan meej zon zwarte ziel rèecht naor de hel, al waar ie mar van êene keer hillemol zwart gewòrre, dan ok al.. De miste dôodzonde konde doen teegen et zesde gebod van de Tien Geboden. Gij zult geen onkuisheid doen, hiete dè gebod. Et stond nergens opgeschreeve wètter ammòl onder dè zesde gebod viel. Jao één ding: Gij zult uw buurvrouw niet gebruiken. Ik zô bij God nie geweete hebbe hoe dè te wèèrk ha moete gaon. Trouwes die buurvrouwe waaren un hil stuk aawer. Welke buurvrouw, die van links of die van rechts? Ik moesse gin êen van tweeë. Ik ha verkering gekreege mar op et gebied van et zesde gebod waar ik dus un onbeschreeve blad, un leeg vel. Wè onkuisheid ammòl inhield, daor hak gin benul van. Welke gevuulens, ene rol spulde, hoe degge bij un vrouw kost maoke dèsse un kiendje krêeg? Wieste gij veul, nôot over naogedocht. Hoe dieper dègge daor over naodocht, hoe

zondiger de gedaachte, want ge didt al zonde agge aon beverbild naakende mèskes dòcht en òn die prèùm zonder pit, die mèskes in plòts van ene piemel han, zo onze ome Kees, die bij ons nie zòo gezien waar, et vrouweleke geslachtsorgaan betitelen.

De liefde overvalt oe. Et overkomt oe. Ik waar zò mar ineens gek gewòrre op heur, ik zaag ze gèere, ik kos verstaandig meeje der praote. Et waar gin giechelkont. Ik vond ze knap en lief. Al die gebòoje van onze Moeder de Heilige Kerk waare der op gericht meense op et rèchte pad te haawe. Wè zaage ze eigelek asset rèchte pad. Degge mar gin dinge zòt doen, die verbòoje waare. Ze joegen oe angst aon, de wènd in de broek op zen Tilbörge. Daor ben ik eigelek vuls te laot achtergekooome. Hoe diep dè zòiets invrèt, dègger jaore over doet, om van die opgedronge leer, van die indoctrinatie, deftig gezeej, af te koome. Ge moest ok zörge dègge nie in opspraak kwaamt, vural ginne praot achter oew kont krééje, want dè waar wel et ergste dètter bestond. Praot achter oew kont krèèje!

Et waar de gewòonte agge vaaste verkering hadt, dègge den êenen aovend bij et mèske en den aandere aovend bij de jongen tès durbròcht. Bij heur tès begos den aovend agge goed en wel zaat meeje ene bak thee. Waar de pot leeg dan wier der nuuwe gezet. Des nie èèrg want van thee gaode nie dôod. Mar et kwaam wel ens, wè zeg ik, wel ens dikkels veur, dè dieje thee naor zéep smaakte en dè vond ik hillemaol nie lekker. Netuurluk dörfdè ik daor niks van te zeggen. Of al die aander dè nie pruufden, ik weet et nie mar ik vond et verrèkkes smèrrig. Dan han ze wir teveul zéep gebròkt bij et omwaase van de tassen of te wènnig waoter, êen van tweeën. Op et lest krèegder et zuur van. Allèen bij den irste bak krèegde un kuukske, mistal ene mèèle mop.

Netuurluk zaat Lia neffe mèn mar ik wier den hille tèed in de gaote gehaawe dur hullië vadder, die over zenne bril en zen boek onze richting ötkéék en der zuster, die nie kos lóope en op dere postool gezeete, geregeld opkèek öt der

boek, dèsse zôgenaomd zaat te leeze. Der wier wèèinig gezeej asser niemand meer tös waar. Ik wies nôt waorover ik moes begiene en hullie schènt ok nie. Ze vonde dèk veraanderd waar nao dèk meej hullie Lia verkering ha gekreege. Toen ik nog kameraod waar meej hullië Arnold hak hil wè meer te vertelle gehad, vonde ze. Vèndet gek, asse oe irst as ene vroleke, opgerèùmde kèrel meejmaoke en dan ineens vur ene grôte snotneus ötschèene om dègge hullie Lia gère ziet. Of dan, as ge bij hullie op bezuuk zèèt, oe in de gaote gaon zitte te haawen, of degge ik weet nie wè misdaon hèt of wilt doen, nèè dan blèfde laage. Daor wier ik nie goed van en dè wè aanders dan vrolek.

Lia moes aaltij iets doen. Zaat ze neffe mèn, dan moese kouse stoppen of kneupe aonzette, die ergens vanaf waren gesprongen. Un trui braaie of ene borstrok, waar ok vrijetèèdbesting waar ze der èège toe gedwonge zaag, as de sokke gestopt en de knêupe der wir ònstonde. Zaat ze nie, dan stond ze te strèèke of waar ze de èèrpel vur den volgende dag aon et schellen. Ok schoene poetsen vur de ‘heren’ wier heur opgedraoge.

Ik ha wel ens zin om der aon te raoke of over der blauwzwarte haor te aaie. Vergeet et mar Lodewijk, elke aanraoking waar öt den boze Un kusje geeve?. Daor kosse diejen ouwe heer en die verzuurde zusters van Lia nie teege. Ik gong nie gèere elke week wir naor hullie tès, ik vuulde men èège opgelaote, ‘gedoogd’, et woord moes toen nog wòrren ötgevonde, mar et vuulde nie plezierig. Net of ze zaate te wòchte van:

‘Jongen, êene misstap en ge vliegt der èt.’

Vur et minste of geringste krêegde ongenadig op oew flikker. Op ene zondagaovend in oktober, kwaame we vur den irste keer pas tès aon, toen et al donker waar en we han van tevurre nie gezeej waar we nòr toe zon gaon, Dè waar et ergste. Nou en of, wè gong dieje vadder van der te keer.

‘Et waar schaand, zôo jong en dan meej un mèske allêen op straot, dè deeje fetsoenleke jongens en mèskes nie, die waare vur den donkerte tès.’

Ik onderging de preek gelaote, al hak hêel veul zin om weg te lôope en nôot mir trug te koome. Dan hak ze wel in de kaort gespuld, daor waare ze op èùt. Dieje Lodewijk lustte ze daor nie, mar as Lodewijk êenmaol iets vaastha, liet ie dè nie zôo mar los.

As der kaort gespuld wier, vroege ze wel of ik meedeej. Netuurluk di ik meej. Den hillen aovend niks doen en bespioneerd wòrre, waar ok nie gezellig en ze han vier man nôodig. Ik rik nie slècht en mistal krêeg ik zon goei kaort, dèk won. Dè waar naa wir hillemaol teegen et verkeerde béén van men toekomstige schônvadder. Ze han me gewaorschouwd, hij kan hillemaol nie teege zen verlies en omdègge toch al nie zôo goed in de kaast ligt, zuldet nog zwaor te verduure krèège. Om hum dèrom mar te laote winne, laag dus hillemaol nie in menne aord. Dè hèk wel geweete.

Wanneer der visite waar, mistal enen ôomzegger die meej kwaam kaorte, dan wier der ene halve liter snevel vur den dag gehaold meej twee borreltjes. Eén vur de visite en êen vur de vadder van Lia. Wij moese et mar meej thee doen, we waare nog te snotterig vur ene neut, wier gezeed. Die vrouw van dieje ôomzegger kwaam dan efkes daornao ôok. Agge meej un half oor meej lösterde nao der gemeut waarde subiet hillemaol op de hógte, meej wetter in de buurt spêulde. De theepot wier nog mar ens gevuld en de tasse volgegoote.

Bij ons wier der ok wel kaort gespeuld, Lia mocht dan ok gewoon meedoen. Bij ons tès hoeft ze gin sokke te stoppen of knêpen aon te zetten. De thee bij ons tès, ok al waar et toen al en hōshaawe van Jan Stéén òn et wòrre, smaakte nôot naor zéep en wier gezet in ene stéene theepot, daor krêegde et zuur nie van.

Netuurluk wôk mèn familie en dan in et bezunder de zusters van ons moeder meej mèn mèske kennis laote maoke. Ok bij taante zuster, die sinds kort in Moergestel wôonde, gonge wij op visite. Ik kende taante Pietje, zô hiete ze, nog van et bezuuk dè wij der meej hil ons höschaawe gebròcht han in Asten, efkes nao ons moeders dôod. Vur die tèd hakket meens ok nog nôot gezien. Ik weet nog dè we'r gegeten hebben en dègge dwars deur de soocies kost heene kèèke, diege op oewe bottram krêegt.

Et waar hartje zomer dus Lia ha ene zomerjurk zonder mouwen aon en gin kouse. We hebbe wè zitte kletsen en un bekske thee gedronke. Veul gezellighèd zaat er nie bij. Un week laoter komt der ene brief geadresseerd òn onze paa bij ons tèus aon. Onze paa scheurt em open haolt der den brief èùt en leest em òn ons veur.

Beste neef: 'Die oudste zoon van u gaat met een zedeloos meisje, kun je daar niet iets aan veranderen. Het is toch godgeklaagd dat die jonge meisjes er op den dag van vandaag er zo bij durven te lopen.'

Zôo gong dieje geschreeve litanie nog efkes deur en iederéén zaat zen èège kepot te laage. 'Dè zal nog lang duure, vur dèk die nog ôot gao bezuuke', reageerde ik beheurluk in menne wiek geschoote.

'Gift dieje brief ens paa.'

Onze paa gift men dieje brief en ik begien de fouten òn te streepen en ik koom òn un totaol van zeuvenendertig fouten. Ik vat un stuk pepier en un balpen en schrèèf terug: Als u kritiek meent te hebben op de kleding van mijn meisje, en aan mij en mijn familie die kritiek op papier wilt mededelen, moet u eerst eens een cursus Nederlands gaan volgen want een aantal van zevendertig fouten loopt in zo'n kort epistel pas echt de spuigaten uit. Ik zou me dood schamen. De groeten Lodewijk.

Nôot gin brieve mir gehad van taante Pietje.

Bij ons taante Gerrie kosse wij aaltij ons bêen meej onder de toffel schèùve, zôiets vuulde. Et klikte, zegge ze tegesworrig

tussen die twee vrouwen. Wij zèn der gekoome tot heure dôod toe. Op alle fisten van hullie en die van ons, zèn die ôom en taante aaltij van de partij gewist. Toen ons taante Gerrie dôod gong, vond ik dè bekaant effen èèrg as toen ons moeder stierf. Ik kos der vrede meeje hebben omdèsse al hil oud waar. Ok bij ons taante Nel en taante Klazien lieten wij ons èège zien, we waren der aaltij welkom. Meeje de familie van onze paa zenne kaant, han wij nie zôveul contact. Onze paa waar nie zôo familieziek. Wij kwaame der wel ôot, wè wil zeggen asset nie aandere gong. Op de zondaoge in de zomer gonge wij aaltij fietsen, naor Osterwèèk, naor de dèune, naor de Flaos in Esbeek. We fietsten ok ens ene keer naor Giels, over de Bredaoseweg reeje we der heene. We rije dur de kom van et dôrp en ik denk dan rije we over de Giezerbaon trug.

‘Dan moet ik hier deur’, volgens mèn zeg ik nog teege Lia. Ik ha dè al ens ôot gefietst. Vur ons laag un fietspad afgezet meeje houte paoltjes. Ge kost amper meeje tweeje langs mekaare fietse. Daor neffe laag un kèrspoor. Wij kletsen wè en ik vertel wè ik op men wèèrk de afgelôope week ammd heb meeje gemaakt. Ik kèèk ondertussen toch ens stiekem op menne lozzie, terwèèl we stevig durtrappe.

‘We han naa toch onderhaand wel bij de waoterleiding moeten zèn,’ zeg ik tegen Lia. Men woorden zèn nog nie koud of ik zie vur me ene kerktoore, die ik nie één, twee, drie tös kan brengen. Op et bordje dè we dan ok nog ontdekken, zien we dè we in Alphen zèn ôtgekoomen. Dè viel teege. Naa waare we nog zon twaalf kilometer van hèn. Gelukkig han we nog jonge bèn en de soep waar gaaw genog opgewèèrmd en de pudding zotter nie slapper van wòrre, al kwaame wij un uur laoter dan afgesprooke bij ons tèn aon.

As we efkes ôot won rusten, want ge wiert wel ens muug van dè gefiets, zochten we un plekske op om liefst ôot et zicht mekare ens lekker te vatten en oe èège langèut ôot te strekken. In un kefeeke der êene vatten om den dorst te lesse,

daor dòchte nog nie aon en hadde de cente nie veur. Zôo ligge wij op ene zonnige zondaggemiddag, netjes neffe mekaare in het gras langs de Flaos. Un endje verder zèn der ene kwak jong aon et zwemmen. Ik kèèk naor de strak blauwe hemel en lig te geniete van ons Lia en de zon. Opeens zie ik un hil gròote figuur in het blauw boove me oprèèze.

‘Weten jullie’, hij heej et schijnbaar tegen ons, ‘dat jullie in overtreding zijn’.

Ons Lia en ik schiete rèècht en schrikken ons èège te pletter. Och jè, weet ik ineens, in Tilburg meuge jongens en mèskes ok nie saome langs de weg in et gras liggen en dè zal hier ok wel nie zèèn toegestaon.

Ik doe of ik öt men neus bloei en zeg:

‘Hoe overtreding, daor zèèn ze òn et zwemme, dan meuge we hier toch wel zitte.’

‘Inderdaad, maar jullie zitten hier precies in het natuureservaat, kijk, daar staat het bord’.

Hij ha gelèèk, dè gao geld kosse denk ik nog mar heur em tegelèèk zeggen:

‘Ik geef jullie een kwartier de tijd om te verdwijnen, anders zal ik jullie moeten verbaliseren.’

Han wij efkes geluk gehad en we hebbe mar gaaw ons fiets gevat en zèèn verder gereeje.

Alles goed en wel Lodewijk mar et zaat ammòl nie zô lekker meeje oew geweete. Ge vreejt meeje un meidje, dè staopelgek op oe waar en gij op heur, mar de gevolge veur oew ziel, koste die wel overzien toen?

As ik afscheid naam, wanneer ik ze op heur werkadres ’s aovens om half elf moes afleveren, blêf et nie bij êen kusje. Ge trokt ze ens stevig tegen oe aon en dè waar un hil fèèn gevuul. De tèèd die vloog dan en vur degger èèrg in hadt stonde in extase elkaar te kussen en te vatten. Aon dè gevuul, dègge dan hadt, môogde van onze Moeder de Heilige Kerk nie toegeeve. Dè waar zonde, dè waar asset tot un ‘ötstorting’ kwaam un hêel zwaore zonde, un dôodzonde. Dè gevuul, dieje opstand in oew broek, moeste onderdrukke, dè

mochte nie zôo mar toelaote. Ok aon der borsten môogde nie koome, dè waar gin spulgoed, net zôo min as dè oew èège 'gemaagd' dè waar. Agge daor te veul mee spêûlde, kwaam der wel ens mee schokke wit vocht naor bèùte, hillemaol hoteldebotel wierde dan en moeste oe èège inhaawe om nie te gaon jubelen. Masturberen hiete dè volgens menne biechtvadder, die ik vroeg hoe dè kwaam. Ik ha zôiets ok nog nôot bij et hendje gehad.

'Probeer dat zoveel mogelijk te voorkomen, je kunt er een ernstige ziekte door oplopen, ruggemèrgtering genaamd. Daar kun je al heel jong aan doodgaan', zi dieje biechtvadder ammòl tegen mèn.

'Voor deze eene keer zal ik je het niet aanrekenen, maar denk in het vervolg eerst na, je weet wat je te wachten staat.' Van diejen êene keer wier ik dus nie ziek volgens hum. Wel vrèmd!

Ik waar der beheurlek van onder den indruk en elke keer assik mee ons Lia stond te zoenen of te scharrele, hield ik de toestand van menne plasser in de gaote. Verbild oe dèk ruggemèrgtering gong krèège, en dè mèn ziel zwarter dan zwart wier.

Asset nie lukte, alles in bedwang te haawe, zaat ik zôo wir in den biechtstoel mar niemer bij diejen onheilsprofeet. Ik zi ok niemer dèk klaorgekoome waar, wir enen aandere naam vur etzelfde. Ik zi dèk onkuisheid ha gedaon, mistal vroege ze dan nie verder en waarde gij wir van die dôodzonde aaf, agge de penitentie, mistal drie Onze Vaders en drie Weesgegroeten gebid hadt. Oew ziel waar dan wir zôo wit as sneuw en Lodewijk wir hillemaol opgelucht. Ak dè naa zôo op zit te schrèève, vraog ik men èège aaf, hoe wij in godsnaom, daor hèddem wir, ons dieje onzin van zonde en reine of zwarte zielen ammòl wèès hebbe laote maoken. Ik hè ok nog efkes gedòcht dèk un geslachtsziekte onder de leeje ha. Ik ha die blaoikes geleeze, gekreege vur dèk vur militaire dienst gekeurd moes worre. Verschrikkelek wè die ziektes kosse aonrichte. Gonorroë, syfilus en nog meer van die smèrrige

ongemakke, diege kost krèège agge meej veul mèskes naor bed, of agge naor de hoere gingt. Detter mèskes en vrouwe waare die daor dere kost meej verdiende, dè wies ik toen nog nie zô lang.

Ik ha de leste tèèd ok ammòl jeuk òn menne piemel. Ik gong ens naor den dokter. Den dokter vat em in zen haande en trekt de vurhèùd naor achtere, ik wies nie eens dè dè zô hiete, wè nogal zeer deej, al riep ik dan net gin, 'au'.

'Dit moet je regelmatig schoonhouden', ga je al met een meisje?' Assik daor jao op zeg, zeetie:

'Al uit geweest met haar?' waarop ik zeg:

'Bedoelt u de bioscoop of de schouwburg?'

'Ik hoor het al, je hebt nog geen gemeenschap met haar gehad'. 'Nèè dokter, dè hèk nie, ik ha allèen mar jêûk.' Ik zi mar nèè want ik wies nie wettie bedoelde.

'Jezelf daar ook voort wassen, het hoort ook bij je lijf, je kunt gaan.'

Wèèrom han ze dè nôot tegen oe verteld, dètter diege plasser ok op zenne tèèd in bad moes?

Ik waar beheurlek opgelucht mar zaat subiet al meej et prebleem. Hoe moet ik men èège daor waase. Assik men èège op zaoterdagmiddag meej un tèèltje waoter boven de gôotstéén stao te waase, doe ik dè mistal meej men onderbroek aon. Iederèen lôopt die keuken mar in en èùt. Ik zaag mèn èège nog nie mèn onderbroek omlaag doen, men klôote bij de kladde grèèpe, prachtig die allitteratie, et vel van den eikel naor achtere douwe, wè nogal stroef ging en nie zô lekker vuulde, en meej un nat washandje et òngekoekte spul der af te waase. Ik zie al èen van mèn zusters binnekoomen. Ik zo mèn èège kepot schaome en zij nie weete wè ze zaag. Oe èège terugtrekke naor boven meej ene bak waoter, zaag ik ok nie zitten en zeker swenters nie.

Toch hak ene keer de tèèl mar wir ens vur den dag gehaold. Daor waar niemes thèùs. Ik ha un paor moore waoter wèèrm gemaakt en de achterdeur op slot gedaon, dòcht ik. Onze paa waar den hort op. Verder waar der

niemand. Ik pak ene zèuvere handdoek en un stuk zêep en kleej men èège èùt. Ik zit goed en wel in bad, komt ons Gonnie binnengestörmd aachternao gezeete dur un vrouw van un paor hènus verder, sjuust, Tonia Voskens, die mèn ôot meej un gat in menne kop naor den dokter bròcht in de kenderwaoge. Zij waar de moeder van Gonnie der vriendin. Ze wil ons Gonnie vatte mar zie mèn in dieje tèl zitte, schrikt van dieje naakte jongeling, draait der èège om en is wir weg. Ik ha schènt de deur vergeete goed op de knip te doen. Ons Gonnie ha der vriendin un mep verkocht en heur moeder kwaam vur der dochter op, ze had der mar één, un dochter.

Witte wè, docht ik nao deez vurval bij men èège: Ik gao zaoterdagsmiddags vort naor et badhènus, daor staon gin nuuwsgierige meskes naor oe te kèèke en hedde stròomend waoter bij de haand. Ik gong dus vort regelmaotig naor et badhènus, ik moes dè wel zelf betaole, ik gong dèrom nie elke week. Zaoterdagsmiddags waar et er aaltij stèèrvens druk en moeste wel ens un ketier of un half uur wòchte. Ge kost nie bèùte gaon staon want dan gong oew beurt vurbij. Et waar der mistal un oorverdovende herrie van zangers die boven elkaar ôt won koomen in et laote heure van et Wolgalied of Slavenkoor van Nabucco. Daor hong ene wèèrme mist en et stonk der naor chloor. Agge aon de burt waart krêegde twintig minuten de tèèd om oe èège ôt te kleeje, te waase en wir aon te kleeje. Sommige kèrels perbeerden in de damesafdeling te doesje, dan kosse ze der èègen òn et tussenschot optrekken om un naakende vrouw te kunne zien. Et perseneel, dè nao elk bad die cellen schôn moes dwèèle, moes dè meej in de gaote haawe. Asset toch ens ene keer vorkwaam, desse nie opgelet han, waar der gròote heibel. Zon bekeeke dame gong te keer as ene pas gecastreerde big en hil et badhènus waar in rep en roer. Et waar bij ons thènus al èèrg genoeg desse mèn vur dè nòr et badhènus gaon, ene zèuvere handdoek moese meegeven en en nuuw stuk zêep.

‘Isset meneer hier niemer nòr zenne zin’, waar et commentaar dètter geleverd wier.

‘As dè iederéén gao doen valle de handdoeken en de stukke zêep nie aon te slèèpe. Gè wit zeker nie wèt ammòl kost. Ge moet mar de meneer öt wille hange.

Ik liet et ammòl mar gelaoten over mèn heene kome.

Wèrom ik mèn èège daor vort in bad ging doen, vroeg gin meens. Ik ha aandars gezeed:

‘Boove de gòtstéén kund’oe èège toch nie fetsoenlek waase’.

Ge wilt goed gewaase zèèn, dè liet ze bij ons thèùs volkomen onverschillig. In de tèèl gong dè wel, mar dè kos nie as iederéén mar in en ötliep. Et badhèùs waar un ötkomst, vur hêel veul meense in dieje tèèd want et waar der aaltij stèèrvesdruk.

DE WAOTERSNÔOD

Op dieje zondag, den irste februari 1953, waar ik meej ons Thea nòr de aachturse mis gewist. Ons Thea waar de höskaomer òn et stofzèugen. Ik zet de radio aon. Radiodistributie wel te verstaon, waor ge drie zenders op kost krèège, Hilversum 1 en 2 en den Bels. 'In Rotterdam zijn hele wijken geëvacueerd en verscheidene kades zijn onder water gelopen', dè waar den irste zin die ik heurde op dieje zondaggemèerge, dèk de radio ònzette. Zôo hard hattet toch nie gestörmd? Terwèèl ik de pan op et gas zette en et spek öt de kaast haolde, om et in de op temperetuur gekoome pan te legge, heurde ik nog veul meer nuuws. 'Bij Dordrecht en de Noordwesthoek van Brabant waare hele gebieden onder water komen te staan'. Over Zeeland wier nog gin woord gezeej. Dè nuuws van de eilanden kwaam pas tegen de middag, toen wij allang ons pan spek soldaot han gemaakt. Et bleek un ramp te zèèn van onmetelege omvang. Niemand die wies, hoeveul meense et lèève han gelaote. Hoeveul hènze en boerderije der weg waare gespuuld. Hoeveul vee der waar verdronke. Pas in de daoge die volgde wier dèùdeluk dèt bekaant nie te overzien waar. In de stad zaage wij dieje zondagmiddag de irste meense, Zeeuwen, aon de vrouwemutse te zien, meense die halsoverkop vur et waoter èùt op de vlucht waare geslaon. Florissant zaage ze der nie èùt die vrouwe, mannen en kender en veul han ze nie bij der. Ze ginge de poort van den ateljé binnen. In et Koepelgebouw, waor aaltij toneelstukken en operettes wieren opgevoerd, han ze, ik denk et Rooie Krèùs, wel honderd bedjes klaorgezet. Naa kosse die meense, die vluchtelingen, tenminste efkes ötrusten.

Un paor bekkers bròchte dere overschot van brôod van de zaoterdag der vast nòr toe. Veul te eete zulle ze in al die consternatie, ok nie hebbe gehad.

De jongens öt Zeeland, Dordrecht en Rotterdam, die bij mèn in de klas zaaten op de Grafische School in Rôosendaol waare der dieje maondag nie. Berichten van verhinderung waren der nie binnegekoomme. Ze waren nie verdrongen, mar han gin meugelekhèd gezien om in Rôosendaol te koomme meej de trein. Un paor jongens öt Tilbörg han et nòdig gevonden om meej te gaon helpe, meense en vee te redde. Hullie waren ok nie op school.

's Aovens stond op het perron, waor onze trein aaltij vertrok, al un treinstel klaor. Zonder te kèèke stappe wij in en dieje trein vertrekt zôo mar ineens, veuls te vruug eigelek. Opeens vuule wij dettie den aandere kaant dan dettie gewoon is opdraait.

'Jongens, we zitten in de verkeerde trein', zeeter êene en jaowel heur, deez' streek komt ons nie bekend veur, as we naor bèute kèèke. We kosse nie meer doen dan afwòchte en hoope dè we gin boete zon krèège van den conducteur.

'Zo mannen, niet goed gekeken toen jullie instapten zeker', meej un blik op ons kaartjes hattie et al gezien.

'Jullie kunt gewoon blijven zitten want deze trein gaat niet verder dan Steenbergen, dan rijdt ie weer gewoon terug. In Roosendaol zullen jullie wel een half uur op de aansluiting moeten wachten, veul succes heren', en weg waar ie.

Wij waren al lang blij dè we gin boete gehad han en dèk naa mêer dan un uur laoter tös kwaam, waar nie de kwaliteit van mèn wèerm eete ten goede gekoomme. Stond et anders en half uur achter op de kachel wèerm te blèève, naa waar dè bekaant twee ure gewist. Et is dèk honger ha, wè hiet in zon geval honger.

Dè waare de irste indrukke die mèn zèn bijgebleeve van de gròotste ramp die Nederland ôot heej getroffe. De St. Elisabethsvloed ergens in de Middeleeuwen nie meegeteld, waordeur de Biesbosch ontstaon is, han we op school geleerd.

In dèzelfde jaor gong de zuster van Lia, hullie Hannie trouwe meej Adrie, die in Indië ha gezeete, vur zen nummer.

Hij ha in irste instantie vrijwillig wille gaon mar daor ha hullie moeder un stökske vur gestooke. Hij hatter drie jaor vur niks wiste vèèchte. Hij werkte naa bij het spoor en moes daor de dwarsbalken onder de rails meej rèècht leggen of opkrikken. Biels hiete dè in vaktaol. Hullie Hannie ha dere dienst, zôo hiete dè baontje van dienstmèèd naa êenmol, al opgezeed. Getrouwde vrouwe môoge niemer werke, ze waare gemaakt om kiendjes te krèège en et hösshaawe te doen.

Et waar vur mèn de irste bröloft, die ik gong meemaake. Ik ha menne dichtader aongeboord en un lied geschreeven op de wèès van 'Hup Holland hup'. Ok de feestgids hak saome meej un zwaoger van Adrie in elkaar gezet.

In de kerk zaag ik dè de brèùd zaat te janke, gong ze nie gèère trouwe? Daor leek et wel op. Nèè, naa kosse ze thèùs niks mir meej regelen en der èège overal tegen aon moeie. Et ha trouwes un haorke geschild of hil dè fist waar nie durgegaon.

Heur bruurs han un week of aanderhalf vur ze trouwde heure hösraod van de zolder gehaold. Hil dieje rommel in de tèèl, die der ok bij heurde, gegooïd en meej un dik touw hōog in de nootebōom geheese. Toen ze dè zaag asse van der wèèrk kwaam, et is naa nog meej gin pen te beschrèève. Ze wier compleet hysterisch en begos overal meej te gooie. Zelfs Adrie, die ze waare gaon roepen, wies heur nie kalm te krèège.

'Assik toen al nie vur de wet getrouwd waar gewist', toen trouwde iederéén vast vur de wet om irder vur un hèùs in ònmerking te koome, 'hak et alsnog ötgemokt', vertelde Adrie laoter tegen mèn.

Ik vond hil die bröloft mar un saaie bedoening. Eete en drinke waar der genoeg. Daor wiere lèèvenslōope vurgeleezen, et leek nie op vurdraogen en et lied dè ik geschreeve ha kos et publiek zôo te zien, nie èèrg bekooren. Ik dōrf gerust te zegge dèk blij waar dèt afgelōope waar.

Ok de kiendjes kwaamen bij dè jonge stel in snel tempo en Lia waar de klos. Naa moese wij naor dè jonge hōshaawe op woensdagaovend, wèk hillemaol nie èèrg vond. Zij moes heur zus gaon helpe, want ‘die hattet zô zwaor’. Der waren nog aander zusters zat, mar die waare daor te fèèn vur gebouwd en wiese zôo as dè zôo schôn hiet ‘der kont der vanaf te draaie’. Trouwes wè hiet zwaor, agge twee klèn manne hèt, die nog niks doen dan slaope of in de box ligge te spartele. Vanwege de goeie vrede deej ze dè mar wir en ik moes netuurluk meej. Dieje vent van der perbeerde mèn dan ok nog öt te heure meej:

‘Lodewijk isset fèèn om jullie Lia te naaien’, ik wies nie wèk heurde en begos te bloozen as un jonge maagd. Hij perbeerde et mar. As ik jao zi, om men èège grôot te haawe, gong et de familie rond en kosse ze meèn afschilderen as ene slèèchte jongen zonder moraal, meej de bōdschap òn Lia, ötmaoke die verkering, aandere komder hier nôot mir in. As ik nèè zi, wè de waarheid waar, zôtter gezeed worre, of wierter gezeej:

‘Gè maakt mèn nie wèès dègget nog nôot gedaon hèt’.

Ik waar te eerluk, des nie om men èège beter vur te doen dan ik ben, liege laag nie in mènne aord. Wè hij in zenne verkeringstèèd ha gedaon, intresseerde mèn gin moer, wèrom moes ie mèn dan meej dè gelul laastig valle. Moes ie zen èège doen en laote, daor meej rèècht perbere te praote.

Laoter, hil veul laoter, toen we zelf in de klèn manne zaate, nôot iemand van de familie van wirskaante nie, gezien of geheurd meej; ‘Redde gullie et wel?’ Laot staon dèsse de haande öt de mouwe kwaame steeke.

HET MANDEMENT

In etzelfde jaor dè onze pa wir zo gaon trouwen, un paor maonde vur den daotum, za'k mar zegge, wiere wij opgeschrikt dur et Mandement. Wè is dè naa wir zulle gullie zeggen. Ik ha der vur die tèèd ok nog nôot van geheurd en ik denk onze pa ok nie. Et gaaf un hille consternatie op de radio, in de kraante. Iederéén hatter ineens un mening over, veur of tegen. Et gong allêen de katteliëken aon, wèèrom maakte de rest van Nederland der èège der dan zô druk om? Ik zal et ötleggen. Et episcopaat, dè zèèn alle bisschoppen van Nederland saome han in un vergadering waarin de verloedering van de katteliëke bevolking òn de orde kwaam, beslooten om naa mar vur eens en aaltij un stökske te steeke, vur die verloedering. Ze zaagen et kaod aaltij mar dichterbij koomen en zon mar ens enne herderlijke brief opstelle, die in alle kerken en kapellen in Nederland vanaf de prikstoel, in alle misse moes worre vurgeleezen. Et vurnaomste gebod of verbod, et is mar zôo ge et bekèkt, waar; iemand die katteliëk wilde zèèn, mocht gin lid zèèn van de P.v.d.A. of CPN en aandere goddelooze partije. Dan mochte nog wel katteliëk blèève. Mar op straffe van ötslèùting van de sacramente, lid zèèn van de socialistische of communistische vakbond, dè waar hartstikke verbôoje. Ge kost dan niemer te communie of te biechten en as ge dôod gingt koste et Oliesel ok wel vergeete, meej aander woorden, ge kost linea recta nòr de hel en dè won ze nie, ge moest naor den hemel, agge dôod gingt, aandere nie netuurlek.

Die bisschoppe waare der nie gerust op dè die katteliëke die keus zelf wel kosse maoken. Asse der heil in zaage, moese ze dè toch zelf weeten. In die tèèd waar ik nog wel zô gelêûvig dèkket enne prachtige brief vond van die bisschoppen. Ze gaave der die socialiste mar ens flink van langs. Die katteliëke die un deurbraok naor et socialisme propageerde, moese worre truggeflooten. In dieje zin waar ik

et toen nog meej onze paa eens, dègge gin kattieliek en socialist tegelèèk kost zèèn want dan waarde in zèn ôoge ene 'hèùpert'. Nao die tèèd isser ene hâop over geschreeven en gedebatteerd mar et end van et liedje waar, dè die kattielieke die bisschoppe mar un stelletje bemoeials begosse te vèène.

'Dèsse der èège meej et gelôof bezig haawe', wierter gezeej. 'Waor wij lid van zèèn of wòrre moete we toch zelf weete', zi de geschoolde arbeider. Hil dè herderluk schrèève, desse dieje keer Mandement noemde, heej et teegedêel berèkt van wesse won berèèke:

'Het katholicisme van vrimde smetten vrij te haawe'.

De meense begosse nao te denke.

Dè wier onderhaand hâog tèèd, eindelek zouwe ze der èège onder dè juk vandaon vringe, dè alles mar regelde, alles bij mekaar zo et nog wel un dikke tien jaor duure vur dè kattielieke zelf vort wel ôtmaakte, hoese lèève won. Daor ha ene paus, bisschop of pestoor zen èège niemer tegenòn te moeie.

DE TROUWPARTIJ

Nao dèsse meej tweeje bij ons waare gewist op dieje bewuste zondagaovend, kwaam ze naa vort alléén, zonder Miep bij ons op bezuuk. Meej de grôte schônmaok knêûpte ze unne rooie zaddoek om dere kop, aandere viel et stof op dè schôn haor van der. Ze deej nie veul meer dan commanderee, zelf ok ens un deken meej ötkloppe waar te zwaor vur der. Ze wies die mèskes van ons wel òn de gang te haawe. Wij din nie meej. Wij moese den hille dag al werken. Ons weekgeld moese we ôok aaltij hillemaol afgeeven. Ik zaag et ammòl aon en dòcht, daor koom ik nog ens meej overhòop te ligge, meej de die. De trouwdag, et waar hêel dik aon tussen onze pa en Sjan, kwaam steeds dichterbij. Onze pa liep niemer zôo gebooge waar wir hillemaol den aawe en kos af en toe wir laage, as den êene of den aandere van ons öt den hoek kwaam meej iets zots.

Et wier dus onderhaand ok tèèd vur mèn, der op öt te gaon, om dinge te weete te koomen over de 'bruid'. Over onze pa wies ik genoeg mar van heur alléén de roddels, die ik bij ons taante Gerrie ha geheurd.

Ik naam op ene dag dèt dreug waar vrij en fietste naor dè dörp van den overtreffende trap. Ik kwaam hillemaol nie in et dörp zelf mar moes ene kilometer of aanderhalf daorveur al linksaf ene laandweg op. Inderdaod, de straote waaren ammòl naor ene heilige vernoemd en òn kepellekes waar gin gebrek. Ze han vur et gemak der wel wè stéene nir kunne legge, want et waar der mar ene slèèkzooj.

Ik maakte nie de fout van onze paa, om de irste de biste deur binne te gaon. Ik wies dèk aon de vurkaant van't hèùs moes zèèn. Nie gek woone, dòcht ik terwèèl ik mèn fiets tegen de gevel zette. Ik klopte en Miep deej oope.

'Komt der in, komt der in, gè zult wel muug zèèn, doe aawe jas mar èùt.' Ik dòcht nie net as onze paa dèsse mènne

jas oud vond, nèè dè aawe moeste in et Tilbörgrs vertaole in oewe.

‘Mar jonge toch, des un end fietse’, dè zôk nôot kunne. Wè zal ik zette, luste koffie of thee?’

‘Ik lus wel un tas koffie, as ik et toch vur et zegge heb en liefst meej twee klontjes, assik zôo brutaol maag zèèn. Miep waar al naor achterere, ‘koffiewatter’ opzetten. Et rook der naor kiepesoep, dòcht ik en dè hak goed gedòcht.

‘Jè, ik kook de kiep aaltij irst, dan wòr et vlêes beter gaor en hèk meepesaant soep. Dan haol ik de kiep der èùt en bak ik ze. Zôo, en gij wilt iets over ons Sjaan te weete koomen en gij komt daorveur hillemaol van Tilbörg?’

Dè waar naa de twidde keer desse dè zi, dus stelde ik mar de vraog:

‘Heej jullie Sjan al meer verkering gehad?’

Daor hoefde ze nie te lang over nao te denke.

‘Ons Sjan verkering? Wanneer ha ons Sjan eigelek gin verkering? Mar daor waar aaltij wel un reeje dèt wir ötging, dan waar et wèrk dèttie deej in heur ôoge nie veul soeps, dan rôokten ie vuls te veul of lustten ie te gèere bier. Ze heeter ok nog êene nie zo lang geleeje gehad en die vent reej op ene knalrooje moter. Witte wèrom dèt ötgong, dè heese nie zelf verteld heur mar hèk hier in de buurt rond heure gaon, ze kos meej der korte bintjes nie aon de voetsteunen achterop. Ze klemde der èège asse gonge rijen en dè gong in un raozende vaort, meej alle kraacht òn dieje vent vaast en dè vond ie nie zôo fèèn. Ze heej ok nog ens gevreeje meej êene die waar gek van fietse. Hij waar nogal òn de lange kaant en et waar gin gezicht agge die twee zaagt peddele. Hij op zon hōoge kèèr en ons Sjan op de grōotste maot kènderfiets aandere kosse ze nie bij de trappers. Wie van al die vrijers de verkering heej ötgemaakt is nôot hillemaol dèùdelek gewòrre, waaren et die manne wel of kèek ons Sjan te naauw?’

Ik vertelde mar nie dèk wies hoe hier en daor de vörk in de steel zaat. Die Miep, waor ik naa tegenover zaat, heej

der èège toch ok besodemieterd moete vuule, toen ze der achter kwaam dè diejen mooie heer, die vur heur waar gekoome, zen èège ha laote inpakke dur der zuster en zij meej leege haande achterblêef. Dè moet ene schok van jewelste zèèn gewist vur dè vrouwke en der zal wel un beheurlek wôordje in den overtreffende trap gewisseld zèèn. Ze liet in ieder geval òn mèn niks merke, dèssset èèrg gevonde ha.

‘Kosse goed leere vruuger op school?’

wou ik weete.

‘Dè zal nie zèèn, ze waar aaltij de biste van de klas en dè moes iederêen weete. Vural in taol waar ze goed.’

‘Wèrom heese dan nie verder geleerd’

‘Dè môoge maskes vruuger nie, trouwes nòr welke school zo ze gemoete hebben. In hil deez dörp waare mar twee scholen, un jongens- en un mèskesschool. Agge verder wilde leere moeste naor de stad en dè waar meer dan twaalf kilometer meej de bus of de trein. Wie had dè in dieje tèèd kunne betaole?’

Zôo ik der genoeg stof opgedaon hebben om ene fetsoenleke lèèvenslôop te kunne schrèèven? Agge wilt kunde wel meej blèèven eete’, heurde ik Miep zeggen. Ik schrok un bietje, zôo zaat ik in gedaachte.

‘Nèè bedankt, ik moet nog verder’, zi ik mar gaaw.

‘Ge komt nog mar un kirke trug, ik zal nog ens goed nòndenken en opschrèèven as me iets te binnen schiet’.

‘Nou dan tot den volgende keer’, ik schoot in menne jas en reej bekaant den boer, zwaoger Nelis van de sokke, zôo gehaost waar ik om weg te koome.

‘Gij moet er zeker zèèn, of zitter iemand op oew hiele?’

‘Nèè, ik moet over un ketier bij menne vriend zèèn en dè haol ik mar amper, assik nie opschiet,’ loog ik.

‘Nou doet em dan mar de groeten, houdoe’.

Bij ons taante Gerrie òngekoome, ze ha net de toffel gedekt, kos ik subiet meej aonschèùve en men verhaol van et bezuuk aon Miep vertelle.

‘Gaode nog ene keer trug?’

‘Ik zal wel moete want veul besonders òn gegevens hasse ok nie, ze zal naodenken en et opschrèève heese gezeed.’ Men fantasie zal de rest moete doen, ben ik bang

Ik heb meej die nèève van mèn nog efkes gevoetbald nao et eeten en ben toen mar wir op hès òn gegaon. Ik ha geluk dèt nie rèègende, want ik ha menne keep thösgelaote en des nie zôo wès, agge zon end nog moet fietse.

‘Zèèder nie blèève eete?’, vroeg onze paa terwèèl ie op zenne lozzie kêek, as ik de keuken binnenstapte.

‘Nèè, dè hèk bij ons taante Gerrie gedaon. Miep waar un kiep òn’t kooken. Asse dan halfgaor waar haolde ze die öt et waoter, wè dan soep moes worre, en braoide die kiep dan in un aander pan verder tot ze hillemaol gaor waar. Ik vond dè naa nie wè genoemd smaokelek eete. Trouwes, ze heej hillemaol nie gevraoge of ik meej blééf eete, loog ik. Ik moet nog ene keer terugkoome, want veul ben ik der ok nie wèèzer gewòrre.’

Naa wiese ze hoe de vörk in de steel zaat en hoefde ze niemer nuuwsgierig te zèèn.

Onze paa ging dan wel trouwe, mar daor kwaam meer bij kèèke. Gullie dòcht toch zeker nie dèsse in de bedsteej zo krèùpe meej onzen ouwe heer. Gin haor op dere kop, ok al han die un roestige kleur, dòcht daoraon.

‘Nèè’, zi de madam tegen onze paa: ‘Ge hèt daor veur un hil kaomer leegstaon, un kaomer daor ge toch niks meedoet, daor koste un schôn slaopkaomer vur ons van maoke.’

Dè waar de kaomer, waor ik un half jaor lang op men ‘lauwèren’ ha ligge rusten en waor ik de liste tèèd men èège tusse de middag terugtrok om et boek dèk onder haande ha, en wanneer hak gin boek onderhaande, te leeze.

‘Mar waor blèèf ik dan meej dè meublement dètter in stao?’ bròcht onze pa daor tegen in.

‘Gij bedoelt die toffel meej die vier stoele? Die zette we in de höskaomer en die stoelen öt de höskaomer, daor laote we ene opkôoper vur koome, die zèn zô goed as versleete, dus veul zulder ok niemer vur vangen’.

Et gebeurde zô zij et in dere kop ha gezet. De toffel meej de stoele verhèusde naor de höskaomer. De meubels van diezelfde kaomer kwaamen op et stort terèchte, ze waare ginne kopere cent mir wèrt. Daor kwaam schôn nuuw zèl te liggen en ze gonge meej tweeën un, in heur taol, nei bed kôope, ene liezjumo. Twee naachtkastjes en un kaptoffel meej bijpaasende stoel. Dè kostte un kapitaol, dôchte wij, mar jè as we onze pa moese gelêuve nie zô èèrg, ‘ze ha immers un paor cente’, mos òn der knieëns zin wij van mèskes daor ze et tès goed kosse doen. Hil de kaomer wier opnuuw behangen en et plefond en de deur- en raomkezèene in un lichte kleur geschilderd.

Ik waar nog ene keer naor die ‘heiligebuurt’ gefietst, nòr Miep. Die ha meej hil der verstaand nog ens diep nògedòcht mar ha niks noemenswèrt op kunne schrèeve, ze wies gewoon nie meer van hullie Sjan, dan ze al verteld ha. Bij den boer moes ik ok efkes binnenkoomen. Ik maakte kennis meej zen vrouw, die zaat verschrompeld in enne rolstoel mar ok zij kos wèenig vertellen over Sjan der doen en laoten. Ik mocht meeëten as ik wou. Ik rook dèsse gerukt spek òn et bakke waaren en docht, die marteling wil ik nie ondergaon. Assik ergens ene godsgruweluke hekel ha, dan waar et òn gebakke gerukt spek bè de èèrpel. Ik maakte dus dèk meej un smoesje weg waar en beloofde et den volgende keer wel te doen, assen men mèske bij waar.

Ik ha besloten et dan mar te doen meej de gegevens, die ik los ha weete te peutere. Van dè verhaol van wè die roddeltaante bij ons taante Gerrie ha verteld, kos ik netuurluk gin gebrèuk maoke. Ik dòcht ik maak ene lèèvenslôop van hullie saomen. Ik vertel et in dichtvörm, naa jè, et waar meer

rèeme en soms nog kreupel ôok. Vur de jongste mèskes van ons han de nonnen, waarbij ze in de klas zaaten en die op de hoochte waare van vaders trouwplannen, toepasseleke versjes geschreeven. Op wèerk hak un programmabuukske in mekaare gezet. Daorin stond un welkomstlied, un drinklied dèk geschoept ha öt ene feestgids van den êen of den aandere. Iederêen, die iets zô vurdraogen of zinge hak de naam der in afgedrukt. We waren klaor vur et fist.

Op en nuuw pak, un nei pak in heur taol, han we gehoopt mar nie gekreegen. Alléén de zusjes, die eigelek aandere vur schut han gelôope, krêege 'nei' kleeren en schoene. Ze ha immers wel un paor centen, of waren et echt mar un paor centen? Un week van tevurre waare ze in dè dörp vur de wet getrouwd. Op êene dag vur de wet en de kerk waar te veul gewist. Meej aander woorde, we han te vruug op gemoeten en et zo zon gesjouw zèn gewist, wij waare der gèere bijgewist, alléén heur femilie waar der bij ònwezig. Trouwes ze han't zôo bekeeke om et op den dag te doen dè trouwe niks kostte.

Dieje bewuste dag, diejen dag in mei van et jaor 1954 zo ene gedenkwaardige dag wòrre, ene dag, die we nôot mir zon vergeeten al wiere we honderd. Daor kwaam un bus vurgereje, die waar nie van ver gekoome. Ze waar van drie deure verder en der waar plots zat. Un zuster van ons moeder, meej dere man, un bruur van onze pa en zen vrouw, wij meej zen ammòlle en onze pa. Ze zo ons in un dik half uur nòr de kerk rije. Onderweg haolde we nog zusters van heur en wè nichten en nèeven op en kwaam de bus toch nog aorig vol te zitte. De bruid mîog as liste instappe, geholpe dur onze paa in zenne gelinde jacket. Zij waar in et lang, zwart meej durschèenende roze bloemen en un stom huudje op die verschoote rôoje haorplèuze. Hij ha ok ene hoochte zije gelind, mar die waar eigelek te klèn. Dè gaaf niks, want dè ding hielde eigelek alléén mar in oew haand. Bij de kerk òngekoome vòrmde wij zôo as dè hiet un haag, waar ze tussendeur moese lôopen. Onze Co maakte foto's meej zen

bokske, enen echte fotograaf hatter nie òngezeete. Wè de pestoor ammòl te vertelle heej gehad in die huwelijksmis, weet ik niemer. Die twee zaate daor op echte bidstoele naost mekaare, ze han wel nuuw of nei schoen aon, dè koste van grôte afstand zien, te löstere naor dieje preek. Et zal wel ginnen indruk gemaokt hebben op mèn, al lösterde ik wel goed of ze echt 'ja ik wil' zi, want dè zo misschien nog ôot te paas kunne koome. Ik waar gin getèuge, dè waare der ammòl van heure kaant.

Ik krêeg wel mooi de kaans om ens te kèèke meej wè vur volk we naa te doen krêege. Ik moet eerlek bekennen, ik wier der nie vrolek van. Wè'n antieke meense, ik ha nog nôot van men lèève zoveul antieke lui bij mekaar gezien. Daor liep der intje bij, die zôo ôt un middeleuws schilderij gestapt ha kunne zèèn. Asse gezeed zon hebbe, dè is un aaw zigeunerin, hak ze achtermekeare gelêûfd. Dè postuur, diejen bouw, vierkant, gitzwarte haor, strak achterovergekamd in un knötje gedraaid. Un verrimpeld, brèùn gezicht en zon zelfde bêen as de brèùd, ok iet of wè gekromd in gebraaide zwarte kouse. Boven die ôoge, die dwars dur iemand heene kêeke, van die zwaore zwarte wenkbraawe. Vuug daorbij van wesse aonha, ik ha men èège kepot geschaomd zôo iemand op et fist te verzuuke.. Heure vent, ene boer, mar daordeur nie te minder om, ha un neus, waor Pinokkio hil wè vur ha moete jokken, om em zôo grôot te krèège. Et pak dettie ònha waar ok ôt et jaor blok en van zon dikke stof gemaokt dèt rustig twintig graode ha kunne vrieze, hij zo gin kou gehad hebben. Et waar ôot zwart gewist mar naa leek et steeds gruuner te wòrre. Nèè, et zaag der nie florissant èùt, moes ik tot de conclusie koome. De mis waar irder èùt dan dè we der èèrg in han, waar wij trouwes nie rouwig om waaren. Ok dieje boer, Nelis, meej zen ongelukkige vrouw waar, zachtjes ôtgedrukt, nie volgens de leste mode gekleed en zij zaat verschoolen onder un sôort pèèrdedeken, daor staak allêen un veugelkôpke meej et haor strak nòr achteren in un knötje,

booven èùt. Daor stond dan ok nog un huudje op, op dè köpke.

Onze Co maakte wir foto's mee' zen bokske en der wier nergens mee' gestrooid, dè zo zund zèn gewist. In de bus hoefde we nie trug want de zaol, waor et fist wier gevierd, waar schèùn tegenover de kerk. Nao et welkomstlied, op de wèès van 'Daor bij die moole' en wè iederéén al dan nie vals meezong, viele we as ötgehongerde wolven op de brooikes aon. We môoge ze vur deze keer zelf smèère, dè allêen al waar un fist. We aate nie, we vraaten ons èège vol of we nôot mir iets te eete zon krèege. Daor overheen vast un paor glaoze bier, naa krêegde de kaans om ens flink te keer te gaon. Op den duur wòrde daor soezerig van. We zèèn dus mar mee' un hil stel gaon waandele in dè dörp. Mee' de jongste zuster van ons moeder, dieter ok wôonde in den èèrm hebbe we daor rond gestapt en nog staon te kèèke naor un stel moterrijers, die over ene kabel, die van de top van de kerktoore naor de grond waar gespanne, reeje. Wij kossen et nie hillemaol afzien al die stunts, diese ötvoerde want et fist riep ons. De receptie waar ondertussen vurbij, kedoos en plaante han ze zat gehad, et zo bij ons tèùs op ene bloemwinkel gaon lèèke as dè ammòl in de höskaomer op toffel moes staon.

Et waar nie bij ons opgekoomen om et bruidspaar un kedoo te geeve. Waor han we dè van moete doen? Van dè bietje traktement dè we krêegen en de jongste kender krêege nôot gin geld. Daor wier ok gin praot over gemaakt. De familie wies wel hoe de vlag der bij stond.

Et waar intussen al zon uur of vèèf en we han der in de voorbije ure nog mar un paor èùt, de bulten op oewe kop, et waar vendaog vur niks. Ik naam men èège veur nie zat te wòrre want ik moes nog vurdraoge. Iederêen krêeg un plòts aangeweze, zôo dègge neffen iemand kwaamt te zitte, diege nog nie kende. Ik zaat neffen één van die antieke nichte, lillek waar ze wel en praote hasse nog nie geleerd, daor kwaam wèènig interessaants òn't licht. Mee' aander woorden, ik hat

nie getroffe. Dè waar nie èèrg, ik waar vuls te benuwd wè we op ons bord zon krèège, ik moet zegge borde want nao elk gerecht, dus nao de soep, krêege we un schôn bord. Dè allêen al waar un fist en ge krêegt un lekker grôot stuk vlêes, ammòl effe grôot want dè hak al gaaw gezien. Ge krêegt agge dè wôt un glas wèen bij et eete, daor waogde ik men èège mar nie aon, nao al dè bier dèk al opha.

Nao de èèrpel, de gruunte en et vlêes gong ik tusse de toffels meej de gasten, rèècht tegenover et bruidspaor staon.

‘Geacht bruidspaar’, zi ik in algemeen beschaafd Nederlands. In deez dörp zon ze mèn dialect nie hebbe kunne verstaon.

‘Ongeveer twee jaren geleden kwamen wij er per ongeluk achter, dat pa op vrijersvoeten ging.

Dat was wel een verrassing maar geen plezierig ding’.

Hij reisde vaak en dikwijls elke week wel met de trein

Want rijden in het spoortje vindt onze pa wel fijn.

Veel steden heeft ie moeten bezoeken.

Maar succes er niet kunnen boeken

Uiteindelijk vond hij dichtbij in Brabant zo zijn vrouw

Die hij eigenlijk wel heel graag hebben wou

Zij stemde toe en komt voort bij ons wonen

Wij willen haar tot moeder kronen

en zôo gong ik nog efkes deur.

Op rèèm vertelde ik dus het hille verhaol van de ontdekking en hoe hij de waare Jacoba öteindelek vond. Un bietje slèème, hurde der ok bij, ge wiest nôot waor et goed vur waar.

De miste gasten vonden et wel grappig, mar der waare der ôok, die et nie èèrg schôn vonde van ons dè wij onze pa zôo bespioneerd han. De bruid wier der nie blij van, zaag ik wel. Toen ze daor laoter iets van zin tegen mèn, zi ik:

‘Hij ha ons toch ok wel kunne laote weete dettie un aander vrouw zocht, wij zèen en waare toch gin doetjes.

Waar ie bang gewist vur kritiek? Hij heej die die naa ok gekreegen.'

Elke dochter van Govert, den bruidegom, onze paa dus, droeg un stukske veur of zong un schôn lieke. Van heur nichtjes en neefjes waar der ginnen êene die mar iets kende om vur te draoge. Vur deez achtergebleeve gebied waar et un openbaring vur die jong, die meej open mond zaate te löstere naor ons.

Nao de pudding zaate we tot onze nek toe vol en eigelek ha un dutje ons wel goed gedaon, net as we tès gewend waare, mar dè gong naa netuurluk nie. Ge kost slèècht op de planke vloer gaon ligge. Gelukkig duurde et toen nie al te lang mir.

Vur dè we in de bus stapte, wenste de gasten, die nie meegingen, ons veul sukses meej de nuuw moeder en de kapelaon, ik weet nie of et den dieje waar die heur ôot op dere kop in de pèrrepluubak ha gezet, gaaf ons de raod meej:

'Agge heur den baos laot en alles doet wesse zeej, zulder gin moeite meej krèège.'

We hebben dieje raod in ons oore geknupt, in de wetenschap, desse over ons zeker gin baos zo speule, daor waare we immers zelf bij.

Et duurde en et duurde mar, vur dè alle kedoos en plaante in de bus vaastgezet waaren en vural de brèùd meej veul traonen afscheid ha genoome van der familie. Ik vond dè nogal overdreeve, ze gong nie emigreere. Meej de fiets waar et aanderhalf uur en daor reeje ok nog bussen en treinen. Eindeluk verliete we dan dè dörp van den overtreffende trap, dè we der iets ôt meenaame, dè alles overtrof, is naoderhaand wel dèùdelek gewòrre mar waar, dieje nacht nog in neevele gehuld.

Zôas meej alles zot de tède ons leere.

DE KLOK TRUG

We hebbe ammòl lekker lang öt meuge slaope. Om un uur of elf vond ik wel dèk lang genoeg in bed ha geleege. Ik kleejde men èège aon en gong naor beneeje. De nuuw moeder waar ok al op. Ik bromde, ik waar rèècht öt men bed nòot zò praoterig, 'goeie morgen' en begos òn men bottramme, die al opgesmèèrd op un bord klaor laagen. Iemand hatter vruchtehaogel opgedaon, daor laagen allêen mar bottramme meeje dieje gekleurde hagelslag. Zij zaat onder de veranda meeje un maand èèrpel op dere schòot, te schelle. Dags derveur han mèn bruurs dè nie kunne doen, dus moesse et naa zelf doen.

'Hoe vondet fist?' wòsse weete.

Ik ha op dè ôgenblik hillemaol gin zin om daorover te praote. Menne kop stond der nie nao en ik waar blij dètter un paor meer van ons der bed ötkwaamen en ik der verder nie op in hoofde te gaon. Et viel wel op dè de mèskes aachtermekaare moeder teege die vrouw begosse te zeggen, un woord dèk tegenover heur nie over mèn lippen krêeg.

Eindelek waar onze paa daor dan ôok, dèttie ene zwaore naacht ha gehad, waar em nie òn te zien. Hij ha ok nog ene dag vrij, mèèrge moes ie wir aon de slag. De kost verdiene vur un mundje meer en wè vur un mundje.

Ons traktement, waar we allang ontevreeje over waare, wier zòo mar opeens verdubbeld. Ons lòn moese we vort bij heur inleveren. In ieder geval waare we daor blij meeje, meeje diejen opslag. Wij moesse gepaaid wòrren. Et viel wel op dèsse op zondag nie meeje aat as der gesopt wier. Ze krêeg et zuur van gebakke spek. Vur heur allêen hasse un kòrtelètje gebakken. Dè kosse wel verdraoge. Ze voerde et rôozenhuudje wir in. Elke aovend, nao den bottram haalde ze dieje kraolesnoer tevurschèen en begos meeje un krèüs te slaon en van ons wier verwòcht dè ok te doen. Vur dèsse alles vurgebied ha waarde al gaaw wir un ketier aawer. Un ketier waarin ge oew gedaachte kost laote gaon, dè opzegge gong

automatisch. Zondags doemde un probleem op, 's aovens waren ze der nie ammòl, dus wier dè rôzenhuudje 's middags nao de soep en de pudding gebid, op zondag aate we gin èèrpel. De kameraoj van onze Co, die aaltij zondagsmiddags naor et voetballe ginge, ze haolde mèn bruur op omdèsse toch langs ons kwaame, moese dan mar wòchte, dè rôzenhuudje moes onze Co meej af bidde. Hoe die kameraoj daor over dochte, en der den draok meej staake, intresseerde heur ginne moer. Et Lof wier ok wir ingevoerd, nie desse daor ons nòr toe gekreege ha, meej gin zeuve pèèrd. Ons Lia en ik han et net afgeschafft en naa zon we wir moete! De dochters, de mèskes kosse nog naor der haand zette, 's zondagsmiddags drie uur zaat ze omringd dur die zusjes van ons in un driekwart leege kerk liekes te zinge, die dur un koor van un man of drie wiere vurgezonge. Vrouwe môoge toen nog nie zingen in de kerk op et koor dan, bedoel ik. Nog un aandere gewòonte, öt un ver verleeje, wier wir ingevoerd. Levertraon slikke. Nao den bottram stond madam klaor meej de fles en dere lepel, diese elke keer vur de volgende 'pesjènt' volgoot. Mèn hasse der niks meej. Ik pruufde et nie eens. In et verleej hak men èège òngeleerd, dinge die nie lekker waaren, ineens dur te slikke. Verschillende van ons, die dè nie wiese of nie konde, stonde der bekaant bij te spouwe. Zonder pardon wier et spul der ingegoote. Hil vruuger waar et gewòonte gewist vur kattelieke dan, dèsse un schabbelier droege. Dè waare stukskes stof, drie stukskes op elkaar òn de vurkaant en van etzelfde op de rug. Die waare verbonde dur un lint. Ik heb der zat gedraoge. Et stelde et habijt, un klôosterklêed veur. Dur zôiets te draoge koste laote zien dègge ok hil èèrg gelêûvig waart. Dègge ok wel bij un klôosterorde wilde heure mar dègge vondt dègge in de wèrld beter wèèrk kost doen. Ge kost naa inmòl nie ammòl in et klôoster gaon. Omdè die lèpkkes stof netuurlek vèùl wiere, elk lèpke ha un aandere kleur en et waar van dieje groffe stof, moese die ok meej òtgewaase wòrre. Omdè alles nogal gaaw kepot gong, dur dè draoge en waase, han ze der iets anders

op gevonde. De medòllie van onze lieve vrouw van Maria, moes die stukskes stof vervange. Un stukske metaol, ovaal van vörm en iets grôoter dan un kwartje meej bovenaon un ringske daor ge un slèùtspeld dur kost steeke. Et bild van Maria han ze'r ingeperst en achter op stond 'ora pro nobis', wè zoveul betêekende as bid voor ons. Ge kost die medòllie meej die slèùtspeld òn hoe hemd vaastmaoke. Et liefst òn oewe linkse kaant boven oew hart. De fraters op school han mirmaole verteld van seldaote die in den oorlog nie gesneuveld waaren omdè de kogel die aandere dur hullie hart waar gegaon op die medòllie teruggekettst waar.

'Zo zag je maar weer wat zo'n medaille al niet kon doen, hij kon je van een wisse dood redden', wier ons wèès gemaakt. Naa han wij et geluk nie in den oorlog te moete gaon vèèchte.

Ok die wiere dus wir ingevoerd, waor ze ze nog ha kunne krèège maag Joost weete, mar we kosse de blèene op onze tong lulle, we spelddde die medòllie òn ons hemd vaast.

Binne virtien daoge waare mèn bruurs en ik dè ding al verloore. Ze heeter ons nog èene keer un nuuwe gegeeve mar toen die ok binne de kortste keere verloore waar, heese der èège der zwèègend bij nirgeleej, wij moese dè ding nie òn ons hemd.

Wanneer ik over moes werken, wè geregeld vurkwaam, waar ik pas om un uur of half negen tès en moes ik nog eeten. Ik moes dan sjouwe want de jeugdbeweging riep. Hak gin vergadering dan moes ik wel nòr èen of aandere lezing of un bezuuk brengen òn de èen of aandere perochie-afdeling. Verdomd asset nie waor is: Ik ha men brôod op, men èège verkleed en stond al bekaant wir bèùte, wier ik truggeroepe. Meej dè fluwèèle stemmeke van der, God heurt ze bromme, zi ze dan:

'Lodewijk, wij hebben expres op jou gewocht meej et rôozenhuudje te bidde. Dè ketier kan der ok nog wel aaf, ge zèèt naa toch al òn de laote kaant'.

Meense lieve wè waar ik dan kaod, dè waar toch niks aandere dan meense peste, dè heese verschaaiene keere geflikt, ge kost der nie langs. Onze paa stond vierkaant achter heur en vur onze paa han we't nôodige ontzag. Vural hoeze dan laagde, hak ze ik weet nie wè kunne doen. Onze Co, die baad nôot meeje. Die zaat aaltij hillemaol vurovergebogen op zenne stoel meeje zenne kop in zen haande. Daor dôrfde ze niks teege te zegge. Ze hattet wel ne keer geperbeerd. Onze Co heej toen zes weeke zenne mond stèf dicht gehaawe. Hij spraak wel teege zen bruurs mar teege zen zusters of teegen onze paa of heur, hij zi gin woord, daor waare ze bang van. Hij joeg ze daormeeje op de kaast. Ik naam men èege dè ok wel ens veur, 'naa zwèèg ik ôok asset graf', ik hield et mistal nog gin uur vol.

Den irste Allerzielen, den dag nao Allerheiligen wè toen nog as zondag gevierd wier, stond ze 's mèèrges om kwart vur zes aon de trap te roepe dè we ôt bed moese koome. We schrokken ons èege kepot. Wè han we naa wir misdaon? Sinds ik bij ene aandere baos werkte hak niemer zôo vruug op gehoeve.

'Waorveur moete wij naa al ôt bed, et is nog vuls te vruug.'

'Gullie moet naor de irste mis want et is Allerzielen'.

We heurde dè de mèskes, al op waare.

'Ge gaot mar allêen nòr oew mis, wij zèen nog lang nie ôtgeslaope en aandere gaode mar trug naor oew achterlek dôrp, wij hebben oe nie gevraagd ons te koome regeere.'

Et blêef zeker un ketier stil, dan vanonder òn de trap de stem van onze paa.

'Koome gullie der nog èùt of moet ik jullie der ôt komen haole?'

Vur onze paa han we nog wel ontzag, dus kwaame we der mar èùt, ons Jaoneke en ik. Onze Co zaat net zes weeke in militaire dienst.

‘Wij waren haar zwaar tegengevallen’, zi ze in de taol van dè stom dörp waor ze geboore waar. Ze wies ok metêen dè zij over ons niks te zegge zo krèège al gong ze op dere kop staon en ze wies hoe dè vuulde.

DE WÈND DER ONDER HAAWE'

Van heur kookkunst kosse we al kort nao dèsse bij ons waar ingetrokke, 'geniete'. Ze hattet in der bolle hersens gehaold om bij ons middageeten, in plòts van spek, verse worst of vlées, un schèèf bloedworst bij ons èèrpel op te dienen. Et commentaar, dè kunde begrèèpe waar nie van de lucht. Ze trok der èège der gin zak van aon en onze pa wies niks anders te zegge dan:

'Asset oe nie aonstao gaode mar op un aander', daormee waar de kous aaf. Hak dieje raod vruuger ok al ens nie gekreege.

Aate wij vruuger op vrijdag nog wel ens vis of mossele, 'vuls te duur', wierter gezeej. Un aai meej botersaus, of allêen èèrpel meej jèùnsaus.

Un schèèf gebakken bottrammeworst kwaam ok volkoomen onverwachts. Et waar bekaant elke dag vort wel un verrassing agge tusse de middag thèùskwaamt van oew wèèrk, gebakke lever wel mar gin gebakken spek want daor krêeg madam et zuur van.

Nie dèsse elke dag meej ons mee aat. Ene dag in de week waare pa en geliefde nòr heur geliefde dörp want daor hasse eigelek nog gin afscheid van genoome. Dèsse bij ons dan over de tong ging, daor koste vergif op inneemen en spuide wij onze gal over dè meens dè nie kos kooken en ons ammòl dinge liet doen, die wij al lang öt de tèèd vonde zèèn. Wij mar werken en aaltij ons geld hillemaol afgeeven en zij mar limmeneren, waar et waor wij ons aon stoorde.

Den dag derop wiesse dan meej der fluwèèle stem te vraoge:

'Was et eten et mènneke nie naor zenne zin en dèk op rèès gao elke week daor hède niks meej te maoke.'

Daor waare verraajers onder ons, hoe kosse dè aandere ammòl weete? Ze slaope nòt, de verraajers, wies ons moeder vruuger al te vertelle mar naa kwaam et nog èt ôok.

Ik kende die methode van heur al wel un bietje. In un praotje meej êen van mèn zusjes, wiesse aaltij zôo te slèeme, dè die meskes alles vertelde wesse gèere wilde weeten. Onneuzele zielen waaren et en han hillemaol nie deur, dèsse gebrökt wieren. Et weerhield mèn der nie van om wir ens flink op die twee te schèene wanneer ze, wir van ‘mèn zuur verdiende geld’ op stap waaren. Ik wier der nie geliefd deur mar ik verrekte et men bakkes te haawe, want zôo wier dè betiteld:

‘Gij aaltij meej oew grôot bakkes’. Mar wel al oew geld elke week afgeeve, zonder dèsse ôot dankjewel hebbe gezeed.

Ze ha de nassi goreng ontdekt. Hoera, zodde zeggen agge zôiets heurde. Waor ze die ha leere klaormaoke is aaltij geheim gebleeven. Et waar rèest meej wè overgebleeve soepvléés fèen gesneeje en ene fèen gesneeje sevooiëkôol. Wè ketjap derover en klaor waar de nassi. Agge dôcht dè as middageete te krèege, zaater neffe. Ge moest et opeeten as toelaog bij oew brôod. Et wier hoe langer hoe gekker, mar nie lekker. Daor kwaam ok veul minder toelaog op toffel. Toen ons moeder nog lèèfde, kosse we wel ôt drie dinge wè zuutighèd betreft, kieze. Mistal kwattestrooisel, zjem of gekleurde hagel. Vural ene bottram meej goei booter en daor kwattestrooisel op daor waar ik gek op. De goei booter ha al irder et veld moete rèume. Nao den oorlog waar et vort maggeriene, de goei booter waar allêen nog mar vur rèeke meense en vur den export, zi onze pa mar ik wies toen nog nie wè dè waar. Ze han em zôo duur gemaakt dègge wel maggeriene moest eete. Naa stond der neffe sèùker, dieter toen ok al op stond allêen nog gekleurde hagel op toffel, dè waar et goeiekôopste van et goeiekôopste. Nao veul maauwe van onze kaant kocht ze ene keer un pötje zjem. In èene keer waar dè pötje leeg, kunde begrèèpe. Zij begreep dè dus nie, kaod desse waar, ‘ik köop nôot niks aandars mir ondankbare jong’. Ze dôcht dèsse meensekennis ha, daor liet ze der èege

aaltij op vurstaon, mar zôiets onneuzels snapte ze nie en onze paa wies allêen mar te melden:

‘Et is goed dègge nie bij Jaones Goossens in de kost zèèt, daor komt allêen spek en sèùker op toffel’, mar wij waare toevallig nie bij Jaones Goossens in de kost.

Et waar mar goed dèsse der èège nie aon et papkooke waogde. Ze kocht venieje- en sekladevla in un pak of un fles en dè waar al un hille vurötgang. Ze vond et allêen grôte flauwekul van mèn dèk men bord afspulde assik men èèrpel opha. Ze wier der zelfs kaod om en onze paa moes heur netuurlek gelèèk geeve.

‘Zeg Govert wanneer zegde gij daor naa ok ens iets van.’

Mar ondanks al dè gezêever, bleef ik et toch doen. Ok aate we vort yoghurt, vur die tèèd han we die nog nôot op. Ik vond en vèn dè nog aaltij lekker. Ge moest em wel menge mee veniejevla, et zo anders te duur wòrre aon sèùker.

Et wier ok alsmar leger ’s middags òn toffel. Ze ha der connecties in Tilburg. Un zekere Merie Bezet, zonne naom kunde nie verzinne, maokte ze wegwèès in de zôgenaomde hógere kringe. Vur ons Treeske, waarvan ze ôot gezeed ha:

‘Daor krèèg ik nog grôte moeite mee’, moes van school aaf, ‘dè wordt toch niks as naoister mee heur’.

‘Ge zot oe èège nog ôot diep schaome asse zeggen: Is dè un zuster van jou Lodewijk?’ wies onze opgenaaide aawe heer mèn toe te vertrouwen. Et gong bij mèn men êene oor in en et aandere èt. Et liefste hasse gezien dèk zôiets terugvertelde, dan waar ik wir et ‘aawoer’ en ‘hoe ik aon dieje onzin kwaam’. Toevallig ha Lodewijk dè subiet deur, die ha den oorlog meejemaakt. Toen waar spreek zilver, mar zwèège GOUD.

Zij, ons Treeske, wier vur dag en naacht opgebörge bij un fabrikaantefamilie mee zes klèn jong. Ze moes in de keuken aaltij allêen eeten en der èège haawe òn et reglement dèsse op pepier den irste dag ha gekreege. Ze vuulde der èège

dôodongelukkig. Daor wier nie gevraoge òn die mèskes van ons:

‘Wè wilde gullie wòrre agge grôot bent?’ De jongens wier trouwes ok wèèinig gevraagd.

Zij, die stiefmoeder ha in al heur ‘wijsheid en levenservaring’, waor ze prat opging, besloote, dè de mèskes et höschaawe moese leeren en dè kos nie aandere dan in dienst vur dag en naacht bij geoeede familie.

Ons Thea waar, naa ze et höschaawe bij ons niemer hoefde te doen, eigelek overbodig en wier ok bij meense meej geld in dienst gedaon. Ze ha gère trug gewild naor de koekfebriek, nòr der vriendinnen. Niks daorvan, febrieken, ‘oorden des verderfs’ waor un fetsoenlek mèske nie tösheurde.

Gonnie, net afgestudeerd aan et braai- en stopgaoreninstituut, bròcht zij onder bij dere hèsdokter. Hoesse daorbij kwaam om enen hèsdokter zòver van hès te vatte? Merie Bezet !!

Intje, die niemer naor school hoefde, hield ze tès. Zon mèske had et nie gemakkelek. Elke dag moes madam ergens heene. Ze ha der lijstje klaor. Agge de bedde gedekt hèt, moete de höskaomer doen en de èèrpel en gruunte vast opzette. Ge zòrgt dèt om twaalf uur, al wè op et lijstje stao, klaor is, aandere kunde komende zondag binne blèève. Mistal werkte dè keind der èège et schompes, mar daor zaat zij nie meej.

Et bròcht allemol geld op, van diese bèute de deur ha gestald. En ze waaren ok nog ens öt de kost. De mevrouwe, de werkgeefsters, wiere regelmaotig dur heur gebeld want ze moes wel op de høgte blèève. Bij Remijsen neffen ons, héél vriendeleke meense, zèn ze mevrouw Van den Brederode op den duur wel gaon haote. Dè waar nie normaol hoe dikkels mevrouw Remijsen ze nie moes gaon roepen omdètter wir zon rèèke trut iets te vertelle ha, dè nie kos wòchte.

Dè hasse zelf ok dur gekreege, dur die dikke hèsd heene, naa gebròkte ze de telefoon op de pasterie mar, asse de

betreffende mevrouw ergens over moes inlichten. Ze ha der èège ingewerkt bij et Marialegioen, un organisatie binnen Onze Moeder de Heilige Kerk, die der op èùt waar meense trug te bringe nòr et waore gelêûf. In China ha deze manier om gelêûvige te trèkke, meense te bekeere, hêel veul sukses, wierter dur de legionèèrs verteld. Ge moesset mar gelêûve. Legionèèrs waare de gewone leeje van et Marialegioen, zeg mar et voetvolk. Die bijeenkomsten, êene keer in de week, mistal 's woensdagsaovens, begosse meej et nirzette van un mariabild op un wit kleeke, netuurlek op un toffel. Daor neffe twee òngestooke kèèrse en un blompötje. Alle leeje van et legioen, dè waare der gin tien, gonge dan al of nie kraokend op de knieëns en de preeses, zo wier de vurzitter of leider genoemd, begos et rôozenhuudje vur te bidde meej hil de litanie en alles wètter bijheurde. Asse daor meej klaor waare vroeg de leider òn elk lid apart:

‘Broeder’, agge ene vent waart, wierde automatisch meej ‘broeder’ aongesproeke, ‘wat hebt u te melden over uw activiteiten voor het legioen van afgelopen week?’

Die betreffende broeder ha dan meej un zuster, zôo wier un vrouwelek lid betieteld, of enen aandere broeder, meense bezocht in de perochie, die niemer in de kerk kwaame. Hij waar der wel goed ontvange, zittie mar hij moes asset waare ene vriendschapsband meej die meense opbouwen, om ze wir naar de moederkerk te kunne laaaie. Hij zotter nog ‘genoeg tijd aan moeten besteden’, wilde hij werkelijk dèttet zôver kwaam’.

As iederêen zen zegje ha gedaon, wier öt de doeke gedaon wetter ammòl op et pregramma stond. As de legionèèrs, klaor waare, blêeve de officieren nog wè nòkletse. Ge snapt et al beste lezer, die stiefmoeder van ons ha in un mum van tèèd de status berèèkt van officier. Zôo kosse dan van de telefoon gebrèùk maoke meej et smoesje:

‘Even bellen hoever mijn man al is opgeschoten met het behangen van de logeerkamer, waar hij mee bezig is.’ Net

doen of ze ok telefoon ha en net of ze in un hêel grôot hêus wôonde. De mevrouw, die in werkelijkhêd gebeld wier, riep:

‘Treeske, je moeder aan de telefoon’.

‘Die verrêkte trut wir’ vloekte Treeske in der èège, ‘wè moet ze naa wir weeten, ik moet nog un hil wasmaand strèèke.’

‘Ik wô allêen mar efkes weeten of ge der wel waart en nie net as vurrige week nòr de film.’

‘Naa dan wittet, ik ben hier, en ik heb gin geld elke week naor de film te gaon, zeker nie omdèk deze week gin traktement heb gehad omdèk dè gedaon heb.’

‘Dat kan wel een beetje zachter Trees’, zi heur mevrouw omdèsse de hoorn nogal hard op den haok gooide.

’s Zondagsmiddags nò het middageeten om en uur of twee, môoge die dochters, die zusters van ons van de vrije zondag gaon geniete. Dè betékende dèsse irst langs hêus moese. Ze kwaame têtus en zaage niemand dan de jongste zusjes, die òn ’t moederke doen waaren. Ons Thea haolde net der fiets ôt et schòp. Paa en vrouwlief laage te bed wier gezeed.

‘Zulle we un end gaon fietsen’, zi ons Treeske teegen ons Ginnie, die op deze zonnige zondagmiddag der eigelek ok wel efkes ôt wilde.

‘Ik hê meej Net afgesproken’, zeej ons Thea en gong.

Ons Treeske en ons Ginnie dôrfde dè nie zôo mar, weggaon zonder iets te zeggen.

‘Ik zegget wel efkes dè we gaon fietse’, zi ons Treeske. Zij de gang in, doe de deur van de vurkaomer, naa vort slaopkaomer van d’aawlui, oopen en schrikt der èège weezeloos. Van schrik kan ze ineens niks mir zegge, ze zie un witte kont die op en neer gao, et is de blôte kont van onze paa die booven op heur ligt en zij gooit der kont as waar et gymnastiek elke keer omhòog en et komt, et komt ôt de mond van onze paa. Verder niks as enen hòop witte vel en heur knieëns dieter bèute ôtsteken en un gekreun van heb je me jou daar.

‘Wè zèèn die naa òn ’t doen?’

Ginne stap kan ze verzetten van schrik.

Ineens krèègt dè rooi dier in de gaote dètter iemand nòr der kèkt en onze paa schaait der perdoes èùt meeje op en neer gaon. Wir bij zinne, vlucht ons Treeske, of ze op de hiele wòrdt gezeete, de gang deur de höskaomer wir in en valt in den irste den biste stoel.

‘En meuge we gaon?’, vraogt ons Ginnie.

Ineens komt daor, die twidde moeder, half òngekleed de kaomer ingestörmd.

‘Gij, gij, kunde gij nie kloppen, agge de slaopkaomer binnen wilt, gij blèft virtien daoge binnen en un maond gin traktement en vendaog komde de deur ok niemer èùt’, begreep.

Ze draait der èège om en gao wir naor veure.

‘Wè waar dè naa’, wil ons Ginnie hil gèère weete.

‘Wè hède gij naa wir misdaon?’

‘Naa, ik wil gaon vraoge of we meuge gaon fietsen, ik doe de deur van de kaomer oopen en zie hullie baaie spiernaokend liggen. Onze pa, ligt boven op heure bèùk en gao den hille tèèd op en neer, net zòo as wij vruuger hukkelden in bed. Ik dòcht nog, asse slaope gaon we zòo mar. Mar ze sliepe nie. Asse nie wille dèsse gestoord wòrre han ze un slot op de deur moete maoke. Trouwes wie gaoter naa meeje zon schòn weer nòr bed, midden op den dag?’

Op deze manier, krêeg althans èen van mèn zusjes praktijkvurlichting in seksueel handele. Ze wies trouwes hillemaol nie dè dè seks waar. Ze hatter nog nôot van geheurd. De straf vur iets waor ze niks òn kos doen, blêef gehandhaafd, daor viel nie òn te torne. Ze vertelden et ok òn ons, aandere waare we’t nôot te weete gekoome.

Die mèskes, die zusjes van ons zaate zwaor onder de knoet. Die madamme waor ze vur werkte, briefden alles deur òn mevrouw Van den Bredevoort. Die van Remijsen heur mar steeds braaf wir òn de telefoon roepe. Hoese die meense ammòl nòr der haand kos zetten, is vur mèn naa nog aaltij un

raodsel. Waare ze enen aovend ergens naor toe gewist, êen van ons zusjes en ha ons stiefmoeder ens gin zin om wir op te belle, dan zizze teegen onze paa:

‘Kom aon Govert, we gaon un endje waandele’. Toevallig waandelde ze dan wel de kaant èt waor ons Treeske, ons Gonnie of ons Thea langs moese koomen om in hullie betrekking te koome. Die mevrouwe waor ze vur werkte, waare mevrouw Van den Bredevoort op den duur ok vort strontzat meej der gebel. Ze gunde die mèskes wel un verzetje. Dèsse dur die mèskes toch gezien wiere, waar volgens heur toeval. Die zusjes van mèn waaren ok nie zot en zin teege der: ‘Agge gèere spioneert, moete et goed doen en diejen èèrme meens nie overal meej naor toe slèèpe’. Dan waare ze wir enkele weeke verlost van die stom streeke.

GRÔOTE MOEIAL

Op 'ne zondaggemiddag hasse wir ens de waandelkôorts. 'Mientje, Corrie gaode gullie meej, et is schôon weer, daor moete we van profiteere'. Naa han die twee nie zôo hil veul zin mar nèè zegge, dè wiese ze onderhaand al, ha wèèinig zin.

'Mar moeder', zi ons Mientje die dè as irste in de gaote ha, 'gaon we vendaog gin winkels kèèke in de stad?'

'Nèè ik wil van de frisse bèutelucht genieten, efkes gin hènze zien allêen mar gras, beum (daor hadde dè dialect wir) en veldbloeme.' Daor liepe ze geèèrmd meej hullie 'moeder' over laandweggeskes en kèèrspoore, die mèskes wiese nie wesse overkwaam.

'Naa lôope we daor giends nòr dieje waotermeule, daor staon bènkskes langs dieje breeje slôot, dan kunne we daor efkes ôtruste as gullie wilt'.

'Mar dan moete we toch daor deur zi ons Mientje wir, deze weg lôopt der rèècht naor toe'.

'Wij gaon der meej enen omweg nòr toe'.

'Waorum eigelek', zi ons Corrie, die dan tot nog toe wèèinig gezeej ha, 'daor isset nie zonne slèèkboel.'

Ze di net of ze dôof waar en sleurde die twee zusjes in der èèrme dur dè kèèrspoor meej. Hier en daor laage stellekes un endje van et pad aaf te vrijen in et hôte gras, mar ze wies de òndaacht van die twee elke keer ergens aandere op te richte, dè hoofde ze nog nie te zien. Verbild oe dètter êen zo zegge:

'Moeder wè ligge die twee daor te doen?' Ze zo zôo gaaw nie weete wesse moes zegge.

'Ziede dieje leeuwerik, hôte vliege die jé, heej daor springt enen haos weg, zaagde gullie dè knèèn in zen hol schieten?'

As die dochters naa mar dere bek hielden over wè die jongelui daor in et gras ammòl laage te doen want ze han et gezien, dè kos bekaant nie aandere. Ze zaat wel in dere rats,

mar ze wier toch gered öt de penibele pesitie waarin ze der èège gemanoevreerd ha.

Ineens roept ons Mientje: 'Moeder kom ens kèèke, daor ligt ons Ginnie'. Ginnie die onder et lèèf ligt van dere vrijer, wil wel dur de grond zakken en wit nie waar ze kèèke moet. Harrie, nôot vur êen gat te vange begient te roepe:

'Moete toch ens koome kèèke hoe die miere hullie bist doen om un dooie hommél nòr hulliën hôop te slèèpe'.

Stiefmoeder stond naa, bij deze onverwachtse ontmoeting wel efkes meej dere bek vol taande en wies naa hillemaol niemer wesse zegge moes.

'Corrie stao op, ge maakt oe èège alléen mar vèùl'.

'Ik wil die mieren ok wel ens bezig zien, de zuster vertelde van de week nog in de klas dètter gin biste zèn, die zo hard kunne werke'.

'Stao op Ginnie, en gij Harrie gao zelf in et gras liggen en nie boven op dè keind.'

'Jao mar mènne plestik regenjas ligt der onder'.

'Wetter onder leej kan me nie schillen et zèèn toch gin meniere van doen, ik snap nie dè gullie oe èège nie schaomt. Kom op meej naor hèn en gaaw un bietje. Ak dè òn onze paa vertel komde un maond niemer bèùte, schandaol van de vismèrt.'

Et mooiste waar eigelek desse hillemaol nie op zuuk waar naor ons Ginnie. Die ha Harrie leere kenne, toen ze op ene zondag un paor maonde geleeje öt et lof kwaam. Ons Ginnie ha de zegen gekreegen ofschôn 'kunstmoeder' et der nie hillemaol meej eens waar, mar de pestoor waar ze inlichtinge ha ingewonne, ha gezeed dettie öt un degelek hōshaawe kwaam. Deez, dè zo mar aachteraaf gaon ligge vrije, hasse toch hillemaol nie achter die twee gezocht.

Nèè de reeje waar, dèsse geheurd ha dè ons Nelleke ene vrijer ha. Ze zi wel dè dè nie waar waar, mar ze vertrouwdè dè nie. Dèrom han ons Mientje en ons Corrie zôo as dè hiete meej gemoete, in wè in heur ôoge un waandeling in de vrije netuur waar. Ze waar nie tevreeje en begos als mar

harder te l oape meej der korte p otjes. Ons Gonnie en Harrie liepen der un end achter.

Laoter h 'k geheurd d  ons Nelleke meej de klorus waar ze toen verliefd op waar, tien meter verder tussen et riet ha gelegen. Asse die gevonde ha toen, hatter et pas echt gespannen en hasse ze achter mekaare  ngegeeve bij de kinderbescherming, om ze onder voogdij te laote stelle want z iets kosse nie over dere kaant laote gaon, meej oew virtien jaor al meej jongens gaon ligge rotzooje. Bij die kinderbescherming waar ze ondertussen ok al binne weete te koome, waar ze ondertussen ok nog voogd van un paor nie goed oppaasende kènder gew rre geworre. Et waar toch godgeklaogd d  mèskes z  jong al bed rven waaren. Ons Nelleke viel nie dur de maand toen ze 's aovens  n un kr sverheur wier bl otgesteld, ze hield vol meej der vriendin naor de stad te z en gewist en daormeej waar de kous aaf. De mevrouw van ons Gonnie kr eg op der hart gedrukt d sse ons Gonnie virtien daoge binne moes haawe. Gelukkig d cht die mevrouw w  r umer dan zij, aandere ha ons Gonnie hillemaol gin lève gehad. Aander meense kender opvoeden en zegge hoe d  moes, daor waar ze goed in, d cht ze. Ok et gemak waarbij ze allerhande organisaties wies binne te dringe, waar ir iets waar ik men bedenkinge bij ha.

Op ene zaoterdaggemiddag hak ze toch bij dere slip. Ik ha al langer nuuw schoen n odig. De zondagse die ik toen ha waare hillemaol losgescheurd, tenminste  ene daorvan koste bekaant niemer meej goei fetsoen aon oew voete haawe. Ik ha der zeker al virtien daog over l ope te zeuren. As ge nie zeurde, kwaamde nie  n de burt.

'Hier hedde un briefke van v fentwintig en gao mar gaaw schoenen k ope, ik w r zot van d  gemaaw'.

Ikke weg naor de schoenwinkel. Ik hatter al un paor aongepaase, die nie naor menne zin waare. De juffrouw kwaam al wir meej nuuw aondraoge en jaowel heur, un paor h el sch on br une meej un werkske en spitse neus. Ze beviele me achter mekare. Ik k ek n r de près en d  viel

me teege, negentwintig gulden vijftig. Dè waar vierehalve gulden mêer dan ik ha meegekreegen. Ik zeg: 'Ik wil die schoene wel hebbe mar ik hèn mar vèfentwintig gulde bij me.'

'Da's nie erg meneer, u woont toch in de buurt, kom straks maar brengen wat je nou te kort komt.'

Ik op hèn aon en binnenkomend zeg ik mar achtermekaar:

'Ik moet nog vierehalve gulde bijbreng', want ze waare duurder dan ik dòcht'.

'Hedde gij zon duur skoen gekocht, daor zèn zat goei skoen, die hil wè minder koste, hoe haolde et in oewe kop, et geld groeit nie op onze rug'. (In dè dörp van heur zin ze waor wij sch teege zin sk)

'Daor zullen zat schoenen goeiekôoper zèn, mar deez vond ik de schônste en dèrom hèn ze gevat, gif dè geld naa mar gaaw, aandere denke ze nog dè we ze op wille lichte.'

Ze dörfde nie te zeggen dèn ze trug moes bringe mar ze drègde wel, 'daor zulde gij meer van heure akket òn onze paa vertel.'

Onze paa mopperde wel dèt geld ok nie op zenne rug groeide en dèsse vort zon zörge dè we zukke streeke niemer öt zon haole. Wè dè betreft, hèn zô lang as dèn nog tèn heb gewôond nôt gin skoen mir gekocht. Asse dochte dègge nuuw nôdig hadt, stonde der ineens un paor vur oew neus. Of ge ze schôn vindt en of ge nie liever brèn hadt gehad dan die zwarte, daor wier toch zeker nie nòr gevraagd. Hullie, of liever zij, maakte den dienst èt.

Witte overhemde waaren ineens mode en nao veul gemaaw, krèege wij, onze Co, ons Jaoneke en ik un wit overhemd. Minstens virtien daoge moese we der mee doen, irder waaste ze et nie èt en nao virtien daoge zaag et er dan ok niemer èt. Et leej teveul in de waas wiesse te vertellen en die kregen waare toch al duur genoeg. Ik waar in die tède in de K.A.J. verzèeld geraakt en waar vort penningmister van et Centrale Bestuur van de K.A.J. in Tilburg. Wij organiseerden kampen vur werkende jongeren,

vakantiereisjes, culturele aovende en danslessen onder leiding van un kerkelijk goedgekeurde daansschool.

Op êen van die culturele aovende, die mistal dur de vurzitter wiere geopend, meej un kort woordje nòr et publiek toe, moes ik diejen aovend et woord doen omdè de vurzitter weg moes. Dieje zaoterdag, teegen de aovend waas ik men èège tèùs boven de gòotstéén. Ik gao naor boove, pak men goei pak, ik hatter mar êen, öt die hardboardkaast en vat nòr mèn wit overhemd. Ik kèèk en hèn un gruun in mèn haande. Ik kan men wit nergens vèène en we han et al virtien daoge òn gehad. In de veronderstelling dèt allêen mar gestreeke moes wòrre, gao ik nòr beneeje en daor weete ze te melde dèt nie de bedoeling is dè elke zaoterdag en zondag òn te doen. Ze hebben et nog nie ötgewaase. Wè denkte gullie dèk wier? Ik gao trug naor boove, pak et blaawe overhemd van onze Co en trek dè aon.

‘As gullie denke dè ik vur schut gao staon, assik diejen aovend moet oopene, meej un blauw pak meej daoronder un gruun overhemd, dan hède gullie et verschrikkelek mis.’

‘En wè moet onze Co naa mèèrge aon?’ vroeg onze paa want die ‘taante’, die ons höshaawe vort regelde waar op chaantrenel.

‘Ik trek et toch nie èùt, al gaode op oewe kop staon’, zèède gullie naa hillemaol besodemieterd.’

DE KOPPELAARSTER

Nao dèsse zelf dan eindeluk de 'ware' Jacob gevonde ha, moes Miep toch ok nog òn de man gebròcht wòrre. Dur der vriendinnen, ok twee vrijgezelle taantes, waarvan wij de êen de wrattekôonegin noemden en de aander op un kloek, die in de rui waar, leek, waar Sjan òn de weet gekoome dètter ene vent zen vrouw waar ontvalle. Dieje vent zaat nog meeje zeuve kender tèus en wies zen èège ginne hemelse raod. Sjan, asse toch in et dörp waar, êene keer in de week, gong Miep goeie raod geeve. Miep, ge wit wel, die meeje et vriendeluke snötje en vuls te gemakkelek om te praote, beloofde ens ene keer bij dieje weduwman langs te gaon. Die vriendinne zörgde vur un afspraakje en Miep gong der ens op de koffie. Et viel der nie meeje, et waar meer un losgeslaoge bende, dè höshaawe van dieje weduwman mar ze dörfde de stap wel te zette. Hillemaol allêen in dè vurhèus van die boerderij waar ze onderhaand mêer dan zat.. Die Sjan hasse wel en kunstje geflikt dur dieje Goof van der af te troggele.

Lang duurde de verkering nie, et jaor nao dè onze pa vur de twidde keer getrouwd waar, wiere we wir op un bröloft ötgenodigd en wir gonge we meeje un bus dieje kaant èut.

Heur vriendinne, die van ons stiefke, vonden et eigelek nie zon goei huweluk, die vrijgezelle hebben aaltij hullie oordéél klaor over iets waar ze nie over kunne oordêele. Miep waar volgens hullie beneeje dere stand getrouwd.

Aon et fist waar niks òn te merke mar die familie zo in de jaore die nog koome zouwe, aorig verweeve raoke meeje de Bredevoorkes.

Zôo ik al verteld heb, waar onze Co seldaot gewòrre. Hij hoefde der nie ver vur van hèus. Hij moes in Tilburg opkoome bij de AAT, de aan- en afvoertroepen, sjefeur zottie wòrre, dè wiessie zeker. Zes weeke lang moes ie in de kezerne blèève, Nuuwsgierig as wij waare, gonge we kèèke

of we'm nie zaage. Jawel, hij liep meej nog un paor aander seldaote un sigretje te rôoke, achter de gaos.

'Et eeten isser wel goed', dè waar et irste wèk van em wilde heure, of et te vrèete waar.

'Zit dieje kraog nie te strak om oewe nek?', wô ons Lia weeten.

'Et schuurt wel un bietje want et is gin kamgaore, dè pak, gelukkig maag de volgende week den boord vort los. Dan komde gullie toch ôok in et Katholieke Militaire Tehuis op de hoek van de Capucienestraot. Daor is dan enen oope dag vur de femilie van de zes weeke geleeje opgekooome recruten. Wij beloofde dieje zondag te koomen en onze Co moes zen èège melde, tenminste daor wier op un flötje geblaoze. Ge mocht zôo mar nie meej meense òn de gaos gaon staon te praoten, ok al waaren et oew bruurs en zusters.

Dieje zondaggemiddag waare wij present, onze paa en zen twidde echtgenote han nie de moeite genoomen om ok te kooome. Die zulle wel te bed ligge zi ons Treeske, die dè bild nog aaltij vur ôoge stond. Ons Jaoneke waar der ôok. Hij ha verkering hattie un paor daoge van tevurre teege mèn gezeed.

'Nou die juffrouw wil ik dan wel ens zien', zi ik daorop

'Die hedde al ens gezien toen onze paa trouwde'.

'Dan heese vast en zeker ginne grôte indruk op mèn gemaakt, anders hak dè zeker nog geweete'.

We kooome dè Militair Tehuis binnen en we zagen em al meepesaant staon, ons Jaoneke. Daor stond ie dan neffe dè geblokte figuur, wè zen meske moes zèèn. Et paaste hillemaol van gin kaante bij hum. Wie daor de haand in ha gehad waar nie moeiluk te raoje. Ons Jaoneke waar meej ene natte vinger te verlaaie. Wèsse aonha, waar nie om òn te zien. Un donkerbrèùn jurkske hîog gesloote meej tusse de opbollende verdikkingen òn wirskaante, un rij knupkes. Platte zwarte schoenen, waor un zelfde sôort bêenen in stonden as die van ons stiefmoeder, bekleed meej, wè zeker gin nylons waren. Ze droeg un brilleke, waor ze op de mèrt

hôngèùt ene knaak vur vraogen en aon der haor ha ze ok nog nòot ene cent gependèerd. Dè noemde hij zèèn meske. Et stond ineens zòo vaast as un hènùs, deez fist gao nie deur. Ok al hattie der un nuuw pak òn overgehaawe, iets dè ik wir nie ha meuge zeggen. Aon die verkering zo ik gaa un end maoke. Nog dieje zelfde aovend in bed zi'k teegen em.

‘Dè is toch gin meske vur jou, hoe zèède daor eigelek òn gekoome?’

‘Ik ben virtien daoge geleeje naor de kermis in dè dörp meej dieje gròote stoel gewist. Onze paa en ons stiefmoeder waare der ôok. Ik zo en ik moes meej nòr heur oudste zuster, ze han mèn toevallig zien lôope, ik waar der ok mar op goei geluk terèèchte gekoomen, omdèk Pietje van Straotum inhaalde, die ok die kaant ötfietste.’

‘Waar dè die vrouw, die ik op de bröloft van onze paa vur un zigeunerin ònzaag in der antieke kleer en meej die zwarte ôog? Hedde gij daor koffie gedronken? Ik moet zegge ze heej wel iets weg van heur moeder, dè lief van jou’.

‘Wij hebbe daor gegeete, lekker is aandens en zèèn toen meej zen ammòlle nòr de kermis gegaon. Die oudste dochter gong mar aachtermekaar in menne èèrm hange, nie dèk daorop stond te kèèke, mar ons twidde moeder zaag der wel iets in, ik liet et mar over me heene koome.’

‘Waarde gij dan nie verliefd op der gewòrre?’

‘Verliefd, ikke nie, ik vond et wel stoer staon om te kunne zegge dèk al vreej, eigelek geef ik ginne pèèp tabak om der.’

‘Maok et dan èùt, ge lôopt gewoon vur schut meej die griet, daor kunde toch nergens meej vur den dag koome’.

‘Ik zal der nog ens over naodenke, mar naa gao ik slaope want mèrgevruug isset wir werke geblaozen.’

Ik koom op den dinsdag derop tusse de middag tènùs, staoter ene brief op de schoorstèenmaantel, geschreeven in un mèskeshandschrift, gericht òn Jaoneke van den Bredevoort. Niks besonders, hij krêeg al twee weeke lang elke dinsdag ene brief, geschreeven in dè typische mèskeshandschrift,

sinds dèttie verkering ha meej die griet. Ik gao dieje middag gewoon wir nòr de kraant en koom 's aovens wir van men wèèrk, staoter ene expresbrief, aon et adres van ons Jaoneke op de schouw.

Ik heb menne jas nog nie èùt of ze vliegt op me aaf en brult:

'Daor witte gij meer van'.

Ik ben me op dè ôogenblik van gin kaod bewust mar dan dringt et tot me deur, dè is ene brief van die griet, dus ik zeg:

'Dè klopt, daor weet ik zeker meer van'.

Toen hadde ze moete zien kèèke, zon vlotte bekentenis hasse nie verwòcht.

'Dè nei pak heetie nie gehad omdettie meej men nichtje gong, hij waar aon un nei pak toe.'

'Wij nie dan, mar jè wij vrije nie in jouw familie'.

Aon de snelle reactie van die griet te zien ha ons Jaoneke der gin gras over laote groeie en der mar ineens afgeschreve.

Meej ons Thea zaat ze wel enigszins in der maog. Nie dèt keind nie goed oppaaste, et paaste te goed op. Aaltij op tèèd tèùs, aaltij bereid op dere vrije dag de höskaomer un goei beurt te geeve. Ze taolde nie naor manvolk, dè waar òn den êene kaant wel gemak, hoefde zij ze ok nie aachternao te lôope. Dieje Lodewijk vreej teege de klippen omhòog en Gonne kroop in heur ôoge iets te enthousiast bij diejen Harrie op zenne schòot. Ons Thea moes toch ôok op de plòts van bestemming koome, meej aander woorde, ze wò van die meid aaf. Ineens schoot et heur te binne. Ze gong toch bekaant elke zondaggemiddag meej die vriendin van der, die Net, nòr et Cenakel. Zo ze gin zin hebben om non te wòrre? Et zo wel un paor cente gaon koste mar dan waar ze ineens vurgoed van der aaf. Zij ha der èège immers vurgenoome, ze ammòl op de plots van bestemming te brenge, wè dè ok môog betêekene. Govert hatter, toen ze et plan òn hum vurleej eigelek hillemaol gin oore nao.

‘Wè haolde gij naa wir in oewe kop, ons Thea naor et klôster? Gij haolt oe èège de stomste dingen in oew hersens en wie zal dè betaole?’

Ze gong aon et wèèrk, vraog nie hoe. Binnen twee maonde deej et praotje de ronde dè ons Thea naor et klôster gong. Ik wô’t irst nie geleuve en ik kosset ok nie geleuve. Hoe moes dè naa meej die klèèn kender waor ze zô zot op waar? Enne vent hasse nie nôdig zizze aaltij, mar kender wôsse zeker. Asse dan persé kiendjes wô, waar daor in de toekomst wel enne mouw aon te paasse gewist, waar men overtèuging. Dè non worre van der zaag ik dus hillemol nie zitten. Enne hille tèèd gong der overheene en ik heurde der mar wèinig mir over. Ik stao op enne aovend, nie meej al te goeie zin, ze han meej et rôzenhuuke wir ens op mèn gewocht, meej de deurklink in men haand. Ons Thea stao op, ik vond et al vremd desse thös waar en ze wil mèn un prentje geeve.

‘Hier Lodewijk, un prentje als herinnering aon den dag dèk naor et klôster ging’.

Ik bekèèk dè plaotje meej op den ééne kaant de ‘Onze lieve vrouw van smarten’ en aon den aandere kaant heese in der mèskeshandschrift geschreeve: ‘Voor Lodewijk bij mijn intrede bij de Zusters van het Cenakel’.

‘Ik heb dè prentje van jou nie nôdig, want as gij non wordt, dan wor ik paoter’.

Ik gooi dè prentje naor der trug en maok meepesaant dèk weg ben. Menne zin wier der nie beter op. Daor han ze wel geld veur. Ik weet nie wesse allemol nie aon linnengoed en kleere moes meejbrenge. Daor moes ok nog enne ‘bruidsschat’ betaold worre, want van de lucht kosse ze daor ok nie lèève. Van al dè bidden kréégde ok honger. Wè dè grapje gekost heej, is aaltij un goed bewaord geheim gebleeve. Ons Thea wies et zelf nie eens. Nao drie maonde in un Brussels klôoster ‘geïnterneerd’ te zèn gewist waar ze al trug. Nie dè zôiets tegen ons verteld wier. Toevallig waar ik wir ens bij ons taante Gerrie en die wies te vertelle desse ons

Thea in et dörp ha gezien. Ons taante Gerrie waar mar plompverloren op heur afgestapt en te weete gekoome, desse naa op de pasterie in Woensel diende as twidde meske. In dè klôoster in Bels hasse der èège zô opgesloote gevuld en iederéén praotte daor Fraans, 'ik verstond der gin bal van al wesse zin nie'.

Bij ons thèùs han men bruurs en zusters et ondertussen ok geheurd en men bruurs zin:

'Gij zaagt et goed Lodewijk, aon ons Thea zaat gin nonnenvléés'.

Stiefke heej et nôot gezeed:

'Ik heb dè meej ons Thea verkeerd gezien.' Ze ha nog meer pèèle op dere boog. We zouwe der nog wel achter koome.

Dur dè ons Thea heur 'roeping' ging volge, hasse der betrekking vur dag en naacht op moete zegge. Zôo gaaw ons Treeske dè heurde, gong ze nòr die mevrouw en vroeg of ze die baon van ons Thea kos overneeme want ze wies van der oudste zus dè die mevrouw nie zô flauw waar om vur ieder akkevietje mevrouw Van den Bredevoort te bellen en ze gong nog meer verdienen ôok. Daor schoot ze wel niks meej op, ze moes tèùs toch alles afgeeve. Stiefke kon naa gin bezwaor maake desse minder geld 'opbròcht'. Die mevrouw ha hillemaol gin bezwaor tegen de zusjesrèùl en zelfs blij dèssè zôo snel un nuuw dienstbode gevonde ha. Ons Treeske hattet in heur irste betrekking al hillemaol gezien. Aaltij gecontroleerd wòrren, un mevrouw, die bij et minste foutje dèssè maakte et òn die stiefmoeder moes vertellen. Op der èège houtje ha ze besloote op te stappe. Ze ha gewoon gezeet desse op un aander gong werken en ha der spullen gepakt, die achter op der fiets gebonden en nòr der nuuwe 'onderkomen' gefietst. Netuurluk rinkelde daor kort erop bij Remijssen de telefoon en wier mevrouw Van den Bredevoort òn et toestel geroepe. Ze waren der nie blij meej toen ze dè op de Klinkert heurde. Asse zôiets nog ens zo lappe zo ze ze achter mekare aonmelde bij de kinderbescherming. Op deze

menier kosse gin baos blèève as iederéén mar di waor ie zin in ha. Onze paa waar et wel nie meej der eens mar zij zaag gin aandere oplossing. Lest dieje Lodewijk nog, ha amper zen grafisch diploma letterzette gehaold en ging al bij enen aandere baos werke zonder zen aawlui in te lichte.

‘Gullie wordt der toch nie slèèchter van,’ zi dieje brutaole vlegel ok nog. ‘Ik snap nie dè Govert dè ammòl over zenne kaant laot gaon’, wiese wel ens te vertelle tegen deze of gene, die nie te lui waar dè dur te brieve.

‘Ok dörft dieje kèrel dōodleuk te zeggen dettie ginne tèèd heej om maastappels meej te gaon raope. Meneer heej wè anders te doen, nèè meej die manskèrels valt et nie meej, die in mèn spoor te krèège en dieje Goof moes veul harder optreeje. Die manne doen percies wèsse ze zelf wille. Ge komt ok nôot iets van die snèùters te weete, wè dè betreft hange die griete der mekaare vur et minste en et geringste aon. Die zèèn teege mekaare öt te speule, gemakker dan ik ôot ha kunne bedenke.’

Dè waren de berichte die ons via via, af en toe ter oore kwaame van et stiefke, van un zōgenaomde goeie vriendin.

BRAAIE, BRAAIE EN NOG ENS BRAAIE

Wie gedocht zo hebbe dè al die mèskes in hullië vrije tède un boek zon leeze. Bezig zouwe zèèn meej boetseree, leidster zon zèèn van de gidsen of welpen. Iets leuks òn et borduure waaren of vast bezig un beddespraai te haoke, docht hillemol verkeerd. Wanneer die meide, derre vrije aovend han, moese ze der èège irst thèùs melde. Ge kost zonder toestemming nie naor de film, 'O oord des verderfs'. Daansles nemen, agget al kost betaole van dè èèrmzaolige traktament, waar der nie bij, 'Alléén mar manvolk verlaaie', mooi nie dus.

Op dieje vrije aovend, wanneer de kouse gestopt, de overhemde gestreeken en ene lap in ene kepotte overall waar gezet, wierter gebraaid. Die meide han ammòl op school braaie geleerd. Ik herinner me nog borstrokke, vruuger droege we swenters borstrokken over ons hemd tegen de kou. Die dinge wiere gebraaid. Hadder toevallig enen òn gekreege, die öt de losse pols gebraaid waar, dan zaat dè wel lekker soepel over oew hemd en konde oe èège zonder moeite beweeye. Mar soms, soms waar der intje òn't braaie gewist, die alles zòo vaast ha aongetrokke, dègge dè kuras, dè borstharnas, amper over oewe kop krêegt getrokken. Aojemhaole gong dan nao efkes oefene wel wir mar soepel bèuge waar der nie bij. Daor ging wè ketoen dur heene, vur dè iederèen ene fetsoenluke borstrok ha en dan liefst twee de man. Vergit ok de mèskesonderbroeke nie. Die mèskes, zòlang ze nog meske waren, droege gebraaide broeken. As die öt de waas kwaame, waaren et net planken, zòo stèèf, zeker asse te wèèrm gewaase waaren. Ik heb et nòot meej èège ôoge gezien mar die mèskes moete saovens asse der broek öt deeje, et petròon in hullie vel hebbe kunne zien staon. Ge kost de ribbels tellen, zi ons Treeske laoter, toen die dingen allang in de toddezak waare terèèchte gekoomen

en et braaie ter spraoke kwaam. Vur de jongens braaide ze gin onderbroeke. Ze wiese der èège meej de gulp ginne raod, aandere han wij ok meej striemen op ons kont rondgelôope.

Op un gegeeve moment waar dan iederêen van ene borstrok vurzien en wiere der trui gebraaid, meej kraog en zonder kraog. Meej spie en zonder en van alle kleure gaore dè mar vur haande kwaam. Et wier net zôas et in den oorlog, nôot ginne ‘hoot koetuur’, omdètter niks te krèège waar. Et wiere naa ok gin hippe predukten, allêen mar omdesse modelle moese braaie, die zij, onze ‘stief’, nog georve ha van heur grutmoeeder. Ze waare zôo gèèl geworre van aawerdom en meej plekbaand òn mekaare geplekt, die petrône, dè un zusje, die zôiets nao moes gaon braaie, schèèl gong kèèke zôo moesse der èège inspannen om et nog te kunnen ontcijfere. Dètter in mèn ôoge grôotere misbaksels zelden gebraaid zèèn, zulde wel kunne begrèèpe. Mar dè wier afgedaon meej:

‘Gij zult ens ene keer niks weete, as we nòr jou moete löstere doen wij nôot iets goed.’

Et mooiste waar, ze droegen et. Al digget zeer aon oew ôoge, al waare de mouwe vuls te wèèd. Waar et vurpaand korter dan et aachterpaand, ze liepe vur schut mar ze moese wel, aandere han ze in hulliën borstrok de straot op gemoete. In den oorlog isser dur niemand van ons zôo vur schut gelôope as in de irste jaore dè zij òn et bewind waar.

Ik kwaam netuurluk ok òn de beurt, gullie denkt toch zeker nie dèsse Lodewijk zon overslaon. Hij moes ok un nuuw trui krèège. Ik krêeg un nuuw trui, in die taol van heur un ‘nei’ trui, intje meej streepen. Un gestripte trui. Et gift niks asset gelèèke streepe zèèn op dezelfde afstand van mekaare. Nèè, ze han drie knötjes in verschillende kleure van aander ‘projecten’ overgehaawe en daor moes un wèèrm kledingstuk vur ‘onze Lodewijk’ van gebraaid wòrre. De kleurencombinatie, die smalle en die breeje streepen, elke streep verschilde van de aander.

‘Kom ens Lodewijk’, riep ze toen ze’ m in mekare gong zette. ‘Vèndet gin schôn trui, dan hède ens wè aandere aon en kunne we die ge naa òn hòt, ens ötwaase want die draogde ok al den hille wenter’.

Ik wies nie wè me overkwaam, ik stond, en dè kwaam nie dikkels veur, meeje menne mond vol taande. Toen ik eindelek van de schrik waar bekoome, wies ik nog net öt te brenge:

‘Mar gè denkt toch zeker nie, dè ik dè misbaksel ôot òn zal trèkke, van ze lang zulle ze lèève nie. As ge mèn vur schut wilt laote lôope, moete irder opstaon.’

‘Ge zult wel moete want ge krèègt gin aander’, waar heur commentaar. Ik heb die trui nôot òngehad, ik gelêuf dè onze paa em afgedraoge heej. Die kos gin nèè zeège, hattie en kaoi huwelek gehad. Van ons Lia krêeg ik meeje dieje Siendreklaos ene schône vest.

‘Et is nie de bedoeling dè mèskes asse verkering hebbe hullië jongen aonkleeje, dè moete de aawlui doen’, krêeg ons Lia as commentaar.

‘Ik zie em aandere gère netjes en van mèn hoeft ie nie vur schut te lôope’, gaaf Lia as antwoord.

Nèè ons Lia waar nie op der mundje gevallen, et stiefke zi dan ôok mar wèèselek niks mir.

Ik waar al wir ens òn de laote kaant vanwege dè overwerken en dè verrechte rôzenhuudje. Ik kèèk, al goeiendag zeggend, ik waar al bekaant weg, de keuken rond en zie twaalf èèrme, twaalf braainaolde et gaore der tussendeur voeren en roep:

‘Volgens mèn wòre gullie ammòl nog ens simpel van dè gebraai’.

Et antwoord hèk niemer geheurd want ik stond al bèute. Et mooiste waar nog dè onze Co, tussen al dè vrouwvolk zen best zaat te doen om de vakkennis, dietie nôodig ha der in te stampen. Hoe moes diejen bruur van mèn naa perbere zen gedaachte bij zen hösweèrk te haawe. Die dames derre kwebbel stond gin minuut stil asse ammòl meeje

die lange naolde der bist zaate te doen. Hij is dan ok den irste keer gezakt vur zen diploma. Vonde ze nog gek ôok.

Ik hêt aaltij nog un prestatie gevonde dèttie de twidde keer alsnog slaagde en dè waar mar goed ôok want toen ze de tilleviesie vort in de deur nòr de hèskaomer nirzette om de höskaomer mar nie vèùl te hoeve maoke, waar der val leere hillemaol niks mir terèchte gekoome.

HEILIG HARTHULDE

Zôas elke echte Tilbörger wit, waar Tilburg de katholiekste stad van Nederland. Nergens wôonden er zô wèèinig aandere gezinde. Dè gisseluk wilde dè vur aaltij zô haawe. Ze waaidde Tilburg toe aon et Heilig Hart van Jezus. Allêen òn Jezus Christus waar nie genog, Speciaol het hart van Jezus wier in et middelpunt geplaatst. Op den Heuvel wier vur de kerk diese irst naor den heilige Jozef han vernoemd, un grôot bild van Jezus Christus nirgezet. Op de plòts van zen hart, wier un hart van echt goud, zeg mar 'ingebakken'. Ik vèèn gemonteerd zôo technisch klinke, zôo kil. Elk jaor, op sacramentsdag, ok wir zonne fistdag waor niemand de betêekenis van begreep, wier der un grôote percessie naor den Heuvel gehaawe. Op sacramentsdag, dè aaltij op donderdag viel, trok de schooljeugd vanaf de vierde klas, van wè naa de basisschool hiet, van alle kaante op nòr den Heuvel om et heilig hart te gaon aonbidde. Dè gong ammòl te voet meeje de vlag van de school, wapperend in de wènd en wè jongens, die kosse trommele vurop. Toen ik zelf nog te jong waar hèkker dikkels vol ontzag en bewondering nòr staon te kèèke. Toen ik zelf oud genoeg waar, vond ik et eigelek mar vervelend om daor aanderhalf uur op den Heuvel te staon en naor dè gepreek te moete löstere, de liekes meejzinge vond ik wél leuk. Op de zondag der op kwaame de grôote meense òn de burt. Van alle kaante in de stad trokke ze op naor den Heuvel, de verenigingen en de clubs. Van de gèètiefokvereniging 'Laot den bok mar doen', Biljartclub 'Stôtte nie dan raokte niks', meeje de keu over de schaawer. Handboogvereniging 'Schieten is ons streven', meeje den boog gespanne, kegelclub 'Alle negen om', verkenners in uniform, harmonieën, fanfare 'De blekken trommel', gidsen, kabouters welpe. Kerkcollectante, onderwijzers, fraters, zusters, broeders, hil Tilburg liep ieder jaor, op dieje zondag èt om hulde te brengen òn et Heilig Hart van Jezus. Wel meeje un hoofdletter schrèève want ge hèt

et hier over iets heiligs, Lodewijk. As alles en iederêen in zen goeie vak op den Heuvel stond, wiere der bestaonde liederen gezongen, en liederen, die speciaol vur deze plechtigheid waare gecomponeerd dur enen Tilburgse componist zelfs. Vural 'Gij koning van Tilburg, zo groot en zo goed enz.' kent elke Tilbörger nog, die toen tot in zèè nieren en leever nog katteliëk waar. Dan wier et Allerheiligste ötgestald, ik kan et nie laote dè woord nog meej un hoofdletter te schrèève. Zôveul eerbied hebbe ze ons bijgebröcht dè we't nie aandere op pepier dörve te zette. Vur iemand die hillemaol vrèmd is meej dè katteliëk zèèn van Tilbörgse meensen, et waar un sôort vaos in de vörm van un zon en van goud gemaakt meej ammòl ötsteeksels die de zonnestraole moese vurstellen. In et midde van die zon zaat un rond raomke dègge oopen en dicht kost doen. Daor zette de pestoor, paoter of kapelaon de gewijde ronde hostie meej un dursneej van vèèf centimeter in en dan deeje ze't raomke wir dicht. Ene gewoone meens moög daor nie meej zen haande ònkoome. Dan deetie un grôte zonde, et waar nog net gin dôodzonde, mar et schilde nie veul. Dè is Jezus in de gedaonte van brôod, zôo moete dè gelêuve en dè moete dan ònbidden, en wel op oew knieëns, aandere bènde ginne goeie katteliëk. Dè ding, dieje monstrans, waar nörgelang et un èërme of rèèke perochie waar, meej goud verguld of van massief goud. Meej blôte haande môog enen priester dè ding zelfs nie aonraoken. Et is et heiligste van wètter is in de katteliëke kerk en spot der nie meej want ge gaot op oewe kop naor de hel. Wanneer meense carnaval viere, wèsse vruuger nie deeje, mar Onze Moeder de Heilige Kerk gong der vanèùt dèsse dè wel deeje, dan wier dieje monstrans, in alle kerken drie daoge ötgestald, tentöngesteld, zak mar zegge. Van ons, die katteliëk waare wier verwòcht dè we dan elke dag tijdens dè virtigurengebied, zôo hiete die tentönstelling, un uur kwaame bidde. Ge kost op zon daogen ok nog enen volle aflaot verdiene. Dè waar hendig agge op stèèrve kwaamt te ligge, koste oe èège daor hillemaol zondevrij meej maoke. Ge gingt dan gegarandeerd

meej un reine ziel rèche naor den hemel. Nie zôo mar gemoest der wel vur dôodgaon aandere telde et nie. Dè virtigurengebed waar ingesteld om te bidde vur de zonde, die de carnevalvierders ôt zon vreete. Carnaval viere waar al zondig verklaord vur det dè wier. Et waar vast bidden in vurrad, wè, agge der naoderhaand over naodenkt, de grôotste flauwekul waar dieter bestond. Ik heb gin bild van God, mar ik denk dèttie daor op zenne trôn gezeeten ok nie op zaat te wòchte.

Nao veul bewierôoke, van dieje monstrans, bèugen en kniele van al wè ene priester- of nonnenrok droeg, klom de deeken op de speciaal vur deze dag getimmerde prikstoel neffen et bild van et heilig hart en prikte minstens tien minuten over:

‘Hoe wij maar niet in staat zijn God te behagen en Zijn wil te doen’. Hier en daor viel der intje flauw, die et benauwd krêeg van de meense om em heenen en de wierook. Mannen van de EHBO Petrus Donders, hielpen zôo iemand wir bij zen positieven. De happening, plechtigheid wier steevast afgesloote dur et zinge van Aan U o Koning der eeuwen, et waar un indrukwekkend lied en gezonge dur die duuzende meense wierder koud van, krêegde kiepevel. De melodie en et irste koeplet zitten er nog aaltij in bij mèn. Dè gong zôo al jaore mar et waar in de ôoge van de kattelieke notabelen eigelek un rommeltje. Ôn dè ongeorganiseerd gehol naor den Heuvel moes un end koome. Daor zaat gin lijn in en gin verhaol. Daor moes ene stoet koome net as in Brugge in Bels, de H. Bloedprocessie of net as in Bergen op Zoom meeje zenne Maria-omwegang en noem nog mar un paor van die beroemde stoete. Daor gonge der un stelletje kèèke en kwaame zôo onder den indruk trug, dèsse et gisseluk in minder dan gin tèd der wèrm vur wiesse te maake. Et zo geld gaon kosten en gin bietje. Honderdduzend gulden ging die percessie koste. Nie dè de meense, die meeje zon werken ok mar ène cent zon zien. Et geld zo opgaon òn kestums, jurke, vaandels, attributen en regisseurs. Ok moese

der teksten en paasende muziek geschreeve wòrre. Dè deej dus gin meens vur niks. Overall wiere meense geronseld, ok bij de KAJ en VKAJ vroegen of eiste ze bekaant, dè un beheurlek òntal leeje meej zo doen. Duuzend man han ze nôodig. Un paor mèskes van ons han ze ok zôo ver gekreege, of liever gezeed, die han zôo lang geschooid bij et stiefke dèsse meej môoge doen, die blij waare ze efkes onder dè waokend ôog vendaon. Omdat iets hêel katteliëks waar, hasse gin bezwaore en wier de stoet opgefleurd, meej un drietal schoone maagden. Ik deej, wè hadde gedòcht, netuurlek ok meej. Nao de tamboers, die de stoet opende, kwaame wij de vendeliërs. Nie dè we meej die vendels moese zwaaië, we hoefde ze allêen mar vuröt te steeke. We waare gekleed in ene rooje majoo, liepen op rooj gymschuuntjes en boove dieje majoo droege we un sôort tuniek in verschaaiene tinten rôod, meej op onze kop un sôort lampekap. Ik liep hillemaol in de punt van de Vee die wij vörmden. Op de spulplòts van de school achter de Heuvelse kerk hèn we'n paor keer moete oefene hoe en hoe hard we moese lôope. Wè waar et wèerm dieje zondaggemiddag. We liepen, et waar gin marcheere mar in un sôort paradepas, alles bij mekaar wel un uur en daor waar veul volk koome kèèke. Af en toe vielen der gaote in de stoet want daor wieren ok teneelstukskes in opgevoerd. De verloore zoon, die nao jaore wir thöskwaam. Hoe et verloore schaop wir wier teruggevonden en nog meer wè zen èège linde om aonschouwelek te wòrre vurgesteld. Wij, die vuraon liepe moese dan onze stappe wè klender neemen, aandere waaren wij al wir omgekleed gewist as de rest nog mar halverwege waar. De tribunes, die op verschillende plòtse langs de roete waren gebouwd, zaate hillemaol vol. Toen et afgelôope waar, hebbe wij dè kestuum ôtgetrokken, ons èège kleere wir aongedaon en zèèn de irste de biste kroeg ingedooke, zonne dorst han wij der van gekreege. Gullie dòcht toch zeker nie dètter vur die meense, die meejgedaon han, nao aflôop un glas limonade klaor stond. Zelfs un bedankje kos der nie vanaaf. Ik waar zôo zot dekket jaor

derop wir meej liep, mar dè waar meepesaant de liste keer. Ik gelêuf, ik weet et nie zeker, dèttie gin vèèf jaor bestaon heej, diejen heilige hartstoet. Wè ene toeristische trekpleister ha moete wòrre, bleek nie as zôdaonig òn te slaon bij de Tilbörgers en is ene zaachte dôod gestörve. Te meer dètter in et vaaste gelôof ok scheure begosse te koome.

Toch wier der in dieje tèèd veul gedaon om de jongere, waor ik toen ok bijheerde, mêer aon et gelôof te bèene. Op et Haaike han ze enen nuuwe pestoor gekreege, die tegelèkertèèd deken van Tilburg wier. Vur dèttie pestoor wier, waar ie gisseluk adviseur van de KAB gewist, de Katholieke Arbeiders Beweging. Hij waar niemer zôo streng mir in de leer, hij ha meej te veul meense gepraot.

Hij wier geliefd bij de Tilburgse jongere van dieje tèèd. Elke irste vrijdag van de maond, 's aovens om aacht uur prikten ie vur de jeugd. God waar bij hum ginne wraakzuchtige, die de zondaars nòr de hel stuurde. Hij prikte over ene vergevingsgezinde God, intje die de mensheid liefha. Hij vertelde, as wij ons èège geweete mar volgde wij zeker gelukkig kosse wòrre en laoter in den hemel zouwe koomen.

Et liep der störm, de kerk zaat elke keer barstensvol. We vonden et dan ok zund dèttie bisschop wier. Ze hebben et nog efkes meej zenne opvolger geperbeerd mar die ha et charisma (nie in et Tilbörgs te vertaole) nie van mgr. Bekkers. Et bloeide dôod, hij kos de jeugd nie boeien.

Ons stiefmoeder wies achtermekaare te vertelle, dè hullie Thea hum hil goed kende. Bekkers waar naomeluk ene Rooise en ie kwaam elke mèerge assie bij hullie moeder op bezuuk waar, de mis doen in et klôoster waor Thea vur de bezuukers de deur moes oopemaoke. Ze ha al hêel dikkels zenne jas en zenne hoed òn meuge vatten. Ik docht aachtemekaare, meens stao toch nie zôo te zwetse. Zo ze nie mêer jassen aonvatte, wè's daor naa vur besunders aon.

DICTATUUR

Ge hèt al kunne leeze welke gebrèùke ze wir invoerde. Hoe ze de mèskes die van school kwaamen achtermeakaare dienstbode liet wòrre vur dag en naacht of ze wilden of nie. Intje hield ze der aaltij tès en as die aander hullië vrije dag han, ze moese in die betrekking ok 's zaoterdags den hille dag en 's zondagsvursmiddegs werke, moese ze tès òn de gang. Madam ha et lijsje al klaorligge. Zelf deej ze niks liever dan bij de vereenigingen of organisaties de mevrouw meej lèèvenservaring öthangen en perbere daor ok alles te reegele, tenminste asset gin moeite kostte. Zôo gaaw iets mar iet of wè inspanning vroeg, waar ze nie tès en wiesse un aander zôo gek te krèège et te doen. Ze gong asset éniszins kos, wel meej de eer strèèke. Ze gong nog elke week ene keer nòr der geboortedörp mar naa gong ze vort op de solex. Et vurdêel van de solex waar dèsse òn de trappers kos. Bij un gewoon fiets hasse blokken op de trappers nôodig gehad. Dè waar der eer te nao. As onze paa meegong, dè moessie wel anders wiesse de weg nie toerde ze getweeë dur et Brabantse land. Et moes dan wel héél schôn weer zèn, op nòr et klompedörp.

Omdëtter wèèinig schoenen mir op te lappe waare, wie liep der naa nog meej lappen op zen schoen genaoid, waare zij, die elke week enee aovend, hij schoene lappen en zij aawmeute, Piet en Trudy dus, overbodig gewòrren en hoefde niemer te koome. Ze wieren as aaw vèul òn de kaant geschooven. Al wè mar òn ons moeder kos herinnere, moes weg. Ok de tøndersfamilie die wel ens kwaam buurten hèk nôot mir bij ons thès over de vloer gezien. Dè volk waar in heur ôge te min en nie van heure staand. Verbild oe dè die meense vergelèèkinge ginge trèkken, en dèsse over de tong zo gaon. Nèè van kritiek waar de 'dame' nie gediend. Dèsse die meense vur derre kop stôotte, daor hasse nog gin èèrg in. Zij waar den baos en et gebeurde zôo zij wô, al moes den onderste stêen boove koome. Dieje solex gebrökte ze nie asse

naor un vergadering van de voorgdij moes of naor et Vrouwengilde. Ze gong dan aaltij te voet. Asse wè verder moes gong ze meej de bus. Wanneer ze dan töskskaam, waar asset goed waar, alles klaor zôo zij et verordonneerd ha. De bedde waare gedekt der waar gestofzèùgd, de èèrpel stonden op en de gruunte waar bekaant gaor. Netuurluk geleufde ze die zusjes van ons nie op der woord. Ze ging meej dere vinger over de bovenkaant van de kaomerdeur, waarveur ze dan irst op et trepke klom, aanders kosser nie bij en dieje vinger wier zwart. Och stomme trut, die ik ben, dòcht ons Gonnie, ik had et kunne weete.

‘Wie moes der vendaog stoffen en zèùge?’

‘Ikke’, zi ons Gonnie meej un schuldbewust gezicht.

‘Ik moes zôveul doen dètter dè hillemaol bij is ingeschoote, mar ik doe et naa nog wel efkes’, ze pakte achter mekaare den stofdoek om dieje bovenkaant van die deur alsnog af te veegen.

‘Om et de volgende keer niemer te vergeete, krèègde deze week gin traktement en dan ben ik nog héél schappelek meej oe, ik ha der nog bij kunne zeggen en koomende zondag binnenblèève. Laot et me nie merken dègger de kèntjes vanaf lôopt, ge zult der vur boete.’

Han die zusjes nog volop staon te zingen terwèèl ze de bedde dekte, stoffen of eten kôokte, naa keeke ze alle twee of der zwaor weer op til waar. Ze vonden et nie rechtvèèrdig om vur zôiets onbenulligs as wè stof op de boovekaant van un deur un week traktement te moete misse. Ze moese der toch al zôveul van betaole. Et waare wel elke week un paar nylons, wôdde nie hebbe dè jongens oe nao rieke meej:

‘Dieje ladder wil ik wel ens opklimmen en liefst tot boven toe’. Oew haor moes om de zôveul tèèd gepermenent wòrre, wôdde nie vur schut lôopen.

Agge dan nog wel ens stiekem nòr de bioscoop gingt of wègge hillemaol nie mocht, gongt daanse, dan kwaamde al hillemaol geld te kort.

Die mèskes, mèn zusjes klaogden dan dere nôod bij wie anders dan bij de aawere bruurs. Onder aandere bij mèn:

‘Lodewijk, ik maag aaltij mar êene zaoterdag in de maond gaon en moet dan nog om tien uur tös zèèn. Kunde gij daor ens niks van zeggen?’ Ik kos daor wèèinig òndoan. Ik kos nie tegen onze paa en et stiefke zegge:

‘Löster ens, gift die mèskes ens wè meer vrijheid, haawt ze nie zôo strak, ze zèèn ok mar êene keer jong.’

Ik heur ze’t al zeggen: ‘Waor moeide gij oew èège meej, ik geleuf dègge meer dan zat òn oew èège hèt, ge hoeft die meide nie op te steuke, die zèèn bekwaom zat vur der èège. Verrekte snotneus dègge zèèt.’

Netuurluk hak, dè gezééver mêer dan zat, ens gezeed:

‘Witte wègge doet, ge hèt kost en inwoning, ge hèt un maongeld, ge stuurt gewoon un kaortje nòr der toe meej derop ik koom niemer tès.’

Dè hak netuurluk hillemaol nie moete zegge, zon stomme trut gong teegen et stiefke trug vertellen:

‘Onze Lodewijk heej gezeed dè ik niemer tös moet koome.’

Wèsse teege mèn ha gezeet, daor maakte ze mar gin melding van. Ik krêeg et op men brôod, ik waar den opsteuker, ik wier zwart gemaakt en nie allêen ik. Lia moes der ok òn gelêuve. Hozet flikte, weet ik nie mar et teege mekaara alles vertellen waar der niemer bij. Ze wies wantrouwe te zaaien op un geraffineerde menier. Wiese wij vruuger alles of bekaant alles van mekaar, naa wies ik niks mir. Meej men bruurs blêef alles zôas et waar, die krêeg ze nie op der haand al deej ze nog zôo der best. Zôo kon ze zonder êenige reeje beverbild ons Jaoneke zwart gaon staon te maake:

‘Dè vèùl lillik klèèn menneke, niks doet ie as ge’m iets vraogt, bij aander meense doet ie alles mar as hier iets moet gebeure, heej meneer ginne tède.’

Ze dòcht zeker dè ik dan ok wel kaod op ons Jaoneke zo wòrre. Mooi nie, ik gaaf nog gin antwoord op dè

gemaauw. Meej zon pròtjes hasse meer sukses bij de mèskes, daordeur wier der steeds minder teege mèn verteld, wè eigelek wir nie zôo èèrg waar, hoefde ik men èège ok minder druk te maoke. Dèsse ok Lia zwart maokte as un grôot aawoer, hèk aaltij hil èèrg gevonden.

Ik deej toch percies wèk gèère deej. Zôo fietste ik dus geregeld nòr ons taante Gerrie op ene vrije dag. Op den irste den biste zondag in maai, die zij, et stiefke bij ons, meejmaokte, fietste ik meej Lia, zôas wij gewoon waare nòr Den Bosch. Vur dag en daauw, vur dètter iemand op waar, reeje wij weg. Nao in Den Bosch in de Sint Jan nòr de kerk te zèèn gewist, fietste wij over Boxtel nòr ons taante Gerrie. Daor aate wij meej, daor voetbalde ik meej mèn nèèven en kletste Lia meej taante Gerrie over alles en nog wè. Daor kwaame wij aon de weet dè ons Corrie, et jaor derveur nie op vekaansie waar gewist bij hullie mar bij un zuster van et stiefke, bij die ongelukkige boerin.

‘Hoese dè wies’, wô Lia weete.

‘Nou ze kwaam hier langs, volgens mèn expres, want wè moete hier koome doen, zon end ôt de buurt. Daor waar un nogal dikkig mèske bij en ene jonge, die volgens mèn spastisch waar want hij zwaaide meej zen linkerbêen en kos zenne kop nie stil haawe. Ik wies wie’t waare want die hak op de bröloft van ôome Govert gezien. Et waar of ik ene steek in mèn hart krèeg. Al die jaore, sinds ons Mina dôod is, isse hier in augustus op vekaansie gewist en naa ineens niemer.’

Ons Lia en ik vonde dè un lage rotstreek. Wè ha ons taante Gerrie ineens misdaon. Ik zô’t gaaw genog òn de weet koome. Toen ik diejen irste zondag in maai ’s aovens om elf uur tôskwaam, waare ze nog op. Ze han speciaol op mèn staon te wòchte schènt, anders laage ze al lang en brêed in derre nist al of nie te slaope.

‘Waar hède gij den hille dag gezeete?’ Zôiets vroege ze nôt. Netuurluk moessie dè vraoge van heur, dè vuulde ik gewoon òn men waoter.

‘Net as aaltij op den irste zondag in maai zèèn wij nòr Den Bosch gewist en van daorèùt zèèn we nòr ons taante Gerrie gegaon.’

‘Ooh’, zittie, meer nie en ze mercheerden aachter mekaare nòr de vurkaomer.

‘Weltruste dan’, kos ik nog net zègge mar krêeg ginne ‘weltruste’ trug.

Ik gao dieje woensdag derop ons Lia in der betrekking ophaole. Ze stao, hoe isset meugluk al klaor. We kunne dus nog ene flinke blok omfietse vur dè we nòr hullie thèùs gaon.

‘Witte wieter bij ons mevrouw òn de deur is gewist giestere?’

‘Ikke nie, hoe moet ik weete wieter bè jouw mevrouw òn de deur is gewist.’

‘Jullie moeder’. ‘Ons moeder is dôod’. ‘Ik bedoel jouw stiefmoeder’. ‘Wè moet die bij jullie mevrouw koome doen, vraog ik men èège aaf.’

‘Om un uur of elf gao de bel, ik ben òn et stofzèuge dus mevrouw doe de deur oopen en daor stao mevrouw van den Bredevoort, zôo stelt ze der èège tenminste veur.

‘Ik zou Lia graag spreken’, zeej ze tegen mevrouw. Ons mevrouw roept:

‘Lia, de moeder van Lodewijk wil jou spreken.’ Ik denk wè moet die naa van me hebben. Ik zet de stofzèuger èùt, doe menne schort aaf en lôop de gang in.

‘Ga hier maar even in,’ zeej mevrouw tegen heur en mèn en doe de deur van de rèèchtse vurkaomer oope. Wij gaon nòr binnen en ik gao, hartstikke nuuwsgierig mar vast zitte.

‘Jè waor ik vur koom isset volgende’, stikt ze van wal ‘ik vèèn dè sinds de moeder van Lodewijk dôod is, de zusters van zen moeder gin familie mir zèèn. Hij heej naa nuuwe familie en wel mèn familie. Ik wil nie hebbe dettie nog ôot bij die zusters van hullie moeder over de vloer komt, dè kwaam ik mar efkes zegge.’

Lia wies nie wèsse heurde mar kwaam nog wel zoveul bij der positieven om ze van repliek te diene.

‘Dè vertelde gij Lodewijk zelf mar, ik ben nie meej em getrouwd en dan nog, dè maakt ie zelf wel èt.

Ik ben de kaomer ötgelöope de vurdeur hék oopegedaon en ze is zonder dèk nog un woord gezeej heb nòr bèute gegaon.’

Op de woensdagaovend die op dieje zondag volgde krêeg ik dus dè verhaol te heure van ons Lia. Hakket òn dè stiefke, zôo noemde ik ze aaltij in men èège, gevraoge, ze zo gezeed hebbe dè Lia de zaak opnaaide want ze waar daor nog nôot gewist. Ik wies, et ha gin zin verhaol te gaon haole, ze zo alles ontkennen en de zaak omdraaie, zôo goed kende ik ze vort wel.

Eén ding wies ik naa vort zeker, de familie van ons moeder waar niemer welkom op de Klinkert en wij moese die familie ok vort mar links laote ligge.

ONZE PAA VÈFTIG JAOR

De familie van ons moederskaant zo nog êene keer op un fist bij ons ötgenodigd wòrre. Ze kosse der nie onderèt want ze waaren ok bij de familie van ons moeder nog aaltij bij elk fist ötgenodigd gewist. Omdèt aandere te druk en te duur zo wòrre, waare die nao de middag en heur familie vur de middag 'verzocht'.

We moese al vruug öt ons bed op dieje koninginnedag. Nie dèttie tegelèk meeje Juliaantje verjaorde, mar op dieje dag waar iederêen vrij. In de kepèl van de Clarissen han ze un mis besteld ter naogedaachtenis òn ons moeder. Et kos der aaf nao vèf jaor en daor waar et nie zò duur as in de perochiekerk. Om kwart vur zeuve zaat iederêen, ok die vur dag en naacht in dienst waaren in de kerk. Den dag is lang agge om half aacht oew bròod al achter de kieze hèt en et schòn weer is. Ik heb men fiets gevat en zè ene flinke toer gaon doen zòas dè hiet. Niemand hatter zin om meeje te gaon. Ik fiets dur un bos, of ik daor môog fietse wies ik nie, et waar der schòn en ik kwaam langs un ven waar ene meens al zaat te vissen. Ik zeg gewoon goeiemèerge en rij deur. Ik zie den ötgang en rij rècht in de èrme van ene gròote rijkspolitieman. Ik zie ene gigantische snor in verschillende kleuren. Ik stop, netuurluk stop ik vur dèttie zeeje dèk dè moet.

'Hebt u een vergunning om in dit gebied te mogen komen?', vraogt ie mèn héél gewichtig ònkèkend.

'Ikke nie, moet dè dan?' vraog ik hil onderdanig, hoe onderdaniger hoe minder kaans op un perces wies ik öt ervaring.

'In dit gebied mag je alleen komen als je lid bent van Het Brabants Landschap of Natuurmonumenten. Draai je eens om en kijk eens omhoog, zie je dat bord?'

'Netuurluk zie ik dè, mar dè hèk toen straks nie gezien'.

‘Dat zeggen ze allemaal, het is dat het vandaag Koninginnedag is anders had ik u moeten bekeuren. Goeiemorgen’.

Ik ha nog wille zegge dèk ergens aandere dè bos waar ingefietst en dè daor gin bord hong. Wie gaoter trouwes assie òn’t fietsen is den hille tèèd omhòog zitte te kèèke, dan zèède nie wèès en rijde overal tegenaon.

Ik vond dèk wel un fleske bier ha verdiend want ik ha un beheurlek end gereeye en dorst gekreege, nie te wèèinig. Et wier onderhaand etenstèèd en daor wier verordonneerd dèk Lia moes gaon haole want zij môog op deze fisteleke dag meej koome middagmaole. Stiefkes’ familie waar op volle sterkte present en han ok ammòl un glaoske vur der staon.

Et waar nog un hil gepaas en gemeet vur dè iederêen zaat òn den fisteleke dis. Ons Lia presenteerde der èège aon om de soep op te scheppe. Warempel ze môoget. Den Engel des Heere wier dur et stiefke vurgebied en iederêen begos zen soep naor binne te werke. Daor zaate der bij dietem te hêet vonden en dèrom zaate te slùrpen. Ik kos der slèècht iets van zegge mar ik vond et nie heure. Soep hasse zat gemaakt, de kraon hoefde mar open te draaie, zegge ze wel ens vur de gein.

We kreege zèuver borde vur de èèrpel. Jè ze han naa goei hulp bij et omwaase. Lia moes mar vast die soepborden afsoppen dan kos ‘mevrouw’ der èège meej de gaste bezig haawe. Iederêen schepte zoveul assie lustte op zen bord en schepte de saus, diesse deze keer in un zjuukom han gedaon der overheene. Jè vur deeze keer han ze die mar ens öt de kaast gehaold en afgestoft, die zjuukom. Meej den blomkôol waar et krap aon, der waar mar êen sôort gruunte. De liste ha mar êen strökske, hij mopperde nie, mar òn de burt zènde, om ene gehaktbol öt de pan te prikken, prikten ie mis en toen hadde dè gezicht moete zien. Ineens gròote peniek in de tent. De nuuwe ôome, de man van Miep, die dè overkwaam, ha ginne gehaktbol, wè naa. ‘Stiefke’ ha de oplossing, Lia wier dringend verzocht heure gehaktbol in te leeveren. Ons Lia

zaat der nie meej. Ze waar nie zôo gek op vléés en zeker nie op gehaktbolle die aon ene kaant zwart zaagen en waor ge un kapmes vur nôodig hadt om dur heene te koome. Gelukkig ha dieje nuuwe, of moet ik zegge 'neie' ôome, zen èège taande nog. Ok de pudding op bottrammebordjes, deze keer môogder bessesap overheene gieten omdèt fist waar, ha nie dè, wèt had moete ôtstraole, zak mar zegge.

Ha de familie van ons moeder, die 's middags kwaame dè geweete, ze zon zeker gezeed hebbe.

'Dè waar ons Mina nie overkoomen, agge daor moest blèèven eten waar der aaltij meer dan zat', gelukkig vur et 'stiefke', naa wiese ze niks en kosse ze der ok nie over kletsen.

's Aovens hèk nog vurgedraoge, wè dè stao me niemer bij mar et gebeurde op de plòts en iederéén kosset zien want omdèt et zon schôn weer waar han ze de töndeuren opengezet en dè gebeurde nie gaaw. Ok et kedoo dettie van ons krêeg is in de vergetelheid geraokt. Ik zo niemer weete wè wij dieje meens op dieje vur hum gedenkwaardige dag gegeeve hebbe. Van de familie hattie un paor kiesjes sigaaren en un paor flesse snevel kedoo gehad. Wij krêege de man twee flesskes bier. Oud Bruin, dè vonde wij lekker zuut, et vrouwvolk deej der èège te goed òn de boerejongens of lepelden un advocaotje nòr binnen.

Et waar de liste keer dè de familie van ons moeder op de Klinkert nog op un fist zèn gewist, bij ons tès dus.

ALLES GEREGELD

Ze hattet vur mekaare, in un goei jaor hasse ene stevige greep op et doen en laote, op et rèèle en zèèle van de Van Bredevoortkes. Onze paa, die et vruuger wel ens nie meej ons moeder eens kos zèèn, stond in alles vierkaant achter heur. Al raokte et kaant noch wal, al hattie vruuger iets aandere beweerd, naa was ie et hillemaol meej heur eens. Wè zij in dere kop ha, hasse nie in der kont. De mèskes hasse hillemaol onder den dèùm, ze hatter gin omkèèke mir nao, naa ze vur dag en naacht in betrekking waare. Nie allemaol, telkens wanneer der intje van de stofdoekeleergang kwaam moes de 'tèùswerkster der èùt en krêeg de 'afgestudeerde' de edele taak ons eete te kooke, de waas te doen, ons bedde te dekken en de zaak meej schôn haawe. Et 'stiefke' ha daor gin tèèd veur. In allerlei organisaties hasse der kont ingedraaid, ik heb der al enkele genoemd. Wij as jongens vonden dè mar niks, dèsse schôn weer spulde over de rugge van de mèskes, ons zusjes. Wij hielpe ze wel, de mèskes, asse ens ene keer ergens nòr toe wôn en ze dan wir om tien uur tös moese zèèn, wè netuurluk ginne tèèd waar, asset ergens gezellig waar. Wij haolde ze dan op en bròchte ze nòr der betrekking of asse nog nie 'òtbesteed' waare, blêeve wij op en maokte de deur open en liete ze achterom binne, dan han die twee in de vurkaomer der ok ginnen weet van. Hoe laot dè wij ònkwaame wiesse ze wel. Elken aovend moesse ze dere nist èùt om mèn binne te laote. Teegen ons, de drie manskèrels han ze nie dörve zegge hoe laot ze tös moese zèèn.

'Kunde gij nie irder ònkoome', krêeg ik steevast nòr menne kop.

'Nèè dè kan ik nie', zi ik dan mar. Verbild oe dèk iedere aovend vur tien uur tös ha moete zèèn, we waaren al in de twintigste euw en den elektriëk waar al òtgevonden. Ik gong dan mistal ok nog nie nòr bed, vatte mèn boek dèk

onderhaande ha en dè lekker spannend begos te wòrre. Nie vur lang, et is of ze't rooke:

'Mèèrge vruug hèddet licht vur niks en kunder nie èùt', verkondigde un figuur, gekleed in un lang hemd meej slippen en gin broek òn, die ineens öt et niks opdook. Jè onze paa. Hij draaide achter mekaare et licht èùt en ik klauterde in den donkere de trap op en hij vond de weg trug nòr de beddekoets, meej zen 'zoete' lief in Morpheus' èèrmen, in den blènde.

In et weekend waar ik mistal den irste die 's aovens töskwaam. Ik wòchte dan op onze Co. Bij Lia tès moesse de vrijers der om half elf èùt, dus. Ik laas dan in mèn boek, ik ha aaltij wel iets te leezen. Ik dook dan irst de kelder in waor de flesse meej drank, snevel, konjak anisette, crème de cacao en nog wè aander spul in et gelid neffe mekaare op de keldervloer stonde. Mistal viet ik de fles waor nog et miste inzaat. Ik zette menne dèùm ongeveer ene halve centimeter onder et pèèl in de fles, schroefde den dop deraaf en naam ene slok. Zòo, dòcht ik dan, dè merkt gin meens.

Dèsse dè wel merkte, daor kwaam ik un paor weeke laoter achter. Ik koom tès, pak men boek, legget op toffel en dèùk de kelder in en grèèp mis, in de kelder han we gin licht, mar ok op et gevuul gin fles mir te bekennen.

Onze Co kwaam mistal om un uur of êen aon en ons Jaoneke, nie veul laoter. Dè laag der aon, waor de mukkeltjes wònde, diese naor hès han moete brengen. Et irste wè onze Co di, assie binne waar, waar vaast tarief, in et keukekasje dèùke en un volle fles melk in êene teug nòr binne gieten. Ok et soepvlès waar nie heilig en al waar et dan nog mar halfgaor, hij vraat et op.

Teege die fles melk leegdrinke, wèttie in totaol mar drie keer geflikt heej han ze al gaaw un remedie gevonde. Ze kochte vort gesteriliseerde melk en ge hadt daorveur ene flessenopener nòdig. Onze Co lustte dieje melk nie en hij zo nie geweete hebbe waortie ene flessenopener ha moete gaon

zuuke. Et soepvléés wier pas 's zondagsmèèrges gekôokt, dus moes ie vort meej honger naor bed.

Deze zaoterdaggenaovend etzelfde liedje. Om elf uur zit ik al meej men boek en hèk al ene slok konjak nòr binne gegooten. Onze Co waar wè laoter as aandars:

‘Zitter niks achter op menne jas want ik heb meej un mèdje in et wandelpark ligge vrije.’ Ik zaag niks, hij hoefde zen èège nie ongerust te maoke, net as dieje keer toen onze paa nog nie hertrouwd waar. Hij komt op zonne zaoterdaggenaovend tèùs, onze paa gong toen nog nie zôo vruug naor bed, zeej onze paa teegen em:

‘Co draait oe èègen ens om’, onze Co krêeg de schrik van zen lèève. Zonner maaste spelden of blaojer òn menne jas hange?, schiet et dur zenne kop. Un half uur van tevurre hattie der nog intje af ligge lekken, en nie opgelet waor ie laag.

‘Ik zal mèèrge teegen ons Treeske zegge dèsse dieje zêùm van oewe jas der instikt, hij hangt der naa half èùt.’

Onze Co wies nie hoe gaaw ie booven moes koome, wè hattie in zenne piepzak gezeeten.

Intussen blêef ons Jaoneke mar weg, et waar ondertussen al drie uur en et soepvléés ha onze Co al hillemaol op en de fles melk waar ok al lang leeg vur de liste keer, mar dè wiessie toen nog nie.

‘We gaon nòr bed’, zeg ik. ‘Ik ôok’, zeej onze Co.

Wij de trap op en zachtjes ons kaomer in. Ons Fraanske môoge we nie wakker maoke netuurlek. Wij zèn in slaop gevallen en 's zondagsmèèrgens zèn wij om half neegen opgestaon vur de mis van kwart over neegen. Ik zaag ok dè ons Jaoneke neffen onze Co laag. Onze Co ha daor niks van gemerkt. Wij nòr de mis, aaltij etzelfde liedje, op oew stuultje hangen, aandars gong de vouw öt oew broek. Half slaopend de preek over oe heene laote koomen en nòr de communiebank om meej oew tong öt oew bakkes de pestoor öt te nôodige daor Jezus Christus op te legge. Mistal plekte die òn oew verhemelte vaast en zaate de hille mis meej oew

tong vort te vrêuke om em los te krèège en dur te slikken. Meej oew taande môogder nie ònkoome, ge zot em zeer kunne doen, onze Heer en Verlosser, han z'ons vruuger wèèsgemaakt.

Tèùs stond de pan spek al ötnoodigend op toffel en nao dëtter gebid waar, daor wier nie gegeeten of der moes gebid zèèn, rèègde wij un stukske brôod òn onze vörk en sopte dè in et hêete spekvèt. Nie te diep, aander meense won ok òn de burt koomen. Et stiefke nie, die zaat van un kortelètje te geniete, wè wij ok wel liever han gehad, mar òn ons wier dè nie gevraoge. Veul wier der nie gezeej tot ineens et stiefke tegen onze Co begient op te speule, van:

'Wè zèèn dè naa toch vur streeken om 's mèèrgens om half vèèf òn te koome, ge kost bekaant niemer op oew bêene staon, zôo zat as ge waart'.

Onze Co, en ik netuurlek ôok, 'dè waar ons Jaoneke'.

'Hoe komde gullie daor naa bij, ik zèè toch nie blènd'. Ons Jaoneke maakte der mar meej ene kwinkslag un end òn deze kwestie, dur teege der te zegge:

'Wie waar der naa zat, gij of ikke?' Iederéén laage netuurluk, allêen zij begos smèrrig te kèèke en onze paa di net of et hum nie intresseerde.

Ze zi mar niks mir, et stiefke. Netuurluk hasse dere bril 's naachts ok nie op, dè zal wel meegespuld hebbe want om dur dieje bril iets te kunne zien moeste irst ene verrekèèker opzetten.

Om van hil dè gedonder, elke aovend öt oewe nest moete koomen om de deur open te maoken, af te zèèn, han ze iederéen wel ene sleutel kunne geeve. 'Kam nicht im frage', om der mar ens wè bèùtenlaands teegen òn te gooien. Et zo veul minder trammelant gekost hebbe.

Zôo stonden wij meej Tilburgse kermis, 's zondags-middags om un uur of vier meej wel tien man op de plòts. Et achterpoortje had der intje van ons opengemaakt dur der overheene te klimmen en de knip der af te doen. We kosse der verder nie in. Tegenover de vrèmde dieter bij waare,

stonde wij ons èège un bietje kepot te schaome. Un paor vriendinne begosse al van:

‘Als wij ergens heen gaan en daar zou niemand zijn om de deur open te maken of onze ouders zouden al in bed liggen, wij hebben allemaal een sleutel, zodat we binnen kunnen wanneer we willen’

Die meidjes han goei lullen. Eén geluk, de kermis viel in de zomer en et regende nie.

‘Ik zal ens kèèke of ik hier ginne sleutel tusse heb zitte, die misschien paast’. Ik ha de sleutels van et KAJ-gebouw aaltij bij me, want ik zaat in et bestuur en moes et ’s aovens aaltij afslèùten as de activiteiten en de vergaderinge waaren afgelôopen.

Ik perbeerde un paor sleutels in et sleutelgat van de töndeuren. Ineens kos ik der intje hillemaol durdraaien en klik de deur kos open.

Wij meej zen ammòlle naor binnen en thee gezet. In de kuukskestrommel zaat genoeg om iederên iets te geeve. Nao en paor uur, et waar al nao zessen en we begosse al van:

‘Zulle we onderhaand ens brôod gaon smèère en koffie zette’, stonden ze ineens binnen in de kaomer. We han ze nie veur binnen heure koome.

‘Wie gift jullie et rèècht om hier zôo mar binne te dringen as wij nie tös zèèn?’ vroeg onze paa òn niemand in et besunder.

Ik naam mar et woord, want iederêen blêef mar zwèège:

‘Toen wij thöskwaame, Lia en ik, stonde der al un hil stel te wòchte. Ik heb toen menne sleutelbos gevat en zôo lang geperbeerd op et slot van de töndeure tot der intje paaste. Hak dè nie gedaon dan han wij mêer dan twee uur bèùte op jullie moete staon wòchte’

‘Daor hebbe wij niks meej te maoke’, deej et stiefke ok nog enen dèùt in et zèkske. ‘As wij nie thös zèèn hedde gullie hier niks te maoke en ene sleutel krèègde ginne. Ik hè al lang spèèt dèk dè geld van de Gruyter onder jullie verdild

heb'. Ok van dè geld van de todde zalde vort nuchter blèève. Van zukke streken zèèn onze paa en ikke nie gediend, inbrekers dègge zèèt'. Die zusjes stonde der èège kepot te schaome, wè moese die vriendinne wel nie denke.

Waorum dè onze paa der bij gehaold moes wòrre, snapte ik nie hillemaol. Dè geld van 'Piet den Dief', de tien percent korting, die ge op de bôodschappe krêegt, wiere opgespaord. Wij krêege dè geld, gedild dur 'veul' as un sôort toeslag op ons kermisgeld. Ons kermisgeld waar et vekaansiegeld dè we op ons wèèrk beurde en dè we hillemaol zelf mòoge besteeje. Bij de coöperasie vongde mar ene keer per jaor dividend en dè waar nie zôveul, dus gonge wij vort bij de Gruyter bôodschappe doen. Ok et snuupke van de week waar netuurluk nôot weg mar dè waar wir meer vur klèèn kènder, want mistal zuurkes, waor ik nie weg van waar. Zij ha dè ingevoerd, as om te laote zien dèssset goed meeje ons vur ha. Dè geld van de todde stelde allêen wè veur assen veul wol bij ha gezeete. Wol bròcht ene gulden de kilo op bij de todde jood. Ze dôrfde nie te zeggen, volgende week gin traktement omdè ik et waar. Ha êen van ons mèskes et geflikt, ze waar heur traktement minstens vur un week kwèèt gewist. Volgend jaor bende gij et lang vergeeten en anders dôrfde dè toch nie, dôcht ik nog.

Gelukkig hak naa ene sleutel die paaste, mar nie lang de week der op zaat er al un aander slot in de töndeuren. Of we et jaor derop nog centen van de Gruyter en de todde jood hebbe verdild meeje de kermis, weet ik niemer.

UN BEWOOGGE JAOR

Agge serieus verkering kreegt moeste gaon spaore vur oewe ötzet, vur meubels vur keukespulle. Jao waor moeste eigelek nie vur spaore. Dè viel nie meej. Ge moest spaore van oew traktement en dè waar ok nie om et hosanna bij òn te heffen. Et irste kedoo dèk òn ons Lia gaaf op heure verjaordag waar ene zilvere rôozekraans. Zôo godsdienstig, of der niks nuttigers vur gekocht ha kunnen wòrre. Et waar et rotsvaaste, tot in het mèèrg van oew botten, geïndocctrineerde gelôof det oe zôiets deej kôope. Duuzend aandere dingen waare vurnaomer gewist en waare beter van paas gekoome. Nèè daor zo nog veul waoter dur de Laai strôome vur dè Lodewijk van dieje laast, die toen nog nie as zôdaonig gevuild wier, dè kattelieke gelôof, bevrijd zo zèèn.

Daor moes gespaord wòrre vur et kedoo dèsse òn hullië Henk, zon gaon geven bij zen priesterwijding et komende jaor, bij Lia tèùs. Hij moes van ons un driestel, dè wil zegge drie kezuifels krèège, dan kossie un mis meej drie heere doen. Alledrie in etzelfde pak. Wè dè kostte? Ene rib öt ons lèèf. Et waar un eer dètter iemand öt de familie 'geroepen was tot de tafel des Heren'. Ge wiert gin priester omdègge dè gère did, nèè ge wiert geroepen. Iemand die priester wier ha un stem geheard, die zi:

'Ik roep u om uw leven in dienst te stellen van Jezus Christus en in zijn naam alle mensen tot den Heer te brengen. Tevens bedienaar te worden van de sacramenten en het geloof uit te dragen en je erin te verdiepen.' Òn dieje roep moeste geheur geeven, anders waarde ginne goeie katteliek. Ik waar misschien òn êene kaant dôof want ik hè nôot ginne roep geheard.

Et jaor waar wè kwakkelèèchtig begonne. Dan vroor et un paor graode dan dooide et wir en waaide of störmde et.

Ik werkte ondertussen bij De Stem in Berdao. Bij dieje vurrige baos, waor ik op aonraoje van menne leraar naor toe waar gegaon, hak ginnen aord gekreegen. Elke dag bioscoopbiljetten zetten, daor krèègde ene sik van. Ik hatter ok nog bekaant mèn ontslag gekreegen, in iedergeval ene dag geschorst gewist. Ik ha ene jongere collega, die laag te kliere teege zen scheene geschupt. Die zette un kèèl op of ie vermoord wier en der waare der un paor nie te lui om den baos te gaon verwittigen. Ik kos achtermekare menne jas vatten en ik mocht allêen trugkoomen as de vadder van dieje jongen un briefke meejsaaf dèttie dè nie zôo èèrg vond dèk em geschupt ha. Dè di dieje meens gèère.

‘Et is af en toe ene verrèkkese klier ons Jantje.’

Dan waar ik bij menne vurrige baos wel tien keer ontslaoge kunne wòrre, daor wier wè afgevochten sewèèle. Ik wo mesjienezetter wòrre en dè kos, ik moes der wel elke dag vur naor Berdao en om de week 's nachts werke, mar dè hak der gèère vur over.

End februari begos et ineens te vrieze. Nie zachtjes nèè ongewoon streng. Elke dag ha de trein vertraoging van soms wel un uur. Dè kwaam omdè de deure bekaant ammdl zaate dichtgevroren en al de meense, dieter öt wilde dur êen deur moese. Wij moese der dan dur die deur ok wir in. De Elfstedentocht wier wir ens gehaawe en dè waar nog mar twee jaor geleeje. Jeen van den Berg won em wir, vur de twidde keer.

Dè onze opa dôod waar gegaon, heurde we via via. Ik gelêuf nie dètter un rouwkaort òn te paas kwaam. Òt zon gat liete ze dè nog dur enne dôodbidder melden. Ik en al men bruurs en zusters, die zon end kosse lôope, meej de fiets kos nie, vuls te koud en te glad, zon ter begraofenis gaon. Wij han ons èège goed ingepakt. Ons pyjamabroek aongehaawe want un lange onderbroek net as onze paa han we gin. Onze Co wel want die hatter intje òngetrokke van militaire dienst, dieje rommel hattie meejgekreege toen ie afzwaaide. Ok zenne soldaotenuverjas kwaam naa goed van paas. Ik ha ok

men kiesjes aongetrokke, die ik mistal droeg assik gong schòtse, om der men èèzers onder te schroeve. Gelukkig hak ene dikke wenterjas en op menne kop un alpinopet. Zon lèère muts meej oorlappe, die wij hil den oorlog gedraoge han, zon naa wel van paas gekoome zèèn. Zunde, al hil lang versleeten en te klèèn.

Om aacht uur doken wij de vrieskou in meej de wènd rèècht op kop. Nòr den Heuvel waar zon tien minuute lóope en hoefde we nie al te lang op de bus te wòchte. Binnen et half uur moesse we al wir òtstappen en begosse we aon, wè in mèn geheuge stao gegrift as de pooltocht. Over vaastgevroore sneuw, òtkèèke degge nie òtschôoft. Diep weggedoken in de kraog van oewe jas om de wènd mar nie te vuule. Ons haande diep in ons zakke, rèècht vuròtkèèkend, niks zeggend liepen we daar in et bevroore laand op weg nòr un begraofenis. Ene schaomele troep, verloren in un witte wereld. Wij ginge hum begraove, de meens van 86 jaor, onze opa, die eigeluk dôodgevroore waar omdèttie midden in de naacht nòr bèùte ha moete vluchte meej zen vrouw. De musterd, die neffe de plattebèùs laag, waar in de fik gevloogen. Omdet zôo meraokels koud waar han ze die kachel nie òt laote gaon. Zen vrouw laag naa meej un dubbele longontsteking in et gaasthèùs. De buure han den braand nog op tèèd kunne blussen. Onze opa waar der òn bezweken, dè aawe lèèf ha dè temperatuurverschil niemer òn gekund.

Un dikke drie ketier han we wel gelóope, vur dè we in et kefee ons èège efkes kosse wèèrme, vur de òtvaart in de tegenover geleege kerk begos. De misdienèèrs, ochèèrm de mennekes, ze moese meej blóote haande die misbelle laote rinkelke. De pestoor ha handschoenen aon, die jungskes nie. Ze stonden der bij te janken. In die kerk han ze zeker gin kachel of der waar nie betaold om ze òn te maoke. Wij hebbe hil de òtvaart staon te stampen om ons voeten un bietje wèèrm te haawe. Ons haand hèn we allèen assen un krèùs gemaakt moes wòrre, òt onze zak gehaald. Op et kerkhof hebbe we nog un onze vader en weesgegroet, rondom de

kiest staonde, gebid. Der waar gin gat gegraove, de grond waar te hard bevroore gewist. Onze opa wier daor allêen gelaoten in de kaaw. Wij wiese nie hoe gaaw we onze jas öt moese trekken en onze knieëns onder de toffel moese schèùven, in et kefee vlakbij de gloeiende kachel. We han onderhaand wel zin in un brôoike, koste wel zeggen. Et wier un reünie van alle nichten en nèève, de grôotste hêop waar der. Daor wiere aaw herinneringen opgehaold, groepsfoto's gemaakt, afspraake gemaakt. Et wier der nog gezelliger op toen de fles, volgens un aaw boeregebrèuk op toffel kwaam. Et is dètter iemand begraove wier en de muziek nie vurhaande, aandere han de burenen gedòcht wè vur fist is daor gaonde. De kaaw waar al un hil ènd öt de lucht en we han naa de wènd van achtere as we op et list van de middag op hès on gonge. Virtien daoge laoter moesse we wir op dezelfde expeditie. Mina, de vierde echtgenote van onzen opa waar on de longontsteking bezweeke, diese dieje nacht opgelôope ha. Et waar nog un graodje kaawer. Menne baos wê eigeluk wel weete hoeveul opa's en opoes ik eigeluk wel ha. Ik verzekerde em dèsse naa op waare. Ge krêegt der extra verlof veur om de naoste familie te kunne begraove.

Et wier wir ene barre tocht, daor stond nog meer wènd rèecht op kop. Ok deze keer stonden de misdienèers te janke zonder handschoenen. Wij stonden wir de hille mis te stampen om wèrm voete te haawe meeje ons haande in ons zakken en meeje de kraog omhêog. Ok vur Mina waar gin gat gegraove, ok zij wier allêen gelaote en zaate wij in un mum van tèd rond de kachel in de herberg on de koffie en de brôoikes. Twidde ronde. Gezellighèd kende ok deze keer ginne tèd en wiere de plekkers tegen un uur of zes stillekes verzocht of et gin tèd wier op hès on te gaon.

Onze paa as onze wettige vertegenwoordiger, et stiefke waar der nie bij, ha nog un bespreking meeje de bruur en zen vrouw en de zusters meeje onhang van ons moeder om te kèeke wèsse naogelaote han die twee, die zôo onnêuzel on hullie ènd waare gekoome. De zoon kêek hillemaol sip want

daor kwaam un pepier boove toffel dettie hullië vadder nog duuzend gulden schuldig waar, van toen ie trouwde. Hij ha die toen van hum gelind en der eigeluk nôot mir òn gedòcht, die trug te betaole. Die vloekte wel efkes, dè geef ik oe op un briefke, want gullie raoie et al, Lodewijk zaat er meejen snuffert bij. Ik ha nog gin zin gehad om naor hès te gaon en trouwes ons Thea ha ok moeten blèève want die waar al êenentwintig en de rest van de ôoms en taantes dòchte dè ok ik al meerderjaorig waar. Onze pa dòcht dèttie ok wè moes zeggen op dè geschèèn, dè onze opa postuum over zen èèg heen krêeg, nao de onthulling van die duuzend gulden.

‘Eén ding weet ik zeker’, zittie de woorden die ik nôot mir vergeete ben: ‘Ik zal mèn kènder beter ötzakke dan dèttie zen kènder heej gedaon’, dè sloeg op wè ons moeder indertèèd ha meejegekreegen. Ik dòcht aachtermekaar, dè zit dus wel snor want as ik volgend jaor wil gaon trouwen. Ik zal beheurluk wè geld meuge verwòchte. Helaas, onze meningen over de hoochte van et bedrag, bleeke toen et er op òn kwaam aorig öt elkaar te lóope, mar daor koome we nog wel òn toe.

Wij hebbe naoderhaand ok nog ene habbekrats gebeurde, wè dan de erfenis hiete. Veul waar et nie, we moese meejen te veule dêele. De zoon van zen vierde vrouw, die ok ene zoon ha, die meedilde en omdè zèn moeder onze opa ha overlèèfd, gong die meejen et gròotste gedilte van de bèut slèèpen en han de oom en taantes en wij netuurluk et naokèèke.

In maart van dè jaor moese we op ene zaoterdaggemèèrge naor Den Bosch, nie naor de Sint Jan. In de êen of aander kepèl van un nonneklôoster wier Henk diaken geweeje. Daor moesse wij bij zèn netuurlek. Ik kwaam rèècht öt de naachtdienst mar waar nog wel efkes nòr et badhès gewist. Daor waar et ’s mèèrges om zeuven uur nog nie druk. Naa kostte et mèn tenminste ginne verlofdag. Ik hèt wel geweete, ’s middags om un uur of drie krêeg ik de klap van de man meejen den haomer, zôo ze dè noemen. In die kepèl kos ik men ôoge nog meejen veul moeite open haawe,

want zôo spannend waar et ammòl nie en ge verstondt der toch ginne moer van, alles ging toen nog in et latijn. Meej Paose dè jaor, verloofde wij ons èège. We han wè gebakjes gehaold en de beste vrienden un kaortje gestuurd. Netuurlek waare ze et der bij ons tèus wir ens nie meej eens.

‘Waor is die flauwe kul naa wir goed veur, ge zult oew centen nog hard genoeg nôodig hebbe’, wier der gezeej. Op et fistje ’s aovens, dôrfde ze nie weg te blèève, ze zon wel un figuur geslaon hebben.

Om ons op et huwelijk vur te bereie moesse we ok nog op retreaite. Ten irste kostte oe dè drie vrije daoge en ongeveer et toen astronomische bedrag van vèftien guldens. Zelf betaole Lodewijk:

‘Gij wilt toch gaon trouwe en dè kost geld’.

‘Mar ik ben toch drie daoge öt de kost’, bròcht ik der tegen in.

‘Hebbe wij ok ens geluk, hoeve we ok drie daoge nie nòr dieje kretiek, diege aaltij op et eete hèt, te löstere.’

Daor kos ik et meej doen, al krêeg ik wel de pest in. Ok ons Lia moes dè geld van der èèrmzaolige traktament ophoeste want wè geldzaoke betrof waar hullië vadder nog pinniger dan die van ons.

Wij gonge wel geschaaie op retrèète. Ikke nòr Vught bij de jezwieten en Lia nòr et Cenakel bij de nonne. We moesse nogal ens nen enkele keere nòr de kepèl en elke dag nòr de mis want bidde stond in un retrèète vurop. We krêege vurlichting van hoe we in mekaare moesse krèupe, om kiendjes te kunne maoke. Ge gongt in de irste plòts trouwen om vur naogelacht te zörge, daor waar et sacrement vur ötgevonde. Zôo zin ze dè netuurlek nie. Ze vertelden et ons as volgt.:

‘De vrouw ligt op haar rug, liefst op bed en spreidt haar benen. De man gaat op zijn knieën tussen haar benen zitten en brengt zijn penis, ik wies toen pas dè dieje plasser, dieje pissier, dieje lul plat gezeed, of zèèker op zen Tilbörigs, zôo hiette, in de opening, tussen haar benen, de vagina

genoemd, van de vrouw. Wij han der hil aander naome veur. We snapten in ieder geval wèttie bedoelde.

Volgens mèn hattie dur deez te vertellen al un overwinning op zèn èège behaold, want verder ging ie nie. Et kwaam der nogal beneepen èùt, vond ik. Et waar meer van; ik moet jullie deez wel vertellen, mar ik vèèn et eigelek nie gepaast en ik hattet liever vur me gehaawe. Hij vertelde beverbild nie, dègge dan den drang krêegt oewe penis der steeds verder in te douwen en dè op un gegeven moment et zaod dan naor bôte spèùt en in dieje vagina terèèchte komt. Dè dè zaod ammòl net ne strêûp dikkoppen ene wedstrijd haawt wie der as irste bij et aaike komt en daor binne perbeert te koome en inmiddels binne saome un nestje gaon bouwe en zôo et begien wordt van nuuw lèève. Hij vertelde ok nie dègge dan in un sôort jubelstemming kwaamt. Misschien wies ie dè ok wel nie, wèk naa ok wir nie gelêûf. Verbildt oe! Hij dôcht daor koome ze zelf wel achter. Ik vèèn dè te ver gaon vur mèn as paoter. Ik maag der nie eens òn denke want dan doe ik al zonde en naa moet ik et òn die jongemanne vertellen. Ik vèèn dè al èèrg genoeg, ik zal et zelf nôot meuge doen, hèk beloofd, in de gelofte van kuisheid. Van aander standjes han wij nog nôot geheurd, hij ok nie denk, dus moesse we et mar op zen 'missionaris' doen, zegge ze in Afrika en Azië, schijnbaar de effectiefste manier om kiendjes te maoken.

Ik heb in die daoge daor nog veul getafeltennisd en schèùn bakke wiere der ok zat verteld. Onder mekaare hèn wet nie over die vurlichting gehad. Daor wier in die daoge nog nie over gepraot. Trouwes daor liepe der un paor bij waarvan de toekomstige echtgenoot al op der liste bééne liep, wè die daor nog moesse koome leere, waar vur mèn un raodsel.

Bij ons tèùs waare ze nie zôo blij toen wij verslag won doen, van onze retrèètewederwaardigheden. Meej ons Lia hak toen al un lange waandeling gemaakt en alles besprooke wè we in die daoge te weete waare gekoome. Daor

in dè nonneklôoster han ze bij die meiden ene gynacoloog de techniek van de geslachtsdaad öt de doeke laote doen en daor waaren ene hōop geleerde woorden bij gebrökt.

‘Witte gij, Lodewijk wè ejaculaasie betêekent en koietus?’

‘Ikke nie’, moes ik eerlek bekenne, ‘gij wel dan?’.

‘Daor waren der un paor bij die vur kraomverpleegster òn et leere waaren en daor hèn wij et ’s aovens in bed òn gevraagd. Et zit zōo in mekaare as de man ene stèève krèègt en die stikt ie in de vagina van de vrouw en hij beweegt em op en neer en de vrouw beweegt meej dè hiet de koietus. Dè dan de man un zaadlozing krèègt, de ejaculaasie en dèsse dè zaod sperma noemen. Klaor koome hiet dè op zen gewoon Tilbörqs.’

‘Ik heb van jou naa mêer geleerd dan in drie daoge bij de paoters’.

‘Jao mar wij krêege ok vurlichting van ene vakman, moete mar denken’.

Lia ha nie in de gaote wè dè ammòl bij mèn losmaakte, et liefste hak ze op dè moment meej naor bed genoomen, om et ens öt te perbeere. Daor waar efkens gin bed te bekennen en om in de haai gaon te liggen et verkeerde jaorgetij.

‘Ge moet nie denken, agge over un jaor getrouwd zèèt en ge bent in verwòchting, dègge hier nog ééne stap over de vloer zet. Ons Corrie is nog vuls te jong en hoeft dè ammòl nog nie te weete’, wiere we vur dè we un woord gezeed han, dur onze vadder vast gewaorschouwd.

Of ie dè öt zen èège zi of dèt stiefke et ammòl al had vurgeknauwd, ik weet et nie mar ik ha wel un donkerbrèùn vermoeden. Et waar un ieder geval toch gin menier van doen om oe meej zukke dinge laastig te vallen as der in in de verste verte nog gin zicht waar op un trouwpartij.. Nōot mir iets vertellen wier ons devies. Nōot wier der iets van de positieve kaant bekeeke. Vanwaor dè aachterbakse, dè geheimzinnige?

Bij de KAJ, waor ik in et stadsbestuur de functie van penningmister vervulde, hielde we elk jaor jaorvergadering.

De besturen van de perochiële afdelingen van de KAJ kwaame dan op ene zondaggemèèrge bij mekaar in et KAJ-gebouw. As getrouwe kattelieken waare we irst ammòl op et Haaike nòr de mis gewist. Ik ha dan gezörgd dètter un koffietoffel klaorstond want dè waar tradisie. As iederèen dan zenne bèuk volha, begos de vergadering. De vurzitter hield zen jaorrede en de secretaris vertelde wètter et afgelôope jaor ammòl waar vurgevallen. Ok ik moes meeje de billen blôot. Laot naa de penningmister van un perochie un telfout ontdekken, in mèn financieel jaorverslag. Ik snapte der niks van. Meeje tweeje han we ene hillen aovend zitte tellen en nog ens zitte tellen. Et bleek öteindeluk over vèftien centen te gaon, die tekort waaren. Et wier me vergeeve mar ik ha wel zitten zwéete

Wij as kattelieke arbeidersjeugd deeje ok al aon ontwikkelingswèèrk. Dè stond eigeluk nog in de kenderschoene. In feite bestond et nog hillemol nie. Ons èège laand waar nog mar amper opgebouwd, dan denker toch nog nie aon om aander laande veurèùt te gaon helpen. Wij waren onze tèèd ver veurèùt. Daor zouwe vier jongens, vier kajotters, die timmerman, metselèèr of elektricien waren, worre ötgezonden en wel naor wè toen nog Tanganjika hiette. Ze zon daor twee jaor gaon werken vur un zakcentje. Ze zon der vur de trappisten un abdij gaon bouwe. Toen wier de opvatting nog gehuldigd dè biddende monniken, dur zôgenaomd meeje hullie bidden en vaaste, den hemel te bestörmen, God over zen hart zon kunnen laote strèèke om de meense daor in Afrika, net zôo veul kaanse te geeven om der èège te ontwikkelen, as dè wij krêege of al gekreege han. Wie die stelling ôot te berde heej gebròcht, weet ik nie mar ie wier wel gelêùfd. Et waar zelfs ôot de officiële leer van de kerk:

‘Mensen die zich volledig in dienst stellen van God zijn van een onschatbare waarde voor onze Moeder de

Heilige Kerk. Net of God ôot zo veraandere, in de katechismus leerde we dè vruuger al God was onveranderlijk. Wèèrom moes der dan nog gebid wòrre?

Ze zon der ok waoterputten gaon slaon, die irste ontwikkelingswerkers. Òn schôn waoter han ze daor un grôot gebrek. Rèèk zon ze van die 'missie' in ieder geval nie wòrre, gisteluk rèèker asset meejsaat. Ik zaag et ok wel zitte mar ten irste waar ik gin bouwvakker, ten twidde hak verkering en zo die bestaand zèèn teege twee jaor verstek laote gaon? Et vurnaomste bezwaor kwaam al van onze paa, zonder dèk gong of et op et woord gooide.

'Op den duur haolt dè daor toch niks èùt en ik kan jouw weekgeld nie misse.'

Dè liste ha wel et zwaorste gewooge.

Ze vlooge der nòr toe, de idealisten, meejs de KLM en wij, as bestuur, won der ammòl bij zèèn om ze te zien vertrekken.

Opgevouwen meejs zessen in ene volkswaoge kever van diocesaan aalmoezenier Jansen, onzen èège gisteleke leidsman waar nie zôo rèèk, dèttie aoto kos rije, toerden wij in de vruuge mèèrge nòr Schiphol. Blij dè we, der nao aanderhalf uur klem zitte, der ôt kosse en ons èège wir mônge beweuge. We zaage ze op un afstandje et vliegtèug inklimmen en nog ene keer nòr ons zwaaien, iets wè wij netuurlek ok deeje.

Vur de middag waare we wir tès en kos ik nog gaon werken, et ha mar ene halve snipperdag gekost.

Pas onder president Kennedy wier et mode om in un ontwikkelingslaand as vrijwilliger te gaon werken, wij as kattelieke arbeidersjeugd han hier ene pioniersrol vervuld.

Waorum en van wie et ôtging ben ik vergeete mar hil de jeugd en dan in et besunder de werkende jeugd wier in 1957 in Rôme verwòcht. Ze moese meejs zen ammòlle op visite bij de paus. Die hiete toen Pius de Twaalfde. Daor moes netuurlek vur gespaord wòrre want dè gong meer dan tweehonderd gulde koste. Wie o wie hatter toen tweehonderd

gulde? Toch waare der nog zat die dè reisje van un week meej won maoke. Wij hebbe verschillende acties gehaawe om geld bij mekaare te krèège. Zôo hen we un paosaaieractie gehaawe, meej wel virtig man zèn wij in Tilburg langs de deur gegaon om sèùkergoedaaier òn de man te brenge. Den irste prèès waar ene tillevisie. Omdètter niemand zen èège meldde vur dieje prèès hèn we de overgebleeven aaier opengemaakt. Et prèèswinnende aai waar nie verkocht gewòrre. Wij han dieje tillevisie nog nie òngeschaft, dus dè waar dubbele winst vur de Rômerèèzigers.

Op êen van onze kampen, die we elk jaor vur de werkende jeugd organiseerden, waar un tekort òn leiders.

‘Lodewijk’, zin den aalmoezenier en de vurzitter:

‘As gij deez’ jaor ens meej un groep, saome meej Keesje Smulders et kamp in den Hemelberg in Schaarsbergen gaot leiden.’

Ik ha der in irste instantie wel zin in, mar hoe moes ik dè Lia vertelle, die deez jaor vur et irst ok un hille week vrij ha. Et heej toen nie veul geschild of et waar ôtgegaon onze verkering. Ik heb hil wè moeten redeneere, praote as Brugman, pleite vur die èèrme mennekes die al zôo jong in de febrieke moesse gaon werke.

‘Zodde gij die ginne leuke vekaansie gunnen en assik et nie doe, gao hil dè kamp nie deur’. Et waar nie hillemaol eerlek van mèn, want ik gong gère kampeere.

Lia vond et ten langen leste goed, op woensdag zo ze ’s mèèrges al om tien uur in Arnhem òn et station staon assik ze dan kwaam afhaole, han we den hille dag vur ons èège. Keesje Smulders zaat in etzelfde schötje assik. Ok hij ha alles ôt de kaast moete haole om zèèn Annie te overtèuge van et goeie wèèrk dèttie de koomende week gong doen. Hum mèske zo op donderdag op visite koome.

Dieje woensdag hebbe we saome in Arnhem de biste bekeeken in Burgers Dierenpark en as slot van den dag bij Rutecks wiste eeten. Ik ben op men gemakske naor de

Hemel-bergen in Schaarsbergen gefietst, nòdè ik Lia wir op de trein ha gezet.

Die week heej ons Lia et tès zwaor te verduure gehad.

‘Wè hebbe we gezeed, hebbe we gin gelèèk gehad? Dieje jongen is vuls te jong vur jou. Die is nog nie rèèp om verkering te hebbe.’

‘Dè manvolk denkt toch aaltij in de irste plaots òn zen èège plezierkes, dè ziede naa wel wir’, deej un aander ongetrouwde zuster ene dèùt in et zèkske.

Lia moes et ammòl gelaote over der heene laote koomen.

Et waar de zwaorste crisis in onze verkering.

Et ha ammòl hil aandere kunne lóope as we nie van die achterleke aawelui han gehad. Dan hak meej ons Lia un hille week in de heuvels van Zuid-Limburg kunne lozjeere. Wij han as K.A.J. ok un kamp van un week georganiseerd vur verloofde stelle.

‘Gin gedaachte van, meej tweeje onder êen dak! Dègge zit dè de meidjes in un aander gebouw sliepe, hatter niks meej te maoke. Wie moes dè controleren?’

‘Den aalmoezenier, die meej gao’, zin wij. ‘Dè kan dieje mins nòt allêen’, ons stiefke in der nog nie afgeleerde dialect. ‘Et gebeurt nie, wie krèègt de schaand te draoge, asser iets gebeurt?’

Dèrom kos ik gin nèè zeggen toen ze dè beroep op me deej.

De gròotste beproeving nao de week kampeere, waar de fietstocht op zoaterdag nòr hès. Et begos al un bietje te rèègenen as we goed en wel op de fiets zaate. Bij Nijmegen haokte de kappesien, die wij as aalmoezenier, de hille week, in ons gezelschap han gehad, aaf. Zenne pij, toch al van dieje groffe stof, wier van dè nat steeds zwaorder. Bij et station heetie de fiets op de trein gezet en heej vur zen èège ok mar un kaartje enkele rès Tilburg gekocht. Wij waren nie zò gelukkig dè we dè kosse. Wij moesse hil die kilometers, dur

de rèègen want et wotter nie ötschaaie, nòr hès fietse. Dè kwaam mèn bekend veur. Han we vruuger bij et Jongensgilde ok al ens bij et hèndje gehad.

As ge dan, wanneer ge meer dan vier uur op de fiets hèt gezeeten, ok mar un bietje vriendelek ontvangen wiert. Bende gek! Ze han den bottram al op. Ze vroege nie, 'hèdde al wèèrm gegeeten?' Of zal ik dröge kleere pakke, 'ge dröpt waor ge staot'. Ik heb men bijmeakaare gebonde kleeen op ene stoel gegooïd en zèè naor boove gegaon om men ondergoed, sokken, overhemd en zondagse pak te vatten. Onderwèèl ik ene ketel waoter op et gas zette, hèk de brôodtrommel gevat, aacht sneeje brôod gesneejen, opgesmèèrd, spek der op geleed en op intje gekleurde hagelslag gestrooid. In de gaote gehaawe dur aacht paor ôoge, die vural keeken of ik der de boter nie te dik opsmèèrde en der nie te veul schèève spek tussen legde. Der tussen want daor wiere gin enkele sneekes gegeete. Al knauwend, hèk men èège ötgekleed, men onderbroek moes ik ònhaawe, want ge dòcht toch nie dèsse ergens aandars gonge zitten omdè Lodewijk zen èège ging waasse. De ketel begos te flèute as téeke dèt waoter hêet waar. Ik draaide et gas èt, pakte de ketel en goot em in et afwaastèèltje en deejer kaaw waoter bij. Meej un stuk sunlicht zêep en un washandje hèk men bovenlèèf gewaase en toen men haor. Vur men bêene en voete hak ene stoel nôodig. Ik moes daor op gaon staon om men voeten êen vur êen in dè têeltje te dôope, om van ondere aaf men bêen af te kunne soppe. Meej den handdoek dieter bij de nòrregt aaltij hong, zonne blauwgerèute, moes ik men èège mar afdrêuge. Ze gingen vur Lodewijk echt ginne zèuvere haole, ok al waar die daor hong mêer nat dan drêug. Men kont en wè ene vent nog mêer heej, wier mar vur un week overgeslaon. Ge kost slèècht vur un volle keuken meej dieje blok zêep in oew haand in oew onderbroek gaon om daor de zaak ens grondig in te zêepe. Dè komt volgende week in et badhès wel wir òn de burt, naam ik men èège veur.

‘Vèùl stuk schandaol dègge daor zèèt’, zotter geroepen zèèn, terwèèl ge eigeluk schôon wô’t wòrren.

Ondertusse waar der één zôo gedienschtig mèn kleere los te maoke, ôt dieje bundel en gooide et ondergoed en de sokken in de wasmaand.

Toen et stiefke de lange broek, die ik as reserve meej ha gehad, zaag, riep ze ineens:

‘Hèdde gij die de hille week òn gehad? Wè is die smèrrig gewòrre. Gij hadt toch twee korte broeke bij oe’.

‘Jao,’ zeg ik, ‘de aalmoezenier, ene kappesien heej die hille week òn gehad, aanders hattie de hille week in dieje zwaore pij van em moete lóope, dèrom hèkkem mèn broek mar gegeeve, kos dieje meens zen èège ok un bietje beweege’

Wè ik toen ammòl nòr menne kop krêeg, dè kunde oe èège nie vurstelle. Ik dòcht dè zal ze nie èèrg vèene, asset over kattelijk gao is zij aaltij haontje de vurst. Misschien vendt ze’t wel un goeie daod, dèk ene priester, ene paoter terwille ben gewist en wel ene blôote voetenpaoter, ene paoter die in Tilburg zenne kost bij mekaare moes schooie.

Hillemaol nie dus en nie allêen et stiefke ok onze paa moes der zen èège deze keer tegenaon moeie.

‘Kunne die klôosters nie zòrge vur kleeren asse die paoters meej op pad stuure? Ze barsten van et geld mar en broek moeten ze van iemand aanders lééne. Wij perbeere de jong fetsoenlek vur den dag te laote koomen en die et betaole kunne, maoke der misbrèuk van.’ Net of ikker aaltij as ene heer bij liep.

Ik schrok men èège et schompes, want onze paa en zij gonge nog efkes deur.

Dèsse mèn hil die week ôt de kost han gehad en toch mèn weekgeld opgestreeke han, zi ik mar niemer. Ik dòcht et is mar goed dèk gin soevenierke vur der heb gekocht, want ik wies wel wèèrom ze mèn al wir bèute kêeke en mèn wir zôo gaaw meugluk zaagen ophoepelen nòr Lia, vur wie ik wel iets op de kop ha getikt mar daor han hullie wir niks meej te maoke.

Om de twee maonde han wij ok aaltij nog un zôgenaomd verdiepingswiekent, bedoeld om et kader, de leiders te trainen en om saome te discussiëren over wè et doel van de beweging eigelek waar en waor et meej de wereld nôr toe moes. Aachteraf gezien isser wè afgeaawehoerd op die wiekents. Lia vond die wiekents ok nie zô leuk mar dan miste ze mèn allêen den zaoterdagaovend mar.

We môoge dan per gratie Gods nog wel saome op et verlovingswiekent, waor de verloofde stelle, die meej op kamp waare gewist mekaare nog ens zon treffen. Ondanks dè we naa wel onder êen dak sliepen, mocht et wel. Et waar mar vur êene naacht en dè dôrfde ze te riskeeren. Ik ha vur ik et vroeg, den aalmoezenier mar ens nôr ons tès gestuurd. Ze kos ene gisseleke toch niks weigeren. Netuurluk zotter niks gebeure, daor hasse alle vertrouwen in, onze paa zèn mening di naa hillemaol nie ter zaoke.

Et waar un hartstikke gezellig wiekent, wij waren êen al gediensstighèd om vur dè we te bed gonge de zaak nog meej op te rèume. We perbeerde weg te koome, saome meej un aander bevriend stel. Gin kaans om net as tès afscheid te neemen. Et waar der nie bij. Onder het waokend ôog van et paorke dè de leiding ha, koste boven òn de trap mekaare gaaw un kusje geeven en ieder enen aandere kaant opgaon. Et vrouwvolk schènt den halve naacht nie geslaope te hebben en snapte nie hoe die aawlui daor naa teege kosse zèn.

‘Ge kwaamt mar ene hôop te kort op zon wiekent’.

’s Mèèrges hebbe wij ze gewekt dur kaaikes teege hullie saopkaomerraome te gooien.

ZE BLÊEVE DEN BAOS

In et najaor trof ons nog ene ramp. De Russen han Hongarije onder de voet gelôope. De Hongaren waren de Russische knoet goed zat en om dè de grôotste tiran, Stalin, naa dôod waar en der ene frisse wènd scheen te gaon waaie, dôchte ze, we jaoge ze ammòl mar weg, we kunnen ons èège bôontjes vort wel doppe. Zelfs de primate, kardinaal Mindszenty deej un beroep op de Amerikanen om hullie te koome helpen. Et blêef bij protesten en demonstraties in laande waar ge môogt zegge wè ge wilde. Op de radio koste elk uur heure hoe den opstand, die al meer dan un week òn de gang waar, verliep.

Hêele hordes Hongaren waaren op de vlucht geslaon toen ze der achter kwaame dèsse der toch allêen vur stonden. Ok in ons laand wiere der un zooi opgevangen. Onze regering ha wel bij de Russische ambassade geprotesteerd, mar die han daor der èège ginne moer van òngetrokken. Bij het dagblad De Waarheid waare de rète ingegooïd en de politie ha un kordon om et gebouw moete leggen, aandere zo et in braand gestooke zèen gewòrre.

De etalagerèut van de frietboer teegenover ons Lia tès, hattet ok moeten ontgelden. Hil de stoep laag vol glasschèerve. Hij waar enen echte communist wier in de buurt verteld en communisten moesse der toen vur opdraaien ok al han ze'r part noch deel aon.

Wij, brave kattelijke burgers, trokken as protest teege de Russische inval, vanaf den Heuvel in ene lange stoet nòr de Hasseltse kapel. Onderwege hielde wij nie op te bidde vur de slachtoffers. Et êen rôzenhuudje volgde et aander op en òn de litanie van Allerheiligen kwaam pas en end toen we'r bekaant waare. Daor waar hil veul volk vur op de béen

gekoome. Monsejeur Mutsaers hield staonde op un verhôging vur de kepèl ene vurige preek en wenste alle communisten naor de hel. Nao nog un rôzenhuudje meej de litanie van Maria der aachteraon gebid te hebbe, wier et Aan U o Koning der eeuwen òngeheeven en gong iederêen wir naor hès, nao de zeege van den bisschop. In Hongarije wiere de ònstichters van den opstand opgehangen en de kardinaal waar nòr de Amerikaanse ambassade gevluucht. Daor heetie nog hil wè jaore in dur moete brenge vur ze'm eindelek liete gaon. De meense krèege der wel iets meer te zegge, dè waare ze der in ieder geval meej opgeschoote.

Naa hielde wij ons èège in dieje tèd nie zôo bezig meej de polletiek mar de opstand in Hongarije had iets heldhaftigs en hier waar et kattelieke gelôof in et geding. Dè spraak ons aon. Daordeur wies de oudste bruur van Lia, die in de geminteraod zaat vur de KVP ons zôo zot te krèege, langs de deur te gaon, om meense lid van de partij te gaon maoke. Vur twee gulden per jaor waarde al lid. Veul wiesse we der nie te strikken. Ik ben zelf öt goei fetsoen toen ok mar un jaor lid gebleeven.

Et gewone lèève gong wir zen gewone gèngske. Men zusjes, die vur dag en naacht in betrekking waare, han et nog aaltij nie goed en wiere, naovenaant de mevrouw vur wiesse werkte, goed in de gaote gehaawe.

Donderdagsaoves gingen wij aaltij naor ons tèùs, nie aaltij netuurluk, we gongen ok wel ens nòr ene pas getrouwde kajotter. Buurte, thee drinke meej un kuukske. Soms nog en snuupke en nog mar un bekske thee. Bier! Welke arbeidersjongen dòcht der òn dur de week bier te drinke. Ge hadt et gewoon nie in hès want dè kos den brèune nie trèkke.

Bij ons tèùs waar et ok thee. We rikten, asser tenminste vier te vèene waren die dè kosse.

De vierde waar deze keer ginne manskèrel, die meej deej mar un pseudonicht, ik weet der gin aander woord veur. Et waar de oudste dochter van de weduwman waar ze Miep

indertèèd aon gekoppeld han. Ze waar zôo mar efkes koomen ònwaaie zizze om tante Sjan wir ens ene keer te zien. Et waar veur heur net zôveul familie as vur mèn. Van mèn hasse weg kunne blèève, de dikke foep en zôo gèèl as booter.

‘Gao mar neffen onze Lodewijk zitten aandere zittie den hille tède in Lia der kaorte te kèèke’, zi et stiefke. Die dikke trut schoof dere stoel vaast teege de mènne aon. Naa ben ik nie meenseschouw, mar asset Lia zo doen, dan hadde ze moete zien kèèke. Ik schoof em dus mar wir un endje vandraaf. We han goed en wel un pötje gespêuld en et irste bèkske thee naor binne gegoote, vuulde ik ineens un haand op menne knie. Ik trek dieje knie trug en die haand gao wir nòr de kaorte, want ze moes bijpaasse. Ondertussen aawoert ze òn êen stuk deur in dè stomme taoltje, meeje woorden as nei, beum, skoen en watter. Lia vèèn et zôo mar niks en spêult der dan ok neffen, iets waor et stiefke dan wir iets van zeeje. Opeens gong die haand wir onder de toffel en komt neer op menne knie. Ik doe net of ik niks in de gaote heb, speul un kaort bij, pak men kaorte over in men linkse haand en geef meepesaant meeje mèn rèèchtse haand un lel op heur haand. Ze zi niks mar toen et pötje öt waar stond ze op en haolde dere jas, doe de centen in der portemenee, kèkt op dere lozzie en zi:

‘Tante Sjan, ik moet mar wir ens opstappen, anders ben ik veel te laat thuis’.

‘Da’s goed’, zeeje et stiefke, ‘dan breng ik aaw wel efkes weg, et is zon end allèen.’

Asse dan zonder fetsoenlek houdoe te zegge de deur öt zèèn, vertel ik tegen Lia wètter gebeurd is.

‘Mar dè hak al lang deur, die mèèd ha nog ginne vrijer en stiefke zal wel gezeed hebbe, moete op donderdagaovend mar ens ene keer koome kaorte dan is onze Lodewijk tès en die Lia waor ie naa meeje gao, vèèn ik gin meske vur em.’

Det zôo gegaon is waar mar un veronderstelling, mar ze zaat der nie veul neffen ons Lia. Die dikke foep hék nôot mir gezien om te kaorte of dèsse de behoefte ha om tante

Sjan te zien. Laoter isse meej net zonne vetzak getrouwd, asse zelf waar en die speulde accordejon.

Netuurluk moese wij heur familie leere kennen om ons èègenste zôo gaaw meugeluk te vergeete. Stiefke ha ene goeiekôope manier gevonde. Ze kos slèècht teegen ons elke week zegge, dè wij bij êen van der zusters op visite moesse gaon. Dè hasse wel kunne zegge mar et zo bar wèèinig ötgehaold hebbe, ben ik bang. Ze hatter et volgende op gevonde. Ze huurde un busje, woar ge meej tien man in kost mar ge snapt et al in weeze gonge der veul meer in. Goed dè we nôot òngehaawe zèn. Wie hatter dan te voet verder gemoete? Onze Co, trots op zen rijbewèès, dettie in dienst ha gehaold, wier meej veul slèème zôo zot gekreege, dèttie vur sjefeur wilde speule. Teegen ons wier gezeej:

‘Agge zin hèt, we gaon volgende week zondag nòr Rooi of naor Bergeijk. Stinsel en nog zon rits Brabantse dörpe stonde nog op et lijsje. Ge kost vur niks meej rije agge wot’.

Netuurluk won wij dè wel, zôo kwaamde nog ens ergens. Onder meer bij al heur zusters. Zelfs ôoms, taantes en nichte wiere meej un bezuuk vereerd. Op un gegeven ôogenblik han we’t wel gehad en waare der twee leege plòtse in de bus en omdè onze Co op ene zondag wel wir ens iets aandere wô gaon doen dan busje rije, kwaam der toch nog gaaw un end òn die bezuukskes òn heur familie. Ik denk dè die ok wel ens gedòcht moete hebbe:

Daor hède ons Sjaan wir meej der klocht jong. Bij heur familie vonde ze’t mar ònstellerij dèsse der èège vort Sjan noemde.

Omdè wij aaltij han gezeed dè wij op Henk zon wòchten en dè wij dan den irste zon zèèn dietie zo trouwe, han mèn bruurs gewed, dè wij veul irder in et huwleksbôotje zon zitten. As wij pas zouwe trouwen as Henk priester waar geweeje, zo ik ene liter snevel krèège. Schrifteluk meej drie handtekenigen deronder wier dè vaastgeleed. De fles meej et edele vocht wier mèn meej Siendereklaos geschonken en ik

heb em in mèn kiest gedouwd. Dè waar et êenigste plèkske dèk òn men èège ha, et kos nie op slot mar ik vertrouwd der op desse daor nie in gongen snuffelen.

Wij won onderhaand wel ens iets vur ons èège hebbe. We liepe al zon vierenunhalf jaor langs de kaant, zôo wier dè gezeed in die tèèd.

De leste suppiesaovend hak Lia nog verraast meejen enen echte bruidegom, gekleed in slipjas, streepe broek, hōoge zije en un bruidsboeket. Alle kleeren öt opa's èèrfenis, opgehangen òn un houte krèùs en opgevuld meejen aaw kraante. Un paor zusjes van mèn han em op siendereklaosaovend hillemaol nòr Lia's tèùs gesjouwd en em teege de vurdeur gezet. Hij viel bij et opendoen nog bekaant meejen de deur in hèùs mar wier nog hillemaol hêel de hōskaomer binnegedraoge. Lia kos meejen et ötpakke begiene, mar irst moesse et 'gedicht' dèk gewrocht ha, vur leeze. Nuwsgierige zat! Mèn gedichte deejen et aaltij hil goed bij mèn schōonfamilie. Bij ons tèùs wier al gaaw gezeej, 'wè waar ie wir haoteluk'. Mèn schōonvadder kos wè dè betrof de zon in et waoter zien schèène.

We han al hil wè van onze ötzet bij elkaar. Et stond ammòl bij Lia tèùs op zolder. Daor waar et stiefke et ok al nie meejen eens.

'Asset ötgao, hoe krèègde gij dan oew spullen, die ge ze ammòl gegeeve hèt nog öot trug?'

'Ten irste gaoget nie èùt en ten twidde zèèn dè jouw zaoke nie', gaaf ik ze as antwoord. Veul wiesse der nie tegenin te bringe dan, 'hoe dikkels heb ik dè al nie gezien'.

Onze paa kosser zen èège nie meejen moeie want die waar op dè öogenblik bōontjes plukken. Onze paa gong de conflicten zôo veul meugeluk öt de weeg. Dè stiefke nie, die lèèfde der hillemaol van op. Asse mar iemand op de kaast kos krèège, dan laagde ze, dan zaat er beweging in dè bakkes.

We gingen langs meense, die kaomers te huur han. Gingen kèèke nòr hèùs die te kōop stonde. Nie dèk naa persee al getrouwd wo zèèn mar ik waar de wèrld waarin ik

moes lèève mêer dan zat. Die moeialle, die beterweters, aaltij mar doen wè hullie vur han. Jou wier niks gevraagd. Ze han et aaltij mar over et communisme, dè de meense wiere gehersenspuuld, dèsse onder ene tiran moesse lèève. Wè han ze meej ons gedaon en waor waare wij vrij in. In aojemhaole? Dè han ze ok nog gèère geregeld wille hebben.

PRIESTERFIST

Mar irst waar der nog et fist. Et kattieliekste fist dègge oe èège mar vur kost stelle. Henk, de cisterciënzer wier verheeve tot de dienst der altaren in bloemrijke kattelieke woorden, tot priester geweeje wòrren in gewoon Tilbörgs. Dè gebeurde in Nijmegen en de nuuwe bisschop zo dè doen. Dè vonde wij hillemaol schitterend want dieje meens kende wij van zen vrijdagse preken op et Haaike. De kerk zaat hartstikke vol, ammòl femilie van de ònstaonde priesters. Daor lagen der un zooi, ik schat wel un dertig, plat op dere bèùk òn de voete van den bisschop, die meej de staf in zen haand en de mijter op zenne kop in ene versierde zetel ötkéék op die onderworpe zielen. Onze moeder de heilige kerk heej et aaltij over ziele, lèève zèn nie zôo van belang, et gao om de kern, de ziel.

Hij, dieje kerkvorst heft zenne staf op en tikt der drie keer meej op de tegels. Den irste stao op lóopt nòr dieje gemijterde en knielt vur em neer. Meej zenne rèèchse dèùm, dietie irst in den ollie douwt, têekent ie un krèùs op de vurkop van den ònstaonde zieleherder. Ene gediensstige in toog en supperplie stao meej ene witte doek klaor om den bisschop zen haande te laote poetse telkens assie der intje gezalfd heej, zôo hiet dè. Un koor zingt ondertussen òn êen stuk deur latijnse gezangen. Et heej wel efkes tèèd nôodig vur hil die meute òn de burt is gewist en dan isset nog nie afgelôope. Ze moete wir ammòl plat op dere bèùk, gaon ligge, naa om vergiffenis over hullie zonde af te smeeken.

Asse dan eindelek ammòl wir op der knieëns zitte, haawt dieje bisschop zonder staf, staonde ene preek. Die duurt bekaant en ketier en roemt ie de manne, die hullie roeping gevolgd zèèn en naa Gods woord vol overtèùging vort zulle verkondige. Hij zet dan zenne mijter aaf en begient òn de mis. Et duurde, ik weet et nie precies mir, mar toch gaaw zon drieënenhalf uur. We waare meej un bus gekoomen

en gonge meej de nuuwe priester bij ons wir op hèn aon. Daor wier vast un borreltje op gedronken en un verse sigaar bij aongestooke. Bij de graasie Gods, dilde wij naa ok meej in die geneugtes, naa kosset efkes lije.

Op de twidde paosdag, dieter op volgde zo Henk zen irste mis doen in de perochie waor ie wôonde. De buurt ha al in un vruug stadium un feestcomité gevörmd en geld opgehaold om alles te kunne beköstigen en un paassend kedo te kunne kôope. Wij as manvolk zon ammòl in slipjas en hōoge zije ötgedost zèèn op dieje gedenkwaardige dag. Den aawe heer ha over zen hart gestreeken en alle dames in un zwart maantelpekske gestoken. Et had hum toch al un rib, wè zeg ik tig ribben öt zen lèèf gekost. Et waar ene fisteleke optocht en gelukkig drêüg weer, die twidde paosdag. De hermenie vurop, dan ene stoet bruidjes, daoraachter, de verkenners, de kabouters en de gidsen. Et fistcomité, ok ammòl in zjaket neffe mekaare hil serieus kèèkend tot slot.

De vendelzwaaijer, liep vur de neomist, die zen vadder en zenne opa aon weerskaante neffen em wies. De rest van de femilie volgde, meej vurop et invalidenwaogentje waor et oudste verlamde mèske in zaat, gedouwd dur en aander ongetrouwde zus van Lia.

Et waar nie koud al scheen de zon nie, toch stonde de meense drie rije dik langs de kaant in straote waor we dur kwaame. We han hil veul bekèèks en kos iederêen naa ens telle hoeveul der bij de Haan wel nie waare, want daorover deeje de wildste geruchte de ronde. Daor waare de meningen aaltij al verdild over gewist. Hij deej vur et irst de mis in zen èège perochie, mar wè waar dè menneke zenuwèèchtig. Van zenne preek wies ie ok nie veul te maoke.

Wij wiere öt de kerk koomend wir dur hil veul meense bekeeke Daor stond nog meer volk as toen we nòr de kerk gonge. Bij et hèn van de neomist òngekoome, Lia's tèn, draaide de kersverse monnik zen èège om en spraak un wôord van dank toe hil de buurt vur wèsse vur hum ha gedaon. Tot slot zeegende hij de meensemassa en kosse wij

eindelek nòr binnen. We rammelden van den honger. Agge te communie wô't, en wie wô dè nie op zonne dag, moes nuchter zèèn vanaf twaalf uur 's naachts. Daor waar gin tèèd vur ene bottram want de meense stonde bèùte al in de rij vur de receptie. In plòts daorvan dronk ik ene jonge klaore, wè laoter op den dag zo blèèke nie zôo wèès te zèn gewist. Agge al ginne stèèrke drank gewend bent, moete die zeker nie op oew nuchtere maog inneeme.

Hil de familie, vadder en de èège bruurs en zusters, van Henk stond neffe mekaare, daor zaat wel ene bocht in de rij want de kaomer waar nie lang genug om in un rèèchte lijn te wòrren opgesteld.

De òngetrouwde schòndochters en -zonen moesse de meense, die kwaame fieleseteere van un drankske, koffie of thee, siegretje, sigaartje vurzien. Ik stond daor in slipjas meej un kiest sigaaren en un paor pekskes siegrette te haawe. Ik krêeg der ene lammen èèrm van. Jonge, jonge, wè krêeg dieje Henk ene hôop kedoos, daorveur hak ok wel ene keer un mis wille doen, desnòods meej drie heeren.

Et echte fist wier gegeeven in et patrenaat, nie dè dè naa zon fistelek zaoltje waar, mar et waar in ieder geval gròot zat. Vur dèt zôver waar han we et lof nog moete bijwoone dè Henk as slot van et offiesjeele gedilte ha moeten opdraoge.

Wè wilde drinke, as aperitief wier der òn mèn gevraogd. Un vermoetje is nôot weg, want dieje snevel van 's mèèrges waar me nie zôo goed bevalle, dus vur mèn ginne jajem mir. Twee volle glaoze van dè zuute spul hak nog mar amper opgedronken of we gongen al òn toffel. Un dienee, mèn irste echte dienee, meej alles der op en daoraon, et zo tot twaalf uur duure. Twee glaoze stonde der vur oew neus, intje vur witte en intje vur rooje wèèn. Daor neffen un opgevouwe servet. Bij elk gerèècht, hurde un aandere wèèn. Lia hoefde ginne stèèrke drank, die hasse nog nôot ginne gepruufd, dus waar Lodewijk nie te lui om heur glas ok meej leeg te maoke, mar Lodewijk ha zôiets ok nog nôot bij et hèndje gehad.

Rond half tien assik men èège goed herinner, wier ik ineens hartstikke dôof. Ik hurde niks mir, dès mistal agge dôof zèèt. Meej et smoesje dèk nòr de weecce moes ben ik mar efkes bèùte gaon lôope. Men geheur kwaam gelukkig wir trug en ik gong nòr binne wir vrolek verder meej de volle glaoze leeg te drinken. Om et gezelschap wè te amuseere, droeg ik wè stukskes veur. Rond middernaacht, nao de pudding en nog un glas rôoje wèèn, bròcht ik Lia nòr hèùs, et afscheidneeme duurde deze keer nie zôo lang, viet mèn fiets en karde op hèùs aon. Ik ha men èège nog mar amper ôtgekleed en wô in bed stappen en daor begon de wèèrld om me heene toch te draaien. Ik wies daor is mar êen ding wè naa moet; meej gang nòr beneeje. Boven et putje waor ik net op tèèd ònkwaam, hèk alles nog ens langs zien koome wètter op dieje dag ammòl in mèn maog waar terèèchte gekoomen. Et luchtte op, dè moet gezeej en daor draaide niks mir, ik viel as ene blok in slaop vur ik goed en wel laag. De volgende aovend, wir fist meej nichten en nèève. Mar un paor wèntjes gedronke, diejen aovend, êene keer overgeeve waar zat. Daorop volgde nog enen aovend, vur de buurt bij Lia tèùs mist vur de meense, die der èège vur deez fist zôo verdienstelek han gemaakt.

Donderdagsmèèrges ben ik wir gaon werke, hil fris waar ik nie. Eerlek gezeej waar ik zôo duf as un knèèn. Drie daoge fiste is veul erger dan drie daoge hard werke, waar de conclusie die ik trok nao deze fistelekheede, die ik nie ha willen missen.

TOCH UN HÈÛS

Ineens hurde we et, Jo Groenen gao verhèùze. Naa is dè vur ene bèùtestaonder wel nuuws mar wè moet die er meej. Wij kosse der wel iets meej, want dè hèùs waar van De Haan, de vadder van Lia. Omdè wij ondertussen ok al bekaant vèèf jaor verkeering han, vroege wij dus:

‘Meuge wij der in asset leeg komt?’

‘Dè weet ik nog nie, daor hebbe der hier meer verkering, gullie zèèt nie den êenigste, die wille gaon trouwe’.

Daor hattie wel gelèèk in, men schônvadder in spé. De drie bruurs, die vlak onder Lia kwaame, vreeje ondertussen ok al stevig, den êene steviger dan den aandere mar die waare nog lang nie van plan om te gaon trouwe, liete ze ons weete, dus bléève wij over.

‘Ge zult der nie zo mar in kunne trèkke, want daor bestao hier un wet, in deez schône stad, dè in leegkoomende hèùze alléen gezinne meej kender meuge koomen woone.’ Dè kwaamen wij van vadders te weete, die naovraog ha gedaon, of dè gong om un jong stalleke, ok al waar dè oew èège zoon of dochter, in jouw èège hèùs, oew èègendom, te laote intrekke.

Daor moes offiesjeel un vergunning vur wòrren òngevraagd. Nao un paor spannende weeke, kwaam et bericht dè ‘de eigenaar en toekomstige bewoner ten paleis raadhuize moeten verschijnen, om de aanvraag in dezen mondeling te komen toelichten.’

Ikke te voet saome meej men schônvadder in spé nòr et stadhèùs. Dur ene bode wiere we naor un zaol gelaaid waar zon veftien mannen in ene halve cirkel, nòr et scheen op ons zaate te wòchte. Wij gingen in et midden tegenover die

mannen op twee klaor gezette stoelen zitte. De vurzitter van de wooncommissie hield ene hille preek over de woningnôod en dèt nie sociejaal waar wè wij wouwe, 'want er zijn nog zulke schrijnende gevallen in de gemeente, die zeer geholpen zouden zijn met een woning'. Nao dè wij, mèn schônvadder dan, mèn wier praktisch niks gevraagd, òn de taand waar gevuuld over, hoe oud et hèn is, of der un verdieping op zit en nog ene hôop van dieje flauwe kul, zeej De Haan:

'Ge kunt doen wègge wilt, mar as êen van mèn kènder dè hèn nie krèègt, want ik heb der nog meer die vrije, dan krèèget gin man, want dan timmer ik et dicht.'

Et schènt indruk gemaakt te hebben op de heren, want daor han ze gin antwoord op en zèn wij mar opgestapt.

Virtien daoge laoter, 's zondags öt de liste mis, wies de vurzitter van die commissie, ene grôte aonnemer, die bij Lia in de buurt wôonde, mèn schônvadder toe te vertrouwe:

'Zeg mar teegen oew dochter dèsse rustig kan slaope'. Naoderhaand heetie ons Lia der nog op òngesprooke dèttie toch wel un kiesje sigaren ha verwòcht, want hij ha tenslotte gezörgd dè wij in dè hèn môlege, zittie.

'As gij ôot zôo èèrm wordt, dègge gin sigaare mir kunt kôope, kunde gij bij mèn un kiesje komen haole', zi ons Lia en daor kossie et meej doen. Laoter issie nog vur schut gegaon omdettie de hènze in un wijk die hij ha gezet, die wônninge drie stéene lêeger ha gebouwd, dan dètter op tékening stond.

Bij ons tènus waar dè ok grôot nuuws. Ik denk dèt stiefke blij waar eindelek van dieje zeurpiet, dieje kankerèèr, dieje opsteuker, af te koomen.

Ik haalde de fles jenever waor we om gewed han boven öt men kiest, want ik ha de weddenschap gewonne. Wij waare nog nie getrouwd en hullië Henk waar al priester. Ik giet drie glaoze vol, êen vur onze Co, êene vur ons Jaoneke en êene vur men èège. Ik denk nog wè stinket hier toch ineens as die twee bruurs van me boven et putje bèute dè

wèsse gedronke hebben, ineens wir ötspierse. Ik wies genoeg, ze han die fles toen meej waoter gevuld ze han der èège et mist gefopt.

Et zo wel augustus wòrre vur dè de familie Groenen der öt zo gaon. Ik wô toch ondertussen wel ens weete hoe hōog et bedrag zo zèèn dèk as ötzet meej zo krèège.

Ik moes meej naor de vurkaomer, meej et stiefke. Onze paa blêef gewoon in zenne stoel zitte leeze. Lia môog ok nie meej, dè reegelde zij, die eigelek niks te reegele ha. Ze haolt un èèzere kiest öt de kaast maakt em open en haolt der mèn spaorbankbuukske èùt.

‘Hier’ zeej ze. ‘Dè is oewe ötzet’.

Ik maok dè buukske open en vuul asset waare de grond onder men voete wegzinke.

‘Moet ik daor men spullen van kōope, meej dè bietje?’ weet ik nog öt te brengen.

‘Asset nie genoeg is moette mar geld gaon lééne’, zi die trut nog.

‘Wè’, zeg ik, ‘Lia krèègt nog aanderhalve keer zōveul meej, ik vuul men èège aorig vur schut staon.’

Toen ik et buukske dan nog ens op men gemak inkeek, blèèke ze amper 500 gulden öt te geeven òn mennen ötzet. Ons moeders erfdeel bedroeg 240 gulden, van wètter nog meer opstond hak zelf 220 gulden gespaord en daor waar de erfenis van onze opa nog, un schaomele 40 guldens. Alles bij mekaare 1000 gulden. Hij, onze paa, ha op de begraofenis van onze opa, un jaor trugwel hard meuge roepen:

‘Ik zal men kènder beter ötzakken dan dè hij zen jong heej gedaon.’

‘Ik vèèn et un verdomd bietje, waor ge mèn meej wegzet’, vertelde ik em toen ik trug waar in de hōskaomer.

‘Toen wij trouwden han we duuzend gulden en daor hebbe wij ons hille hèùs meej ingericht’.

‘Jè dè waar wel zeuventwintig jaor geleeje en denkte gij naa werkeluk degge meej de duuzend gulden van naa net zōveul kunt doen as gij toen? Ik zeg oe êen ding, dè als mèn

bruurs en zusters nie meer mee j krèège dan ik, ze der mee j genaaid zulle zèèn, zeker de jongste, want de inflatie stopt nòot, Verdienende gij ok nog etzelfde as in 1930.

‘Toch ben ik nie van plan dè bedrag te verhòoge’, en daor bleef ie bij.

Dieje zondagaovend hebbe we nie bij ons thèùs gegeete, we hebben un frietje gehaold mee j un kreketje. Ik zaag menne toekomst nie rooskleurig in. Lia perbeerde me op te vroleke mar dè wò nie èèrg lukken. Ik ha zonne klap nie verwòcht, et miste wè me zeer deej, waar, dettie op en aander rond breldet dettie zòo goed waar vur zen jong en dèsse niks te kort zon koome. Dè un taante van mèn toen zi:

‘Ge laot ze gewoon un jaor der weeklòon haawe’, hattie geantwoord:

‘Ik haaw gin kostgangers’.

Netuurluk vertelde ik dè teegen onze Co, die et ok un schandaol vond om zòo weggezèt te wòrre.

‘Ge zèèt nie in diens gewist, ons Jaoneke en ik wel twee jaor lang, we kréège zelfs ons traktament nog boovenop de gulden per dag die we in dienst kréège.’

Hij hield woord onze Co, vanaf de volgende mèèrge kwaam der wir gin woord over zen lippen. Netuurluk kréeg ik de schuld. Ik ha onze Co opgestukt. Ik gaaf öt pretest, dieje dinsdag men geld nie aaf, ik liet ze der netjes om vraogen. Op woensdag gonge ze dan over stag, ik kréeg der vèèfhonderd gulden bij. Onze Co kos wir praote mar ik blêef den opsteuker.

Ik waar ötgegaon van tweeduuzend gulden, mar ik gong hiermee wel akkoord, meer zaat der nie in. Ze zon de helft van de bröloft betaole en ik kos kiezen of ze betaolde mèn trouwpak of ok kos un aander pak krèège. Ik koos vur et trouwpak want Lia vond dèk as oudste nog dikkels genog getèùge zo moete zèèn, dus kwaam et geld der wel èt.

Òn et hèùs waar wel et êen en aander te doen. Men schònnavder liet der dur ene timmerman plefonds in de hös-en vurkaomer timmere, mar zette meejpesaant de huur mar

twee kwartjes op. Zevenenennehalf gulden per week, zot wòrre. Wij hielden ons èège bezig mee behangen en schuure van kezèene en deuren want zôo bedreeven in doe et zelf mar waare we toen nog nie, et woord moes zelfs nog ötgevonde wòrre.

Twee weken vur dè wij zon trouwen, schoof ik mee ene blôte voet van de bovenste treej van de trap. De slimmeriken han der van dè zèl opgeplekt, op die traptreeje. Daor zaate van die schèèrpe kaante aon en jawel heur; bloeie, bloeie as un pas gestooke vèèrke. Intje van men zussen heeter un rulleke verbaand om heene gedraaid. Den dokter, diese geroepen han om naor de wond te koome kèèke, dòcht grappig te zèen dur te zegge:

‘Vergeet de trouwerij maar, want hiermee moet je zeker drie weken met je been omhoog zitten’.

Binnen un week waar ik al wir geneezen en kos verder kerwaaie òn et hèùs.

‘Ge trouwt pas assik mee pensioen ben, wies men schônvadder te melden’.

’s Aovens vur de liste keer tèùs in bed won onze Co en ons Jaoneke eigeluk wel ens weeten of ik ôot iets gedaon ha, wè hullie nie wiese. Ik vertelde dus dèk ak zaoterdagsaovens töskaam aaltij irst de kelder in dook en dan öt de volste fles aaltij ene slok naam.

‘Dè deeje wij ôok’, riepen de bruurs in koor.

Gin wonder det zôo kort geduurd heej, drie slokken zèn wel te zien, dè kos den brèùne bij lange nao netuurluk nie trèkke. Ze stonden vort in et allerheiligste, de flesse drank, in de vurkaomer in de kaast, die op slot kos.

We hielde we ons èège mar òn de pensioendaotum van vadders, zôdoende wier et end oktober dè Lia en ik in den echt verbonde zon wòrre.

’s Mèèrges irst nog nòr de kapper tegenover ons, die as huwelukskedoo men haor in slaoge legde, dè waar toen de mode. Ik zaat al zeker un uur van te vurre van spanning te

trillen, of et bloemboeket op tèèd zo zèèn en de taxies nie te laot.

Irst naor et stadhèùs waor we om negen uur moesse zèèn en toen in de taxi van Jantje van Halteren, in de waoge van oud-minister Algera, volgens Jantje, nòr de kerk. We hebben in dè stukske van et stadhèùs naor de kerk hil wè stèèrke verhaole van Jantje geheard. Hij waar aaltij smokkelèèr gewist en hil wè aachternao gezeete gewist dur de kommieze, aggem wot gelêûve.

De pas priestergeweeje bruur van Lia, hullië Henk zo ons huwelijk inzeegene.

's Aovens van te vurre bij Lia tès hattie nog gezeed, toen ik et schrift wô pakke dèttie vur em ha ligge:

'Jou laot ik mèèrge kwèèke agge dieje preek van mèn te heure krèègt.'

'Gij zèèt ene knappe jongen as jou dè lukt', zeg ik trug.

Hij is zôver dettie aon zenne preek moet begiene en nao de irste woorden schiet ik in de laach en begient hij te stotteren. Naa moet gezeed, hij waar zenuwèèchtiger dan wij.

Et waar ene echte baomisdag, regen en wènd. Bij et foto's maoke vur de kerk blêef et gelukkig efkes drêûg.

De bröloft wier gevierd in un zaoltje achter un slèèterij.

Hil veul isser mèn nie van bij gebleeven. Et dienee waar gewoon, èèrpel, bloemkôol, amper genoeg, en dun gesneeje rundvléés, waor ge ieder twee vellekes van krèegt. Gewone pudding. Mar deze keer meej slagroom.

Daor wier de lèèvenslôop van mèn, dur et stiefke geschreven, vurgedraogen en daor wiere wè liekes gezongen. Vur Lia han ze ginne lèvenslôop gemaakt. Wie had dè bij Lia tès moete doen?

Wij waren blij dèt fist afgelôope waar en we eindeluk naor ons èège hès kosse.

Et stiefke moes Lia en mèn vur et ôog van et kerkvolk netuurluk kussen en daorbij zizze dèk mar trouw et

rôozenhuudje moes blèève bidde, dan zo alles goed koome. Wètter goed moes koome wier nie hillemaol dèùdelek.

Ze waare toch binnen gewist, de bruurs en de zwaogers, intje waar dur et dakraom geklommen en ha de pakdeur op zolder opengemaakt. Meej de ladder van den buurman waare ze nòr binnegeklomme. De bedstukken han ze op de vliering geleed. Gelukkig ha et stiefke, die op de hōogte waar van die streek ons un paor kèèrse en un dôos lucifers meegegeven. Dè waar tenminste ene goeie daod. De stoppen han ze der ok mar ötgedraaid. Naa han we tenminste toch licht om meej de hulp van de hōshoudtrap, die bedstukken wir in et ledikant te leggen. Laokens en dekens han ze nie verbörge. De inhoud van de linnekaast han ze wel overal en nergens verbörge, daor kwaame we 's anderendaogs achter.

We hebbe dieje nacht nie veul geslaope, et waar nog wennen òn mekaar en we waaren alle twee zōo muug as enen hond. We waare nog nie beneeje, den irste mèèrge, of paoter Henk stond al òn de achterdeur te rammele. Hij ha de irste mis gedaon, want as paoter moeste elke dag un mis doen. Hij heej meej un grōot woord bij ons ontbeete, dè wil zeggen ene bottram en un tas thee op.

Dè waar et begien van un hil aander lèève, un lèève dè veul hōogtepunten zo gaon kenne mar soms zo et ok wel ens dur un diep dal gaon Misschien, kan ik afsluitend wel zeggen, dè wij, Lia en ik, vol goeie moed en optimistisch de toekomst tegemoet gingen.

